

EUROOPA KOOLITUSFOND
EV HARIDUSMINISTEERIUM
SIHTASUTUS EESTI KUTSEHARIDUSE REFORM

**EESTI
PUIDU- JA MÖÖBLITÖÖSTUSE
SEKTORUURING**

**PW Partners
Tallinn 1999**

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
MAJANDUS JA TURUD	8
EESTI MAJANDUSLIK OLUKORD	8
PUIDU- JA MÖÖBLITÖÖSTUSE MAJANDUSLIK ARENG	11
PUIDU, PUIDUTOODETE JA MÖÖBLI SISETURG	12
PUIDU- JA MÖÖBLITÖÖSTUSSEKTORI VÄLISTURUD	15
<i>Ülemaailmsed trendid puidutööstuse toodete turgudel</i>	15
<i>Eesti tähtsamad välisturud</i>	16
ETTEVÕTTED	24
REGIONAALNE PAIKNEMINE	24
KAPITALI JAGUNEMINE	25
KÄIVE, KASUM JA FINANTSSITUATSIOON	25
INVESTEERINGUD JÄRGNEVA 3 AASTA JOOKSUL	26
TOOTED JA TEENUSED	27
<i>Tootearendus ja disain</i>	28
TEHNOLOOGIA JA TOOTMISVÕIMSUS	29
TURUNDUS	30
<i>Eesti turg</i>	30
<i>Välisturg</i>	31
KONKURENTS	32
JUHTIMINE JA KVALITEEDISTANDARDID	33
TÖÖHÕIVE	34
<i>Puidu- ja mööblitööstuse tööjõu struktuur</i>	34
<i>Kvalifikatsioon ja atesteerimine</i>	38
<i>Tööjõu otsing</i>	41
<i>Tööjõu vajadus 1999-2001</i>	42
TUGEVAID JA NÕRGAD KÜLJED	43
ARENGUT SOODUSTAVAD JA TAKISTAVAD TEGURID	45
KOKKUVÕTE	47
KOOLITUS	48
KUTSEÕPPEASUTUSED JA ERIALANE KOOLITUS	48
KOOLID	49
<i>Kõrgkoolid</i>	49
<i>Kutsekoolid</i>	50
TÄIENDUSKOOLITUS	53
<i>Riiklik regulatsioon</i>	53
<i>Koolide täiendusõpe</i>	55
<i>Koolitusettevõtete täiendusõpe</i>	56
TÖÖANDJATE HINNANG KOOLITUSELE	57
<i>Kõrgkool</i>	57
<i>Kutsekoolid</i>	57
<i>Koolitus</i>	60
KOKKUVÕTE	61

TEISTE ORGANISATSIOONIDE TEGEVUS.....	62
EUROOPA LIIDUGA SEONDUVAD MUUDATUSED.....	64
KOKKUVÕTE JA SOOVITUSED.....	65
SEKTORI ARENGUT MÕJUTAVAD PÕHITEGURID	65
SOOVITUSED ETTEVÕTETELE	65
SOOVITUSED KOOLIDELE	68
SOOVITUSED INVESTORITELE	71
LÕPPSÕNA.....	72
LISA 1. PUIDUERALASID ÕPETAVATE ÕPPEASUTUSTE JA PUIDUERALAST TÄIENDUSKOOLITUST PAKKUVATE ETTEVÕTETE NIMEKIRI.....	73
LISA 2. STATISTILISED TABELID JA JOONISED	75
LISA 3. KÜSITLUSLEHTEDE VASTUSTE JAOTUS.....	83
LISA 4. SUULISE KÜSITLUSE ANKEET	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
LISA 5. OSALENUD ETTEVÕTETE ANDMEBAAS.....	93
LISA 6. KASUTATUD ALLIKATE NIMEKIRI.....	94
LISA 7. JOONISED JA TABELID.....	95

Sissejuhatus

Käesoleva puidu- ja mööblitööstussektori uuringu eesmärgiks on:

- kaardistada eesti puidutöötlemise ja mööblitööstuse hetkeolukord ja arengusuunad;
- määrata sektori arengut mõjutavad põhitegurid;
- selgitada välja probleemid tööjõu leidmisel, palkamisel ja koolitamisel;
- selgitada välja sektori olemasoleva tööjõu koolitusvajadus ja anda ülevaade koolitusvõimalustest;
- esitada soovitusel ja soovitude rakendamise plaan;
- koostada uuringus osalenud ettevõtete andmebaas.

Puidu- ja mööblitööstussektori uuringu on koostanud **AS PW Partners** (PWP) koostöös **Eesti Konjunktuuriinstituudiga** (EKI). Uuringu tellijaks on **Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform**.

Uuringu koostamisel olid aluseks eesti puidu- ja mööblitööstusettevõtete juhtide seas korraldatud küsitluste tulemused ja statistilised andmed ning varem tehtud tööd ja analüüsid (kasutatud tööde nimekirja vaata lisa 5). Sektori makromajandusliku analüüsi ning ettevõtete statistilise analüüsi teostas EKI. Ettevõtete (sh. koolid) tasandi analüüsi viis läbi ja lõppdokumendi koostas PWP.

PWP meetodika: Vajaliku informatsiooni saamiseks koostati mahukas ankeetküsitlus. Igale sihtgrupile (puidutöötlemisettevõtted, mööblitootmisettevõtted, vahendajad, turustajad, disainerid, koolid) oli kohandatud ankeet. PWP konsultandid külastasid ettevõtete juhte ning vestlesid nendega ankeedi põhjal. Ankeedi täitis konsultant ise. Küsitluste tulemused sisestati arvutisse ning analüüsiti. EKI-lt saadud ankeetide andmeid võrreldi olemasoleva informatsiooniga. Lisaks intervjueriti uuringu käigus teisi asjassepuutuvaid organisatsioone (Puutööliit, Metsaliit, jt.). Kogutud informatsiooni põhjal on tehtud uuringu kokkuvõtted ja pakutud välja arenguteed.

EKI meetodika: Vajaliku informatsiooni saamiseks koostati ankeetküsitlus. Kuna ankeetküsitlus saadeti kirjalikuks täitmiseks ettevõtte juhile, siis oli EKI ankeedis* sisalduvate küsimuste maht väiksem PWP ankeedi mahust. Ankeedi põhiosa moodustasid küsimused personali ja koolituse kohta, kus juhid hindasid hetkeolukorda ja tulevikuvajadusi. Ankeedis paluti ettevõtete juhtidel kirjeldada ettevõtte olukorda tootmise, müügi ja finantssituatsiooni seisukohast.

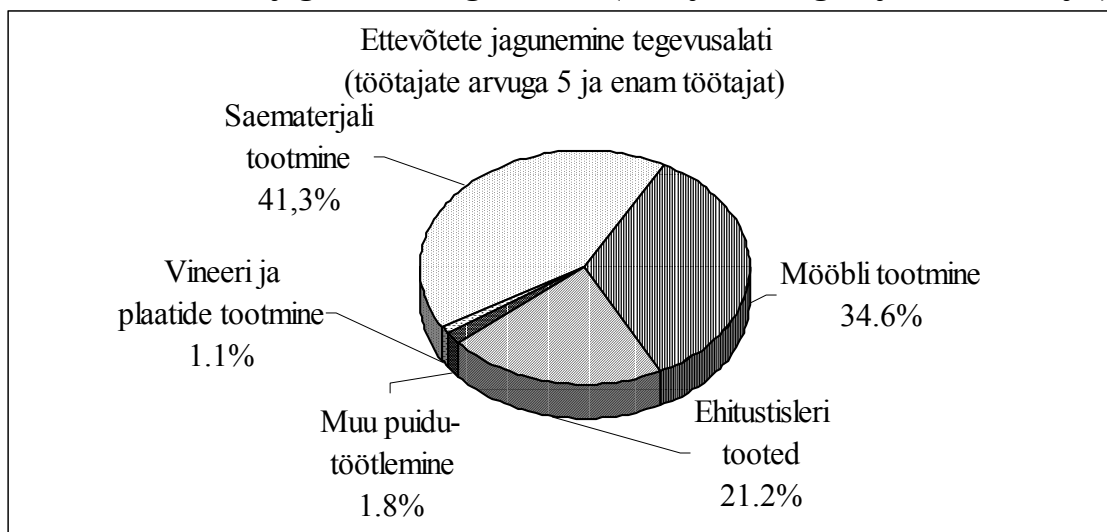
Uuringus on käsitletud kahte tööstusharu: **puidutöötlemine**, mille all vastavalt EMTAK** koodidele eristatakse puidu saagimist, hõõveldamist ja immutamist (20.1); kiht- ja lehtvineeri, lamineeritud plaatide, puitlaastplaatide jt. plaatide ja tahvlite tootmist (20.2); puitaara tootmist (20.4) ning **mööbli tootmine** (36.11-36.15). Uuringus ei analüüsita ehitussektorit (vt. joonis 1).

---

* EKI ankeet vt. lisa 3

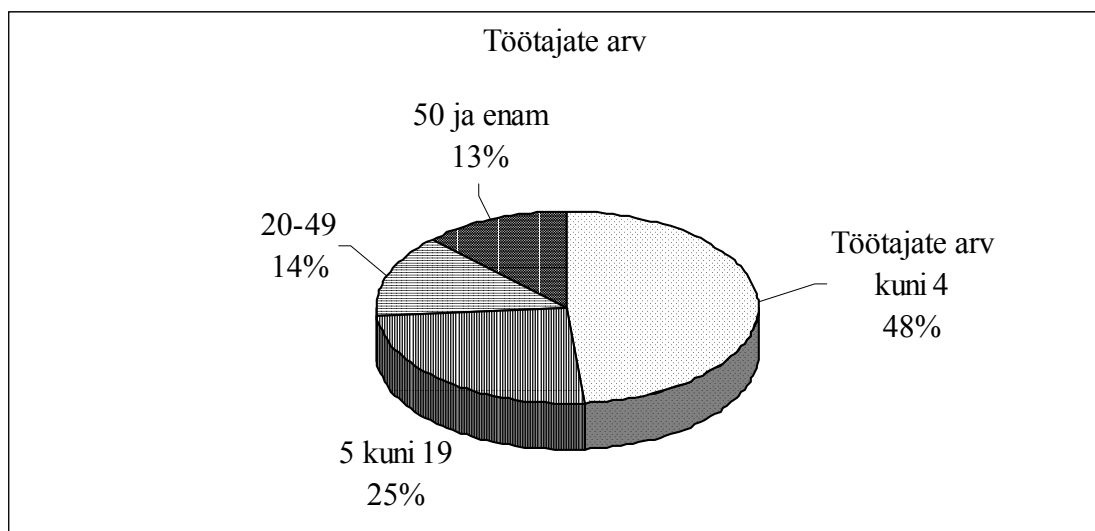
** EMTAK – Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator

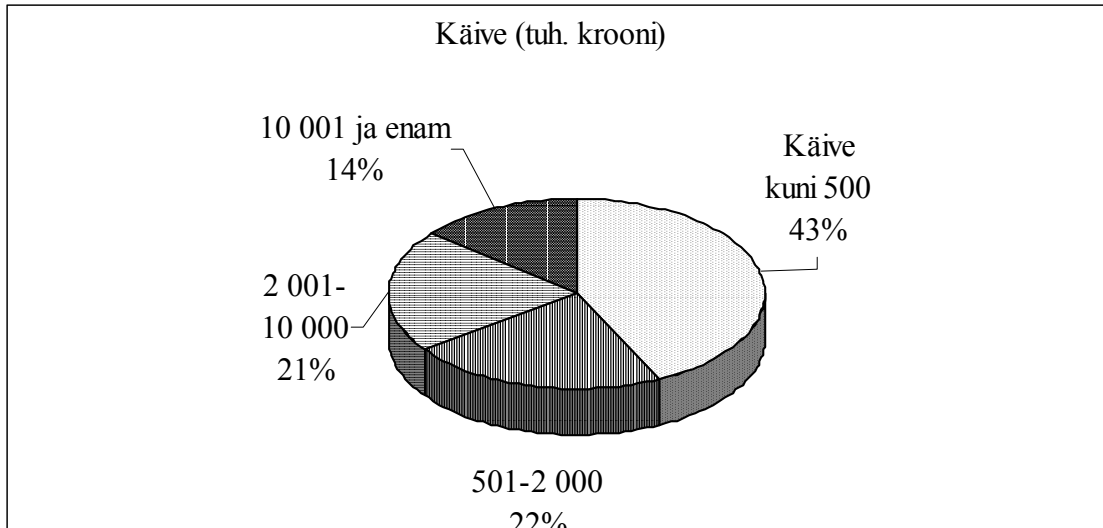
Joonis 1. Ettevõtete jagunemine tegevusalati (töötajate arvuga 5 ja enam töötajat)

Puidutöötlemise ja mööbli tootmise (EMTAK-i koodid 20.1-20.5 ja 36.11-36.15) aktiivselt tegutsevate **ettevõtete arv** oli Riikliku Ettevõtteregistri andmetel 20. novembri 1998. aasta seisuga 753 ettevõtet, nendest peaaegu pooled on väga väikesed ettevõtted töötajate arvuga 1-5 inimest ja aastakäibega alla 500 tuhat krooni (vt. joonis 2). Ettevõtteregistri andmetel on 431 ettevõtet töötajate arvuga 5 ja rohkem ning käibega üle 500 tuhande krooni, millest jäi välja 94 ettevõtet (EMTAK-i kood 20.3 - uuringu tellijapoolne tingimus). Seega moodustas Ettevõtteregistrilt saadud kogum 337 ettevõtet.

Joonis 2. Ettevõtete jagunemine töötajate arvu ja käibe suuruse järgi

Nimetatud 337 ettevõtte kogumist moodustas 55 ettevõtet PWP suulise küsitluse valimi ja 282 ettevõtet EKI kirjaliku küsitluse valimi. Küsitluse käigus selgus, et 112 Ettevõtteregestrist saadud valimis asuva firma andmed on valed. Need ettevõtted olid kas pankrotistunud, aadressi vahetanud või polnud kunagi antud tegevusalal tegutsenudki.

Töötamiseks laekus ettevõtetelt 118 ankeeti posti teel ja 55 ankeeti PWP suulistelt küsitlustelt. Laekunud ankeetidest on antud töö analüüsis kasutatud 165 ettevõtet, millest puidutööstuse firmadelt laekus 89 korrektselt täidetud ankeeti ja mööblitööstuse firmadelt 76 korrektselt täidetud ankeeti. Lisaks intervjueriti suulise küsitluse käigus 5 hankijat, 2 disainerit, 5 edasimüüjat/vahendajat ning 6 kooli ja täienduskoolitusettevõtet.

Sektoruuringu programm nägi uuringu teostamiseks ette järgnevate küsitluste läbiviimist:	Uuringu käigus viidi läbi järgmised küsitlused:
1. Kirjalik küsitlus posti teel 200 puidu- ja mööblitööstusettevõtte seas 2. Suulised intervjuud <ul style="list-style-type: none"> - 25 puidutöötlemisettevõttega - 30 mööblitootmisettevõttega - 2 toormaterjali hankijaga - 2 seadmete hankijaga - 3 kutseõppeasutusega - 1 kõrgkooliga - 5 täienduskoolitusettevõttega - 2 kujundajaga - 5 edasimüüja/vahendajaga 	1. Kirjalik küsitlus posti teel 118 puidu- ja mööblitööstusettevõtte seas 2. Suulised intervjuud <ul style="list-style-type: none"> - 25 puidutöötlemisettevõttega - 30 mööblitootmisettevõttega - 4 toormaterjali hankijaga - 1 seadmete hankijaga - 3 kutseõppeasutusega - 1 kõrgkooliga - 2 täienduskoolitusettevõttega - 2 kujundajaga - 5 edasimüüja/vahendajaga

Toodangu mahu järgi on mööblitööstusettevõtted jaotatud:

väikesed -	kuni 2 miljonit EEKi –	43% valimist
keskmised -	2-10 miljonit EEKi –	26% valimist
suured -	üle 10 miljoni EEKi –	41% valimist

Toodangu mahu järgi on puidutööstusettevõtted jaotatud:

väikesed -	kuni 2 miljonit EEKi –	28% valimist
keskmised -	2-10 miljonit EEKi –	48% valimist
suured -	üle 10 miljoni EEKi –	24% valimist

Antud uuringus on kasutusel terminid järgnevas tähenduses:

- puidutöötlemissektor ehk puidutööstussektor;
- mööblitootmisettektor ehk mööblitööstussektor;
- puidu- ja mööblitööstussektor - sektor, mille alla kuuluvad puidutööstussektor ja mööblitööstussektor;
- täiendusõpe töötajatele - erialase kvalifikatsiooni tõstmise koolitus ettevõtete töötajatele;
- täiendusõpe töötutele - erialase kvalifikatsiooni tõstmise koolitus töötutele;
- ümberõpe töötutele - koolitus uue ameti omandamiseks töötutele;
- tootmispraktika - praktiliste oskuste omandamise vorm ettevõttes;
- praktikum - praktiliste oskuste omandamise vorm koolis.

Uuringu koostamisel abistasid ja nõustasid PW Partnersi konsultante Sihtasutuse Eesti Kutsehariduse Reform, Metsatööstuse Kutsenõukogu ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoja järgnevad esindajad:

1. Tiina Annus	Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform
2. Antti Pae	Eesti Metsatööstuse Liit
3. Märt Rahamägi	Eesti Puutöoliit
4. Henno Pavelson	Paberitööstuse Liit
5. Veljo Kütt	Riigi Metsaamet
6. Jüri Minjajev	Eesti Metsatöötajate ametiühing
7. Olav Kreen	Eesti Põllumajandusministeeriumi teaduste, koolituse ja nõuande büroo
8. Elmet Soosalu	Eesti Majandusministeerium
9. Raivo Niidas	Eesti Haridusministeerium
10. Erik Kosenkranius	Eesti Keskkonnaministeerium
11. Malle Kindel	Eesti Sotsiaalministeerium
12. Tiia Tali	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
13. Rutt Lumi	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
14. Katrin Kerem	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

Majandus ja turud

Eesti majanduslik olukord

Aastal 1995 alanud Eesti majanduse stabilisatsiooniprotsess jätkus ja süvenes aastail 1996–1997. Sisemajanduse koguprodukt suurenes 1997. aastal 11,4% ja tarbijahinnaindeksi alusel mõõdetav inflatsioonitempo aeglustus 11,2%-le. Stabilisatsiooniperioodil on suurenenud tööstustoodangu maht ning aeglustunud tootjahinnaindeksi kasv. Oluline tootlikkuse kasv suurendas ettevõtete tulusid ning elanike reaaltulude kasv tõi kaasa elatusaseme märgatava paranemise, soodustades investeringute ja tarbimise kasvu. Intressimäärade alanemine soodustas laenude kasvu kuni 1997. aasta sügiseni.

1997. aasta IV kvartalis aeglustus majanduskasv börsilanguse tulemusel ning pingestunud rahaturg viis intressimäärade tõusule. 1998. aastal aeglustus majanduskasv Venemaa kriisi mõjul veelgi. 1999. aasta algul on pinged Eesti rahaturul mõnevõrra nõrgenenud, kuid jätkuv majanduskriis Venemaal ja ka majanduskonjunkturi halvenemine kogu maailmas ei soodusta ekspordi arengut. Prognooside kohaselt jätkub majandusolukorra halvenemine 1999. aasta suveni.

Tabel 1 Eesti tähtsamad majandusnäitajad.

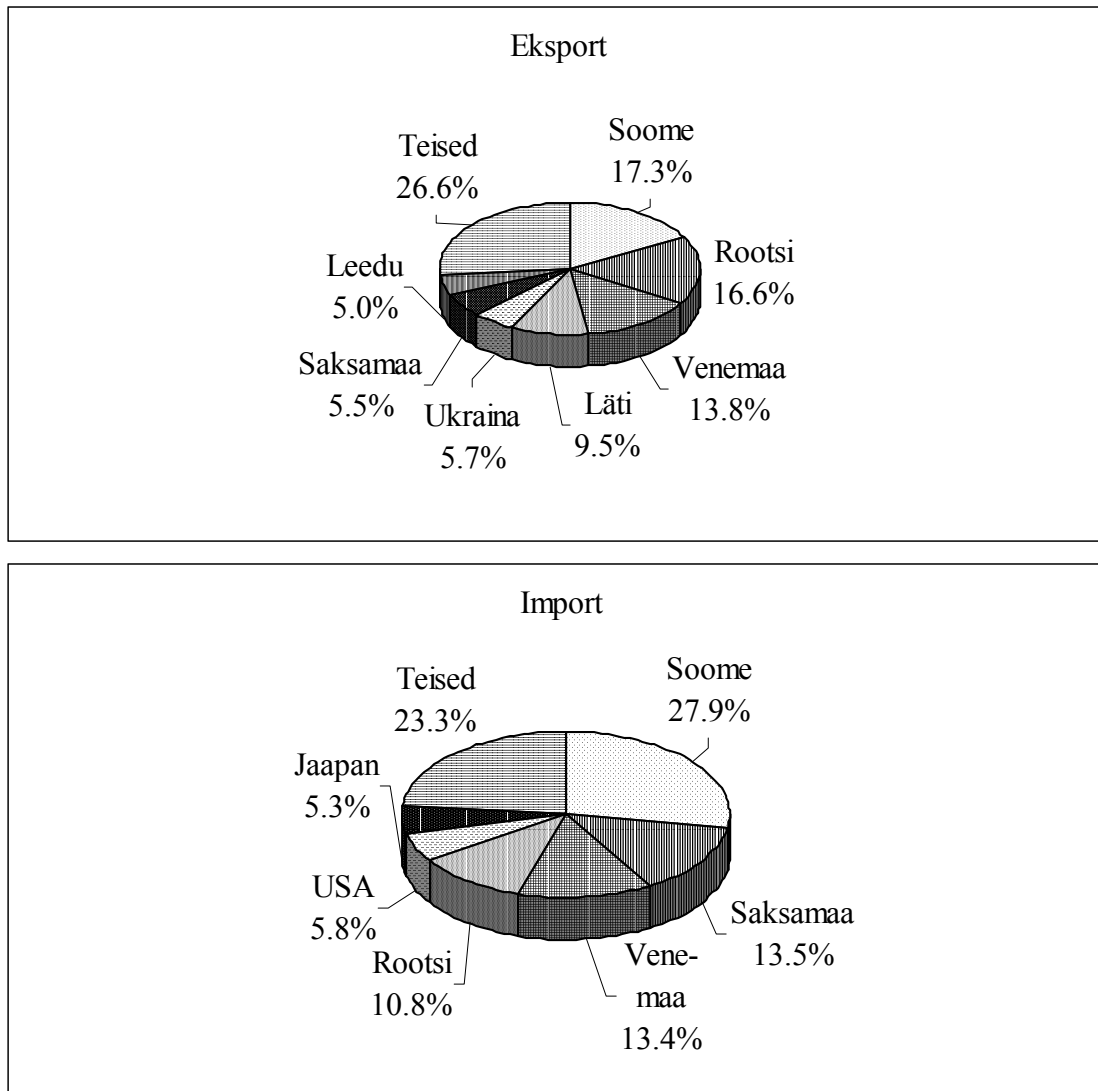
	1994	1995	1996	1997	1998*
Sisemajanduse koguprodukti muutus, %, püsihindades eelmise aasta suhtes	-1,8	4,3	4,0	11,4	6,0
Tarbijahinnaindeks, aasta keskmine, muutus %	49	29	23	11	10
Tootjahinnaindeks töötlevas tööstuses, aasta keskmine, muutus %	37	19	14	7	6
Kaupade eksport, mld. kr	16,9	21,1	25,0	40,4	50
Kaupade import, mld. kr	21,5	29,1	38,6	61,3	73
Väliskaubandusbilanss, mld. kr	-4,6	-8,0	-13,6	-20,9	-23
Tööstustoodang, mld. kr	19,8	22,2	25,6	32,3	38
Tööstustoodang võrreldavates hindades, % eelmise aasta suhtes	97	102	103	113	109
Ekspordi osa töötleva tööstuse toodangu müügis, %	45,5	43,5	45,2	51,4	51,4
Investeeringud põhivarasse, mld. kr	6,8	8,8	9,3	11,2	9,8
sh. töötlev tööstus	1,4	1,7	1,8	2,2	3,2
Mittetöötavate töötajate arv, keskmiselt kuus, tuh. in.	...	34,9	37,6	34,1	30
% tööealisest elanikkonnast	...	4,8	5,2	4,8	4,7
Aasta keskmine palk kuus, kroonides	1734	2375	2983	3571	4100

* prognoos

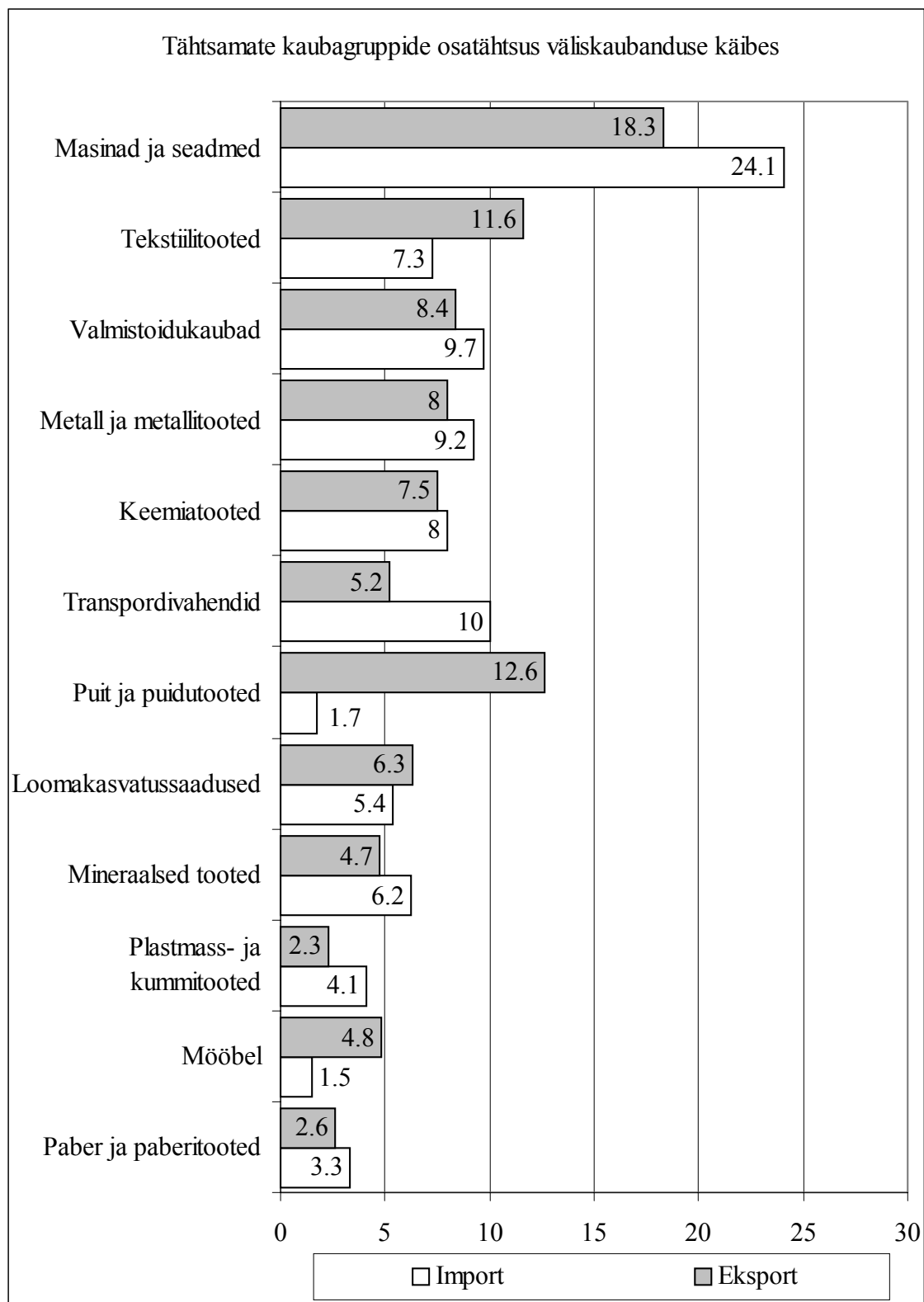
Väliskaubanduse käibes ületas ekspordi kasvutempo 1997. aastal esmakordselt impordi juurdekasvu, kuid siiski suurenes kaubavahetuse defitsiit 20,9 miljardi kroonini. Eesti kaubavahetus toimub suures osas lähiriikidega – Soome, Rootsi, Saksamaa ja Venemaaga. Sealjuures on 1998. aastal ekspordis suurenenud EL liikmesriikide osakaal ning Venemaa osatähtsus on langenud 1997. aastal 18,8%-lt 13,8%-le (vt. joonis 3).

Joonis 3. Väliskaubanduse struktuur riigiti (jaanuar - september 1998. a.)

Tähtsamad kaubagrupid on riikidevahelises kaubavahetuses masinad ja seadmed, transpordivahendid, valmistoidukaubad, tekstiiltooted ning ekspordis ka puit ja puidutooted (vt. joonis 4).

Joonis 4. Tähtsamate kaubagruppide osatähtsus väliskaubanduse käibes (jaanuar - september 1998. a., %)

Puidu- ja mööblitööstuse majanduslik areng

Tabel 2 Puidu- ja mööblitööstuse majanduslikud näitajad 1994 – 1998.

	1994	1995	1996	1997	1998* 6 kuud
Tööstustoodang tegevusalati, kehtivates hindades mln. kr					
- puidutöötlemine	922	1743	2054	2080*	1176
- mööblitootmine	888	1235	1483	1649*	963
sh. mööbel müügihinnas	515	620	767	1045	659
Tööstustoodanguindeksid võrreldavates hindades eelmise aasta suhtes, töötlev tööstus	96,9	102,9	102,2	116,0	110,1
- puidutöötlemine	144,9	122,2	138,7	137,9	111,3
- mööblitootmine	126,4	112,9	113,8	109,1	113,6
Kogueksport***, mln. kr					
- puidutooted	1730		2856,9	4681,6	4194,5
sh. lõplik eksport		2622,	...	4042,4	3592,6
- mööbel		4	815,1	975,6	1584,0
sh lõplik eksport			...	628,7	640,2
Koguimport***, mln. kr					
- puidutooted	299,8	452,1	569,7	834,6	839,0
sh. import siseturule			...	490,2	525,0
- mööbel			255,2	350,9	761,5
sh. import siseturule			...	217,6	173,5
Ekspordi osa tööstustoodangu müügis, %					
- puidutööstuses	53,2	55,2	59,9	71,0	60,5
- mööblitööstuses	56,0	61,0	61,6	67,0	70,5
Investeeringud põhivarasse, mln.kr					
- puidutöötlemine	78,4	74,9	66,8	168,7	269,7
- mujal klassifitseerimata tööstus, k.a. mööblitööstus	38,7	65,1	169,2	151,8	59,3
Töötajate arv puidutööstuses, aasta keskmine, tuh.in.	11,2	19,6	18,9	21,4	22,1**
Töötajate arv mööblitööstuses ja mujal klassifitseerimata tööstuses, aasta keskmine, tuh. in.	13,8	19,1	19,2	18,6	17,6**

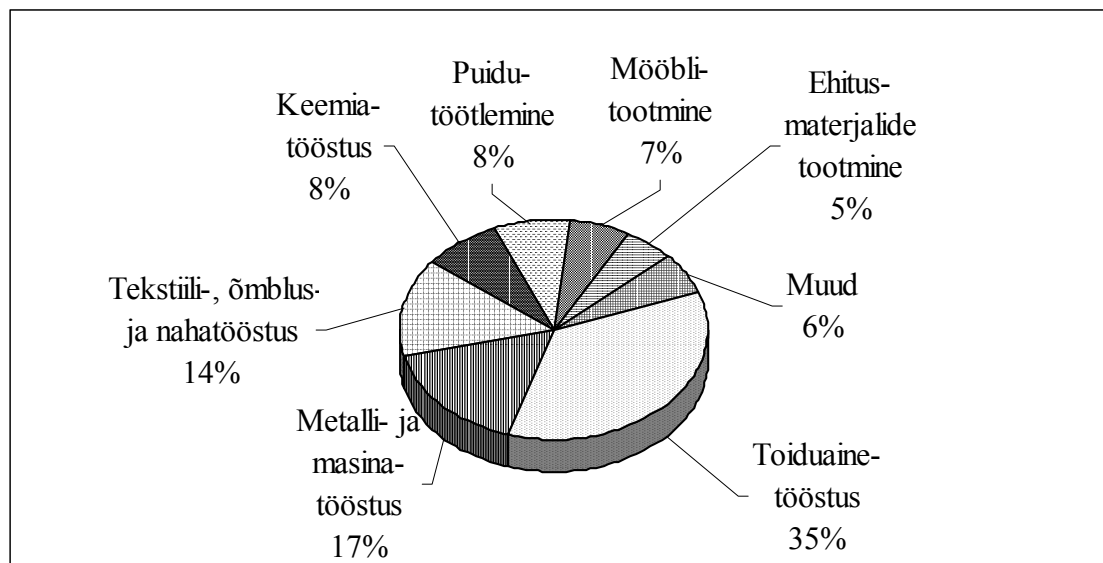
*esialgne

** II kvartal, ESA tööjõu-uuringu andmed

*** eksport ja import 1998. aastal perioodil jaanuar-september; lõplik eksport ja import siseturule on ilma tolliladude käibeta

Puidu- ja mööblitööstus on Eesti taasiseseisvumisaastatel üks kiiremini arenenud tööstusharusid. Arengut on soodustanud kohaliku tooraine olemasolu, regiooni paiknevate ettevõtete võrk ja pikaajalised puidutöötlemise traditsioonid. 1998. aasta I poolaastal moodustas puidutöötlemise ja mööblitootmise **kogutoodang** 14,5% töötleva tööstuse kogutoodangust (1994. aastal 11,3% /vt. joonis 5).

Joonis 5. Töötleva tööstuse kogutoodangu struktuur tegevusalati 1998.a. I poolaastal

1997. aastal toodeti saematerjali 20,6%, puitlaastplaate 25,5%, puitkiudplaate 10,45% ja vineeri 7,7% rohkem 1996. aasta tasemest (vt. tabel 3). 1998. aasta I poolaasta andmetel võib eeldada tootmismahude edasist suurenemist.

Tabel 3 Puittoodete tootmine.

	1994	1995	1996	1997	1998* 6 kuud
Saematerjal, tuh. m ³	310,0	363,8	511,4	616,7	299,7
Liimitud vineer, tuh. m ³	9,9	11,2	18,1	19,5	10,4
Puitkiudplaadid, mln. m ²	7,9	11,0	15,1	16,7	9,1
Kõvaplaat, mln. m ²	5,4	8,3	12,4	13,4	7,0
Puitlaastplaadid, tuh. m ³	64,6	154,7	143,0	179,5	95,1
Liimpuit, tuh. m ³	...	...	9,6	18,5	14,3

*esialgne

Puidu, puidutoodete ja mööbli siseturg

Puidutoodete siseturumaht on toodud tabelis 4, millest nähtub, et siseturul tarbitavad kogused on tunduvalt madalamad ekspordimahtudest. Üksnes puitlaastplaatide toodang kasutatakse suuremas osas ära koduturul mööblitööstustes, millest läheb samuti enamus ekspordiks.

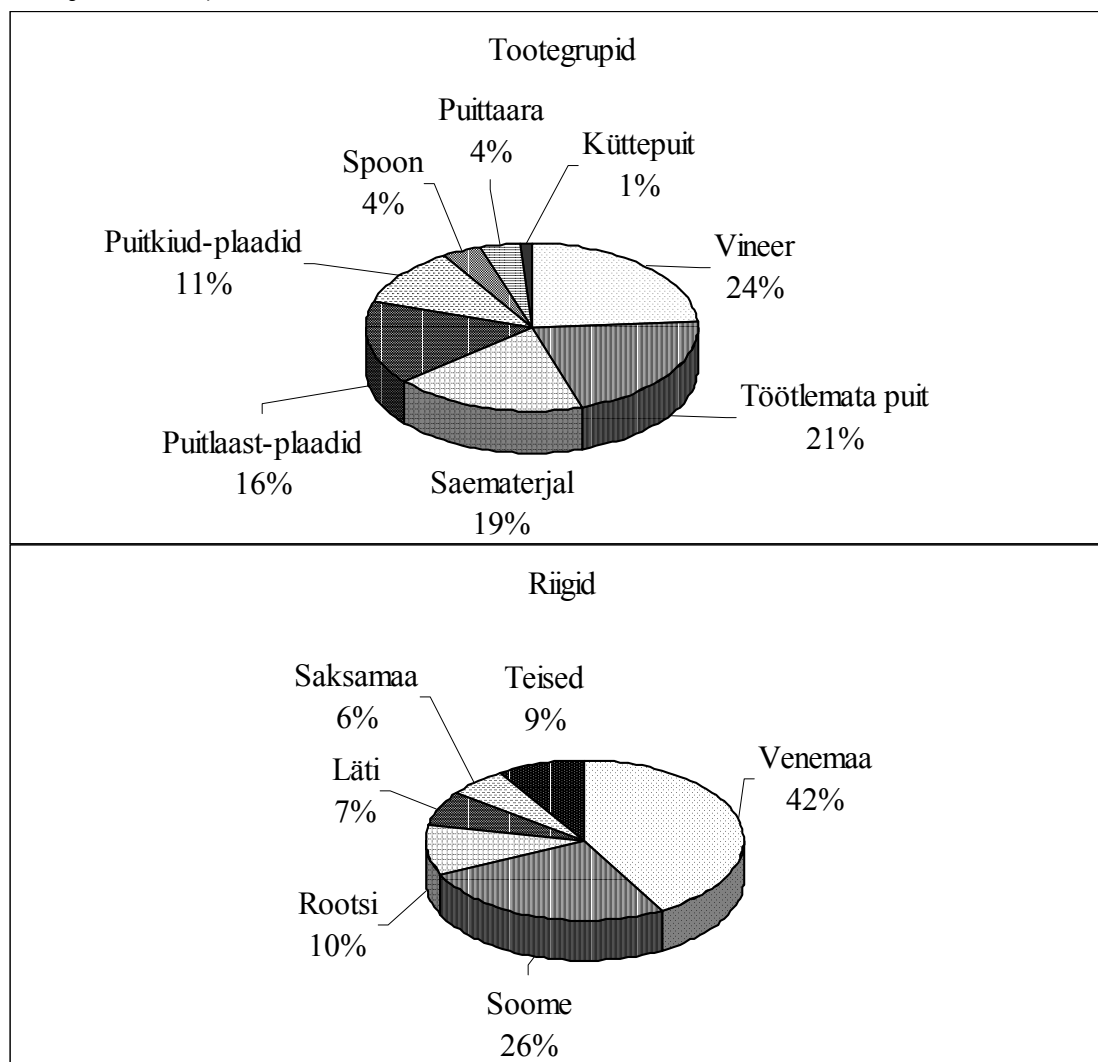
Metsaraie ulatus 1997. aastal 5505 tuhande tihumeetrini ning kasvas eelmise aastaga võrreldes 36,6%. Tööstuslik ümarpuit moodustab umbes 75-76% koguraiest ning raiemaht kasvas aastaga samas proportsioonis koguraiega, ulatudes 4150 tuhande tihumeetrini 1997. aastal.

Tabel 4 Puidu ja puidutoodete tarbimine Eestis 1997. aastal.

	Toodang	Import siseturule	Lõplik eksport	Tarbimine
Tööstuslik ümarpuit, tuh. m ³	4150	111	2920	1341
Saematerjal, tuh. m ³	617	60	636	41
Liimitud vineer, tuh.m ³	20	62	79	3
Puitlaastplaadid, tuh. m ³	179,5	32	118	93,5
Puitkiudplaadid, tuh.m ²	16700	2358	15331	3727

Puidutoodetest imporditakse rahalises vääringus enam vineeri (24%) ja ümarpuitu (21%, vt. joonis 6), kusjuures enam imporditakse puidutooteid Venemaalt (42% puidutoodete impordisummast siseturule).

Joonis 6. Puidutoodete impordi struktuur (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel)

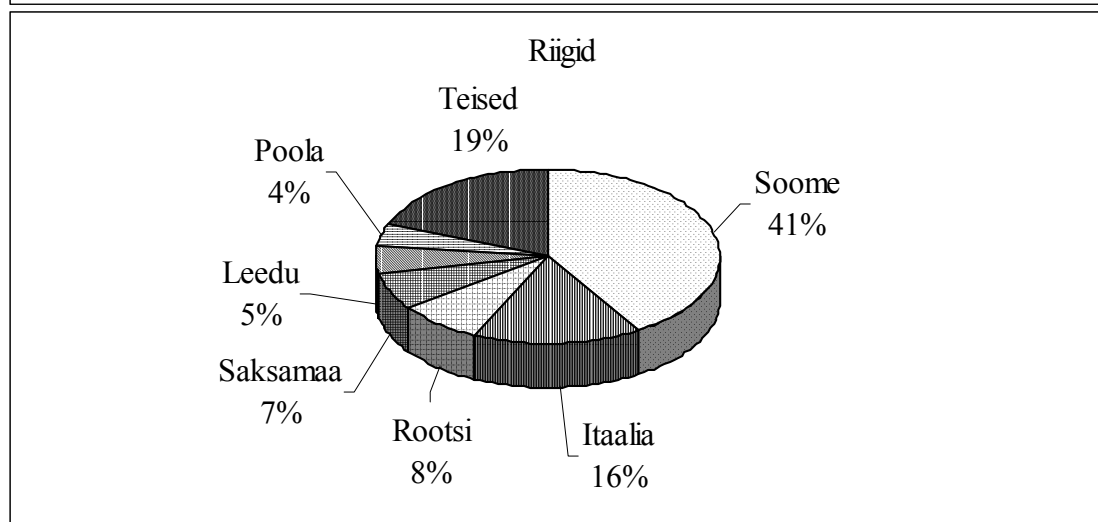
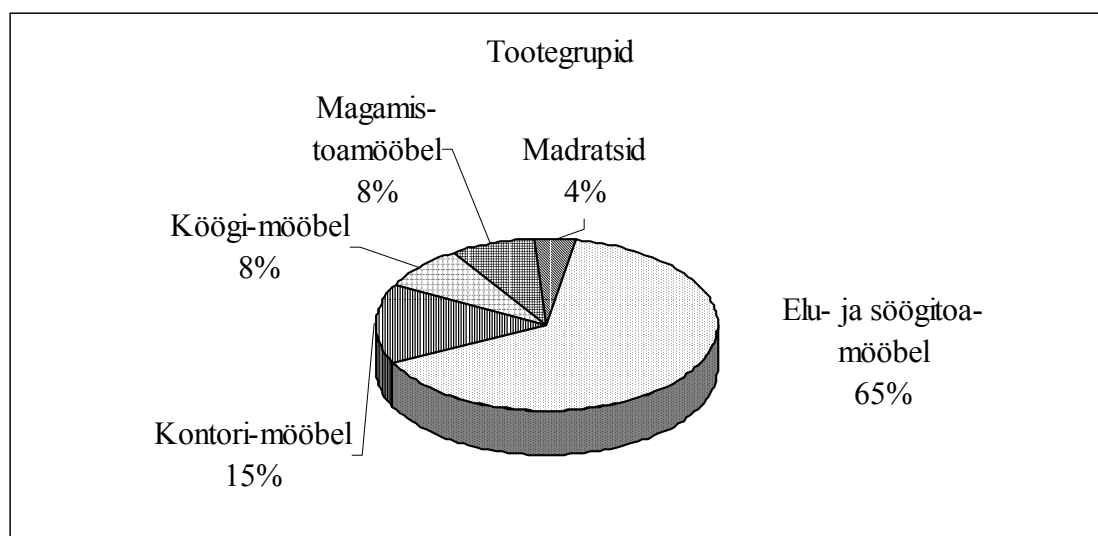
Siseturu tarbeks imporditakse mööblitööstusele puitlaastplaate peamiselt Soomest (vt. tabel 5). Teised puidutooted, mida imporditakse Eestisse peamiselt Venemaalt, töödeldakse siin (sorteeritakse, saetakse jne.) ning eksporditakse seejärel edasi Euroopa riikidesse. Venemaa puidukvaliteet on eesti puidu omast parem (eriti männil) ning venemaa puitu kasutatakse ka täispuitmööbli valmistamisel.

Tabel 5 Erinevate puittoodete impordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.

Tootegrupp	Osatähtsuse järjestus impordis naturaalnäitajate alusel, %		
	I kohal	II kohal	III kohal
Kütte- ja hakkepuut	Venemaa – 72	Rootsi – 16	Soome – 11
Töötlemata puit	Venemaa – 74	Läti – 24	
Saematerjal	Venemaa – 76	Rootsi – 14	Läti – 4
Spoon	Venemaa – 62	Soome – 26	Ukraina – 10
Puitlaastplaadid	Soome – 36	Holland – 27	Läti – 13
Puitkiudplaadid	Venemaa – 60	Valgevene – 17	Leedu – 6
Vineer	Venemaa – 89	Soome – 8	
Puittaara	Soome – 37	Läti – 26	Rootsi – 17

Mööbli osas tuuakse Eesti siseturule enam söögi- ja elutoamööblit (65% mööbli impordist siseturutarbeks). Teisel kohal on kontorimööbel (vt. joonis 7). Mööbliturul on importmööblist ülekaalus soome mööbel (41% mööbli impordist), teisel kohal on import Itaaliast (16%, vt. joonis 7).

Joonis 7. Mööbli impordi struktuur tootegrupiti ja riigiti (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel)

Tabel 6 Mööbli impordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.

Tootegrupp	Osatähtsuse järjestus impordis rahaliste näitajate alusel, %		
	I kohal	II kohal	III kohal
Kontorimööbel	Soome – 52	Itaalia – 16	Rootsi – 14
Köögimööbel	Soome – 48	Rootsi – 9	Poola – 8
Magamistoamööbel	Soome – 45	Saksamaa – 15	Leedu – 11
Elu- ja söögitoamööbel	Soome – 31	Itaalia – 24	Austria – 10
Madratsialused	Belgia – 49	Soome – 36	USA – 6
Madratsid	Soome – 68	Belgia – 25	

Mööbli siseturu maht oli suurim rublaperioodi lõpuaastatel, mil toimus aktiivsem mööbliostmine. Krooni käibeletuleku esimestel aastatel oli elanikkonna ostujõud väga madal ning kulutused mööbli ostmiseks on püsinud aastaid minimaalsed. Elanikkonna reaalsissetuleku suurenemisega alates 1995. aastast on mõnevõrra suurenenud ka mööbli ostmine. 1997. aastal moodustasid perede kulutused mööbli ostmiseks keskmiselt 4,2% tarbimiskuludest (7,8% kulutustest tööstuskaupadele ja teenustele). 1997. aastal ostis elanikkond mööblit Eesti Statistikaameti pereuringute alusel 105 miljoni krooni väärtuses. Sealjuures moodustasid kulutused mööblikomplektidele 54% ja üksikesemetele 46%. Mööblikomplektidest on enam kulutatud elutoamööblile (36,5%) ja köögimööblile (25,4%). Magamistoa sisustamiseks ostetakse enam üksikesemeid - voodite osatähtsus üksikesemete müügis moodustas 10,4%, magamistoa komplektid ainult 0,1% kulutustest komplektmööbli ostmiseks. Üksikesemete ostudest moodustasid suurema osatähtsuse kulutused pehme mööbli (24,5%) ja muude esemete (riiulid, nagid jms., 22,7%) ostmiseks.

Viimastel aastatel on seoses arvukate uute ettevõtete tekkimisega ja uute büroohoonete ehitusega suurim nõudlus olnud kontorimööbli järele. 1998. aastal on majandusliku olukorra halvenemise tulemusel nõudlus mööbliturul langenud. Eriti on vajadus vähenenud kontorimööbli osas, kuna enamus büroosid on sisustatud.

Puidu- ja mööblitööstussektori väliturud

Ülemaailmsed trendid puidutööstuse toodete turgudel

Eesti metsanduse ja puidutööstuse jaoks on oluline teada rahvusvahelistel puiduturgudel asetleidvaid tendentse ja muutusi. Tööstuslikust metsamaterjalist 2/3 eksporditakse. Siiski on ka valmistoodangu ekspordil suur tähtsus. Seda nii valmistoodangu realiseerimise seisukohast kui ka seniste eksporditurgude tugeva rahvusvahelise konkurentsi mõjust Eesti valmistoodangu kvaliteedi parandamisel.

ÜRO majanduskomisjoni alluvusse kuuluva Puidukomitee (ECE/Timber Committee) 1. oktoobril 1998. aastal toimunud koosolekul väideti, et metsasektoris valitseb praegu ja lähitulevikus suhteliselt soodne turusituatsioon.

Puidutööstustoodete **tarbimine** on suur nii Euroopas kui ka Põhja-Ameerikas. Nõudlust ennustatakse püsivat suurena ka 1999. aastal. Suurest nõudlusest hoolimata on turul olemas ka riskifaktorid. Suured võimsused on vähendanud puidutööstuse tasuvust ja ülemaailmsel ebakindlusel arvatakse olevat mõju ka metsasektorile. Praegustes ületootmise lisandumise ja muude materjalidega konkureerimise tingimustes tuleks suurendada puidutoodete müüki.

Rõhutada tuleks puidust toodete keskkonnasõbralikkust ja taastuvate loodusvarade kasutamist.

Toorpuidu pakkumist ennustatakse kasvavat nii Euroopas kui kogu maailmas. Peenpuidu osas on ülepakumine. Euroopas ennustatakse raie kasvu 1999. aastal 375 miljoni m³-ni. Venemaa raie mahuks arvatakse 1998. aastal olevat 78 miljonit m³, mis on vaid neljandik 1980-ndate aastate lõpu raie aastamahtude tasemest.

Euroopas on viimastel aastatel **saematerjali** tootmine kasvanud kiiremini kui selle tarbimine. Euroopa on muutunud saematerjali netoeksportööriks. Ennustatakse tootmise kasvu jätkumist ka tulevikus. Seni on ülejäägi ekspordiks head turgu pakkunud Jaapan. Siiski on Aasia majanduskriis vähendanud võimalusi kasvava ülejäägi toimetamiseks väljapoole Euroopat. Kriisi positiivne tulemus on olnud intressitasemete madalatena püsimine USA-s ja Euroopas, mis omakorda on soodustanud ehitustegevust, kus saematerjali põhiliselt just kasutataksegi. Kriisi levimine Venemaale ja osalt ka Lõuna-Ameerikasse raskendab järgmise aasta suundumuste ennustamist.

Tootmise kiirem kasv võrreldes tarbimisega põhjustas **hindade** languse ja saetööstuse tasuvuse vähenemise Põhja-Ameerikas ja Euroopas. Toorpuidu hind ei ole Euroopas järginud saematerjali hindade alanemist. Ennustatakse, et Venemaa suurendab 1999. aasta väljavedu umbes 10% kohaliku turu arvel.

Puitplaatide nõudlusele ennustatakse Euroopas jätkuvat kasvu. Tootmine kasvab kiiresti, eriti MDF- ja OSB-plaatide osas, mille tootmisel kasutatakse puidujäätmeid.

Eesti tähtsamad välisturud

Eestile olulisemateks puidu ja puidutoodete välisturgudeks on ekspordi osas Põhjamaad, Saksamaa ja Suurbritannia ning impordi osas Venemaa, kellega Eestil on suuremamahulisem puidutoodete väliskaubandus. Põhjamaad on maailma mastaabis USA järel teisel kohal paberipuu tarbimises (15% kogumahust maailmas).

Soome impordib puitu ja puidutooteid kõige enam Venemaalt. Balti riikide osatähtsus on suurenenud viimastel aastatel. Soome on üks maailma suurimaid ümarpuidu importijaid tänu oma suurele puidumassi- ja paberitööstusele. Üle poole paberipuu tarbest moodustab kask. Peamine osa importpaberipuust imporditakse Venemaalt (82%). Eestist imporditav ümarpuit, mis on peamiselt paberipuu, moodustab Soome paberipuu impordimahust umbes 6% (vt. tabel 7). Saepalki ja saematerjali impordib Soome, olles üks Euroopa suurimaid saepuidu tootjaid, oma tarbeks vähe. Import on enamuses re-eksport Lääne-Euroopasse. Saematerjali imporditakse suuremas osas Venemaalt, vähem Eestist ja Lätist. Kasutades ära odavat toorainet, on re-eksport Soomes kasvanud kiiresti. Eestil oleks õigem leida otsesemad kaubandussidemed teistes riikides, et oma saepalki ja saematerjali lõpptarbijale ise ja kallimalt müüa.

Venemaa on ka peamine vineeritarnija Soome. Importvineeri kogused Eestist on suurenenud 0,9 tuhandelt m³-lt 1994. aastal 4 tuhande m³-ni 1998. aasta üheksa kuuga.

Tabel 7 Soome puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.

	1997		I–III kv. 1998	
	kogus	keskmise hind, kr	kogus	keskmise hind, kr
Kütte- ja hakkepuut, tuh. tonni	126	700	96	700
Töötlemata puut, tuh. m ³	734	503	664	521
Saematerjal, tuh. m ³	45	1714	32	1987
Puitlaastplaadid, tuh. m ³	12	1530	21	1325
Puitkiudplaadid, tuh. m ²	850	18.00	857	20.70
Vineer, tuh. m ³	6	3374	4	4019
Puittaara, mln. kr (tk. hind)	120	45.00	109	19.90
Mööbel, mln. kr	232,8		134	

Rootsi suuremad importpuidu ja puidutoodetega varustajad on Soome, Venemaa, Saksamaa ning viimastel aastatel hea geograafilise asendi tõttu ka Läti ja Eesti (vt. tabel 8). Rootsi suuremad tselluloositehased asuvad lõunarannikul ning Balti riikide osatähtsus soodsa asukoha tõttu on importpaberipuu ja hakkepuudu osas suurenenud. Eesti paberipuu osakaal Rootsi paberipuu impordis moodustab umbes 20%, olles 1994. aasta 531 tuhandelt m³-lt kasvanud 1131 tuhandele m³-le 1998. aasta üheksal kuul. Eesti hakkepuudu tärned Rootsi on samal perioodil kasvanud aga 2 tuhandelt tonnilt 37 tuhandele tonnile.

Saepalgi ja vineeripaku ning saematerjali impordis on suuremad tarnijad Soome, Venemaa, Eesti ja Läti, lehtpuu osas ka Saksamaa. Eesti osatähtsus on viimastel aastatel oluliselt suurenenud, ulatudes kuni ühe viiendikuni koguimpordis. Ka Rootsi impordib saematerjali peamiselt re-ekspordi eesmärgil ning Eestil pole tulevikus otstarbekas kasutada välisvahendajaid.

Eesti vineeri- ja puitkiudplaadiekspordis on suurem osakaal ekspordil Rootsi. Rootsi vineeriimpordis moodustab Eesti vineer umbes 12%, olles Soome ja Venemaa järel kolmandal kohal.

Tabel 8 Rootsi puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.

	1997		I-III kv. 1998	
	kogus	keskmise hind, kr	kogus	keskmise hind, kr
Kütte- ja hakkepuut, tuh. tonni	140	400	92	500
Töötlemata puut, tuh. m ³	1653	552	1492	549
Saematerjal, tuh. m ³	45	1228	15	1787
Puitlaastplaadid, tuh. m ³	27	1776	25	2119
Puitkiudplaadid, tuh. m ²	3296	7.20	2694	7.60
Vineer, tuh. m ³	18	3849	9	4939
Mööbel, mln. kr	143		77	

Norra puiduimpordis on kaubandussidemed Eestiga praegu veel kujunemisfaasis, kuid perspektiivsed (vt. tabel 9). Suuremad tarnijad on naabermaad Rootsi ja Taani, paberipuu sisseveol ka Venemaa, Soome ja Balti riigid. Hakkepuudu suurimaks importijaks Norras on Tofte tehas, üks maailma suurimaid puidumassi eksportijaid. Eesti eksportis Norrasse 1998. aasta üheksa kuuga 12,5 tuhat tonni hakkepuutu. Paberipuu import Eestist on 194 tuhandelt m³-lt 1994. aastal kasvanud 331,4 tuhandele m³-le 1998. aasta üheksal kuul, moodustades üle 10% Norra paberipuu impordis.

Saepalgi ja vineeripaku ning saematerjali impordis kuulub ülekaalukas koht Rootsile. Venemaal ja Eestil on kummalgi umbes 10%-line turuosa okaspuupalgiga varustamisel.

Tabel 9 Norra puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.

	1997		I-III kv. 1998	
	kogus	keskmise hind, kr	kogus	keskmise hind, kr
Kütte- ja hakkepuut, tuh. tonni	50	500	66	500
Töötlemata puit, tuh. m ³	355	576	383	522
Saematerjal, tuh. m ³	3	1720	5	1703
Puitkiudplaadid, tuh. m ²	47	9.50	8	27.20
Mööbel, mln. kr	48		45	

Saksamaa puidu ja puidutoodete impordis Eestist on seni olnud tähtsamateks tootegruppideks saematerjal, vineer ja puitkiudplaadid ning mööbel (vt. tabel 10). Kuigi Saksamaale on need kogused suure turumahu juures tähtsusetud, Eestile siiski aga olulised. Saksamaa suuremad varustajad puidu ja puidutoodetega on Prantsusmaa, Tšehhi ja Beneluxi riigid. Saksamaal on pärast riigi ühinemist ehitustegevus jätkuvalt aktiivne, mis hoiab saepuidu impordi mahtu suurena. Eestile oleks otstarbekas tugevdada saematerjali müügiks kaubandussidemeid Saksamaa lõpptarbijatega.

Saksamaa on Eesti mööbli suuremaid importijaid ja aktiivne ehitustegevus soodustab ka mööblinõudluse püsimist.

Tabel 10 Saksamaa puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.

	1997		I-III kv. 1998	
	kogus	keskmise hind, kr	kogus	keskmise hind, kr
Töötlemata puit, tuh. m ³	19	1177	80	927
Saematerjal, tuh. m ³	56	2383	61	2340
Puitlaastplaadid, tuh. m ³	5	2961	2	6074
Puitkiudplaadid, tuh. m ²	2997	10.00	2243	10.50
Vineer, tuh. m ³	14	6593	7	6612
Mööbel, mln. kr	182		160	

Suurbritannia puidu ja puidutoodete import Eestist on viimastel aastatel kasvanud ning seda eriti saematerjali, puitkiudplaatide ja vineeri osas (vt. tabel 11). Tööstusliku ümarpuiduga, sealhulgas paberipuuga varustavad Suurbritanniat USA, Saksamaa, Prantsusmaa, Soome ja Rootsi. Saematerjali (peamiselt okaspuidust) importimisel on Suurbritannia Lääne-Euroopa suurimaks importijaks. Soome ja Rootsi osakaal saetud okaspuidu impordis on püsinud traditsiooniliselt suur (vastavalt 20% ja 35%). Järgnevad Kanada ja Venemaa. Eestile kuulub 4%-line osakaal.

Suurbritannia vineeriturul valitseb kõrge konkurents, kuna maailma peamised vineeritootjad on kõik esindatud – USA, Brasiilia, Soome, Kanada, Indoneesia, Venemaa. Eesti oma väikese vineeriekspordiga hõlmab vähem kui 1% Suurbritannia vineeriimpordist. Suurbritannia turg on üks stabiilsemaid Euroopas. Vaatamata teistest tööstusriikidest kõrgemale intressimäärale, jätkub majanduskasv ning saematerjali nõudlus püsib suuremate muutusteta.

Tabel 11 Suurbritannia puidutoodete import Eestist 1997-1998.

	1997		I-III kv. 1998	
	kogus	keskmise hind, kr	kogus	keskmise hind, kr
Töötlemata puit, tuh. m ³	25	976	18	996
Saematerjal, tuh. m ³	255	2194	234	2328
Puitlaastplaadid, tuh. m ³	6	2271	7	2331
Puitkiudplaadid, tuh. m ²	1035	9.00	1413	8.50
Vineer, tuh. m ³	6	4517	5	5046

Venemaa on Lääne-Euroopas, aga ka kogu maailmas arvestatav peamiselt tööstuslikku ümarpuitu, sealhulgas paberipuitu tarniva maana. Praeguses majanduslikus kriisis oleval Venemaal on vähenenud tööstusliku puidu tarbimine ning samas suureneb eksport siseturu arvelt. Ka Eestile on Venemaa kujunemas puidutooret tarnivaks maaks (vt. tabel 12). Venemaa suuremad eksportturud on naaberriigid Soome ja Rootsi ning teised Põhjamereäärsed riigid, paberipuu osas ka Jaapan.

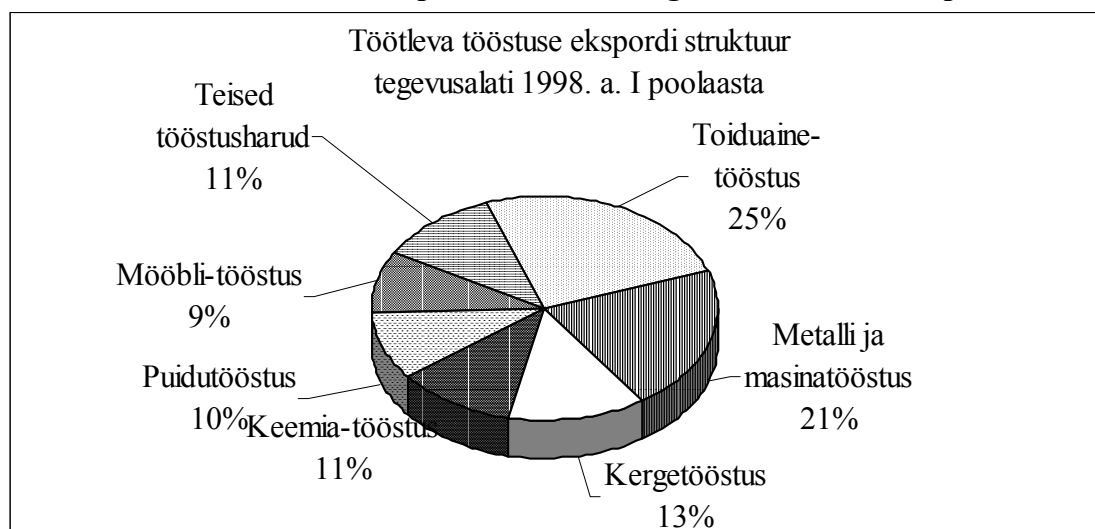
Venemaa puidu kvaliteet on eesti omast kõrgem ning leiab kasutust Eesti mööblitööstuses, saetööstuses ja töödeldud puitmaterjalide valmistamisel (ehitustisleritooded). Samas puuduvad Venemaal puidu sorteerimiskogemused ning tööstusliku ümarpuidu partiides on erineva kvaliteediga puit. Näiteks leidub paberipuu hulgas ka vineeripakke, mis suunatakse vineeritootjatele. Eestis on puidu vahendusfirmad, kes impordivad Venemaalt puitu, sorteerivad siin ning ekspordivad Lääne-Euroopasse edasi. Venemaalt imporditav saematerjal aga sorteeritakse ja pakendatakse vastavalt välisostja nõudmistele.

Tabel 12 Venemaa puidutoodete eksport Eestisse 1997-1998.

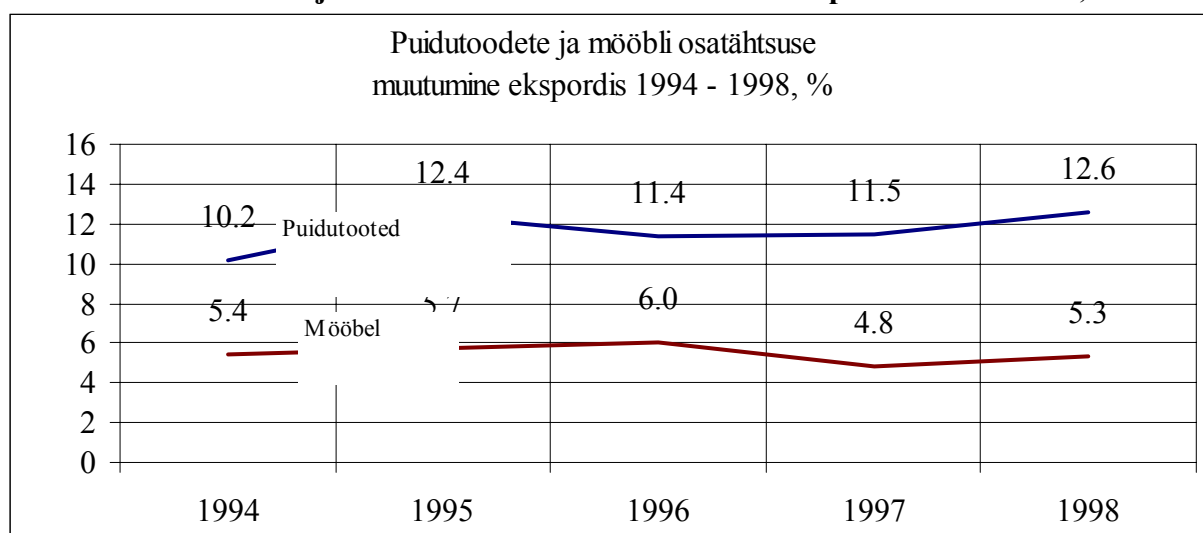
	1997		I-III kv. 1998	
	kogus	keskmise hind, kr	kogus	keskmise hind, kr
Kütte- ja hakkepuit, tuh. tonni	42	200	1	400
Töötlemata puit, tuh. m ³	98	576	150	583
Saematerjal, tuh. m ³	35	1338	41	1083
Puitkiudplaadid, tuh. m ²	1410	7.10	2253	5.90
Vineer, tuh. m ³	40	3507	29	3778

Ekspordi osatähtsusest on puidu- ja mööblitööstus vabariigi üks juhtivamaid tööstusharusid (vt. joonis 4). Kaubavahetuses on bilanss positiivne – ekspordimahud ületavad impordimahutusi üle nelja korra. See kinnitab üldise väliskaubanduse saldo suure defitsiidi juures antud tööstusharu ekspordi edasise suurendamise suurt tähtsust. Puidutööstuse toodangust eksporditi 1998. aasta I poolaastal 60,5%, mis on eelmise aastaga võrreldes 10 protsendipunkti võrra langenud. Mööblitööstuses on aga ekspordi osakaal toodangu müügis samal perioodil suurenenud 70,5%-le eelneva aasta 67%-lt. Töötleva tööstuse ekspordis on puidu- ja mööblitööstus 19%-ga toiduainetööstuse ning metalli- ja masinatööstuse järel kolmandal kohal (vt. joonis 8). Puidutoodete ja mööbli osatähtsus Eesti ekspordis on aasta-aastalt suurenenud (vt. joonis 9).

Joonis 8. Töötleva tööstuse ekspordi struktuur tegevusalati 1998. a. I poolaasta

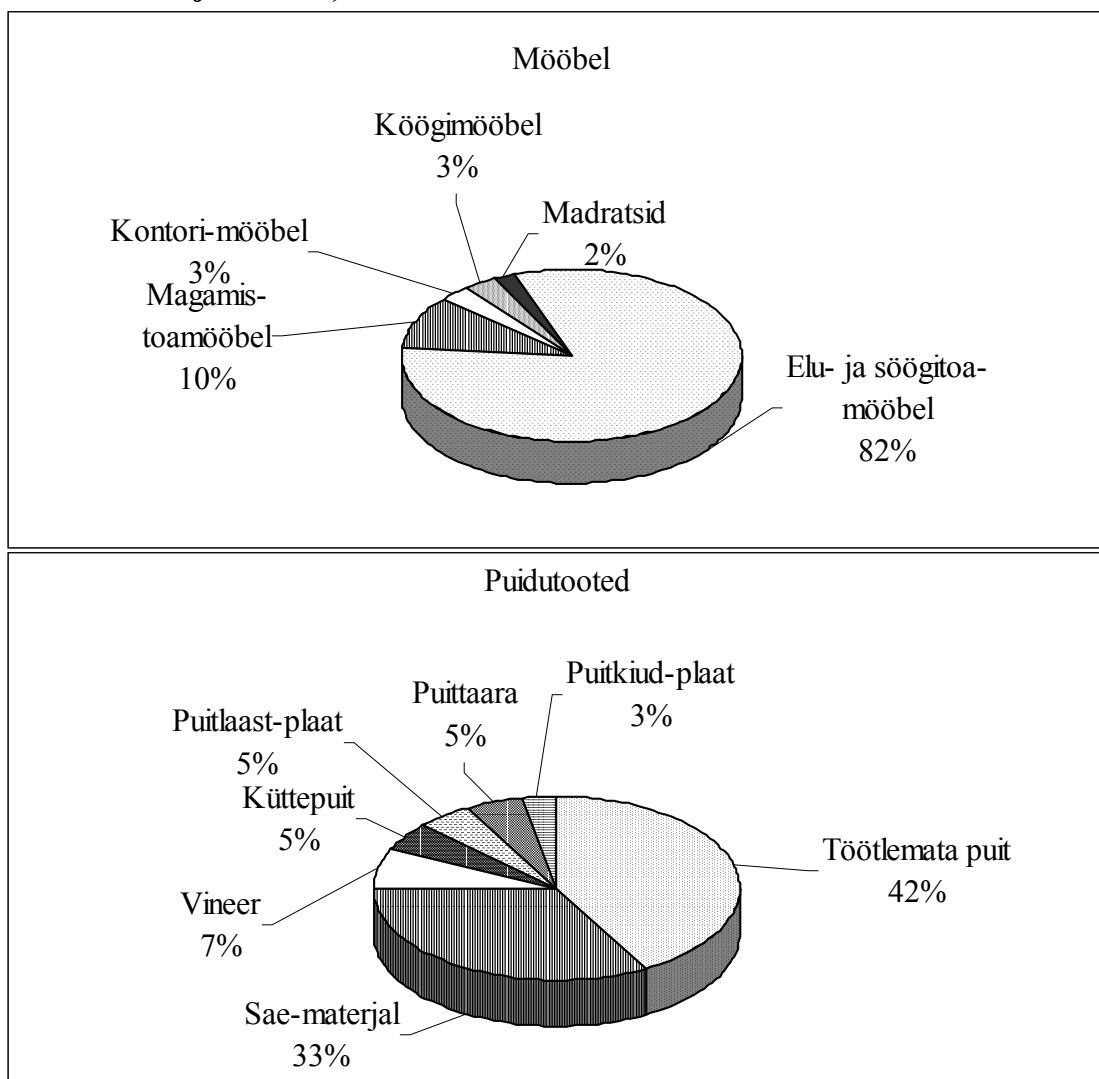

Joonis 9. Puidutoodete ja mööbli osatähtsuse muutumine ekspordis 1994 - 1998, %

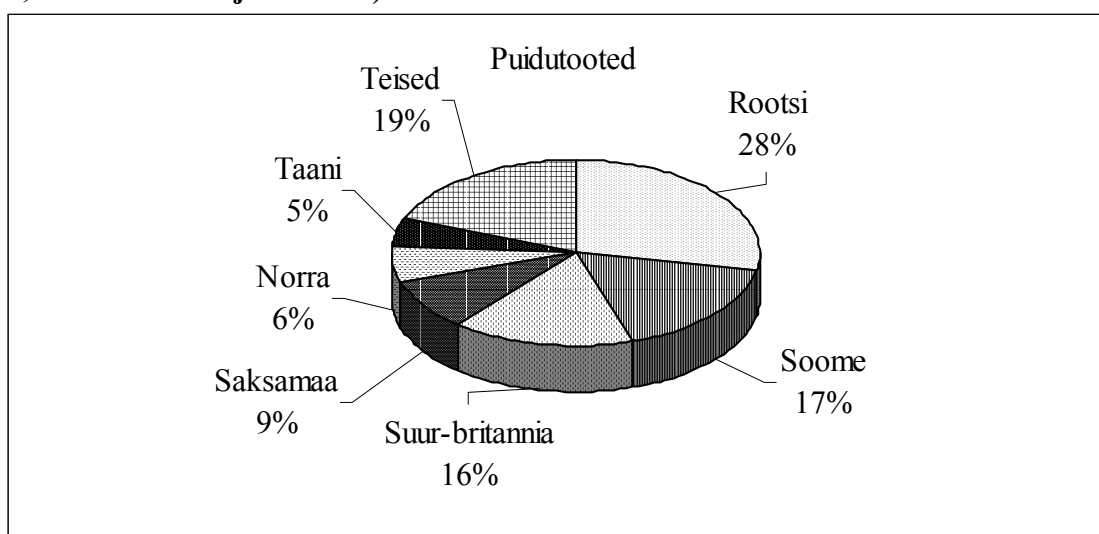

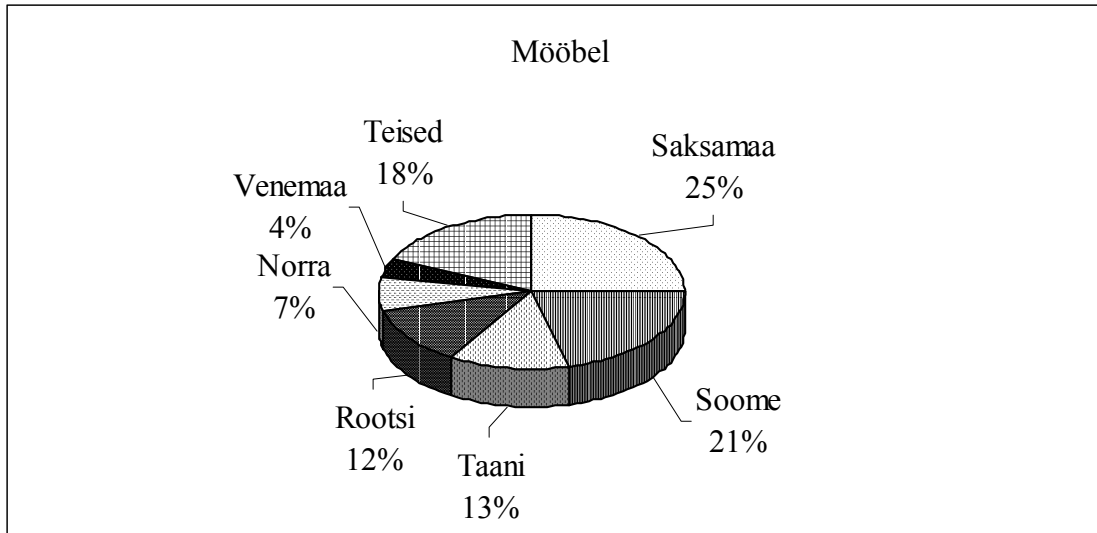
1998. aastal võib 9 kuu andmetel eeldada puiduekspordi mahu kasvu võrreldes 1997. aastaga töötlemata puidu osas umbes 20% ning saematerjali, puitlaast- ja puitkiudplaatide osas 15% võrra. Töötlemata puidu ekspordist peaaegu pool moodustab paberipuu eksport. Puidu ekspordist moodustab jätkuvalt suurema osa ümarpuit (42% 1998. aasta 9 kuu puidutoodete ekspordist, vt. joonis 10). Teisel kohal on saematerjal (33%). Mööbli ekspordis on ülekaalus elu- ja söögitoamööbel (82%). Põhilisteks puidutoodete ja mööbli ekspordimaadeks on EL riigid Soome, Rootsi, Saksamaa, Suurbritannia (vt. joonis 11). Ümarpuitu eksporditi enam Rootsi (55% ümarpuidu ekspordikogusest, vt. tabel 13), saematerjali Suurbritanniasse (43%) ning elu- ja söögitoamööblit Taani (28%, vt. tabel 14).

Joonis 10. Puidutoodete ja mööbli ekspordi struktuur (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel)

Joonis 11. Puidutoodete ja mööbli ekspordi struktuur riigiti (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel)

Tabel 13 Erinevate puittoodete ekspordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.

Tootegrupp	Osatähtsuse järjestus ekspordis naturaalnäitajate alusel, %		
	I kohal	II kohal	III kohal
Kütte- ja hakkepuut	Soome – 31	Rootsi – 30	Norra – 21
Töötlemata puut	Rootsi – 55	Soome – 24	Norra – 14
Saematerjal	Suurbritannia – 43	Saksamaa – 11	Holland – 8
Spoon	Rootsi – 47	Saksamaa – 31	Suurbritannia – 15
Puitlaastplaadid	Rootsi – 26	Poola – 21	Soome – 21
Puitkiudplaadid	Rootsi – 21	Itaalia – 20	Saksamaa – 17
Vineer	Rootsi – 25	Saksamaa – 19	Suurbritannia – 14
Puittaara	Soome – 64	Rootsi – 17	Saksamaa – 8

Tabel 14 Mööbli ekspordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.

Tootegrupp	Osatähtsuse järjestus ekspordis rahaliste näitajate alusel, %		
	I kohal	II kohal	III kohal
Kontorimööbel	Läti 36	Soome 19	Venemaa 10
Köögimööbel	Rootsi 40	Taani 29	Soome 13
Magamistoamööbel	Soome 47	Saksamaa 13	Suurbritannia 11
Elu- ja söögitoamööbel	Taani 28	Saksamaa 19	Soome 16
Madratsialused	Läti 87	Leedu 13	
Madratsid	Soome 92	Rootsi 4	

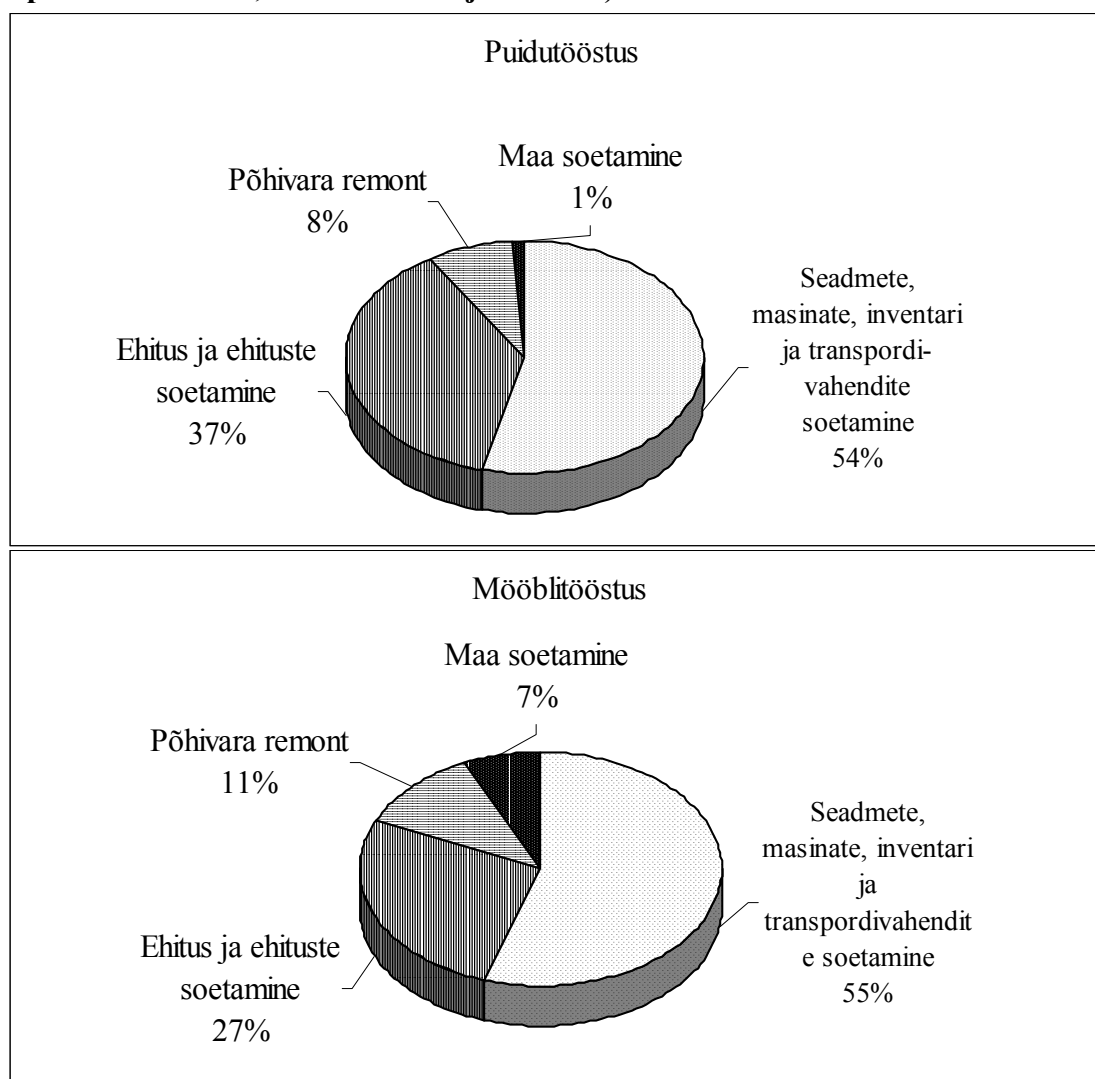
Puidu ja puidutoodete eksportkogused on kolme aasta jooksul kasvanud (vt. tabel 15), kuigi maailmaturul nõudlus paberipuule on viimasel aastal langenud ning sellega seoses langesid ka hinnad. Keskmise ekspordihind oli töötlemata puidule siiski 1998. aastal mõnevõrra madalam kui eelneval aastal.

Tabel 15 Puidu ja puidutoodete koguseline eksport ja keskmised hinnad 1996 – 1998.

Kaubagrupp	Kogus			Keskmise hind, kr		
	1996	1997	I-III kv. 1998	1996	1997	I-III kv. 1998
Kütte- ja hakkepuit, tuh. t	165,0	349,0	306,7	518	514	500
Töötlemata puit, tuh. m ³	1906	2920	2709,5	482	566	560
Saematerjal, tuh. m ³	411	636	541	1788	2113	2184
Puitlaastplaat, tuh. m ³	93	118	97	1845	1807	1834
Puitkiudplaat, mln. m ²	20,5	15,3	13,0	6	10	10
Vineer, tuh. m ³	73	79	37,2	4645	4944	5920,7

Soodne majanduskliima, suur ekspordivõimelisus ja orienteeritus tugeva konkurentsiga välisurgudele ning puidutööstuse perspektiivikus on soodustanud **investeeringute** kasvu puidu- ja mööblitööstusesse (vt. tabel 2). Investeeringutes omavad kaalukama osa masinad ja seadmed (vt. joonis 12).

Joonis 12. Puidutöötlemise ja mööblitööstuse investeeringute struktuur (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel)

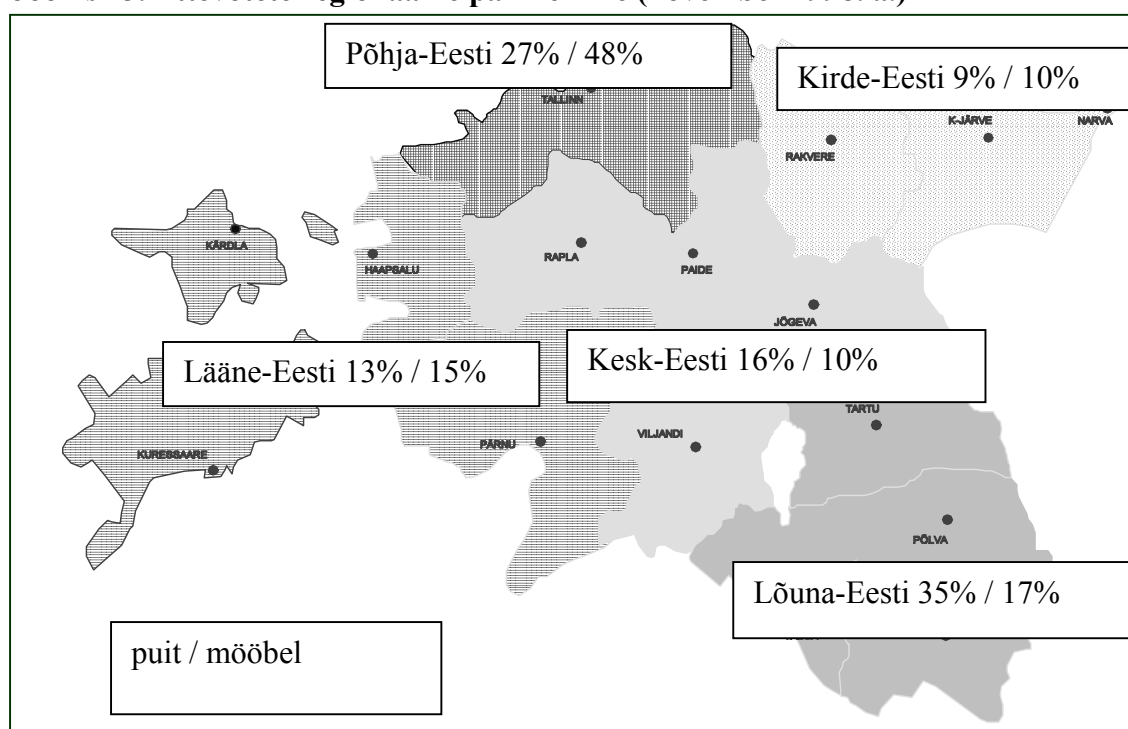

Ettevõtted

Regionaalne paiknemine

Regionaalselt paiknevad puidutöötlemis- ja mööblitootmisettevõtted suhteliselt ühtlaselt üle Eesti, välja arvatud Tallinna (24% ettevõtetest) ja Tartu mõjuga piirkonnad (statistilised andmed ettevõtete regionaalse paiknemise kohta vaata joonis 13).

Joonis 13. Ettevõtete regionaalne paiknemine (november 1998. a.)

Uuringu käigus küsitletud puidutööstusettevõtted paiknevad järgnevalt:

Lõuna – Eestis (Põlvamaa, Võrumaa, Valgamaa, Tartumaa)	35%
Kesk – Eestis (Viljandimaa, Jõgevamaa, Järvamaa, Raplammaa)	21%
Põhja – Eestis (Harjumaa)	19%
Kirde – Eestis (Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa)	14%
Lääne – Eestis (Pärnumaa, Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa)	11%

Uuringu käigus küsitletud mööblitööstusettevõtted paiknevad järgnevalt:

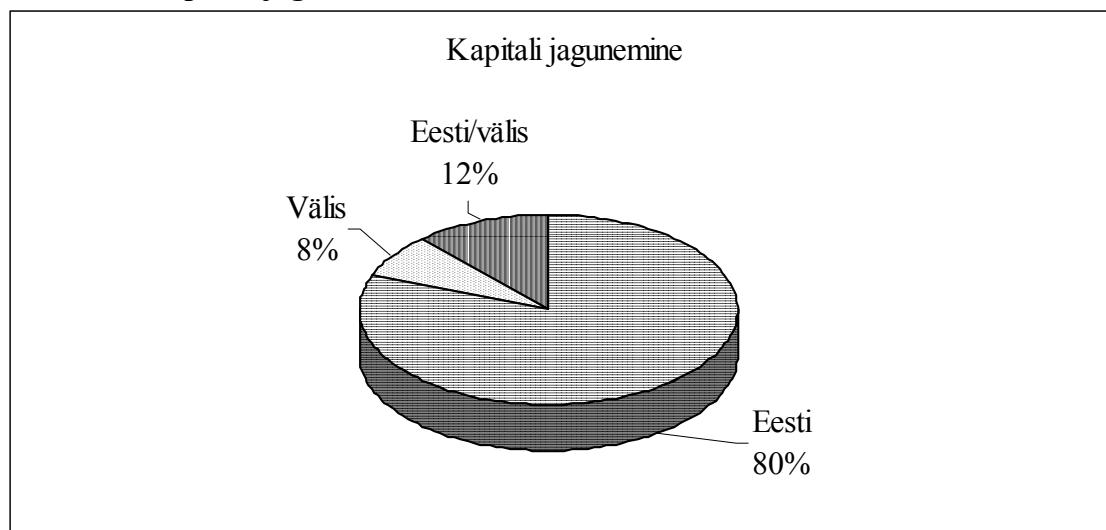
Lõuna – Eestis (Põlvamaa, Võrumaa, Valgamaa, Tartumaa)	17%
Kesk – Eestis (Viljandimaa, Jõgevamaa, Järvamaa, Raplammaa)	13%
Põhja – Eestis (Harjumaa)	17%
Kirde – Eestis (Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa)	17%
Lääne – Eestis (Pärnumaa, Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa)	36%

Kapitali jagunemine

Käesoleva uuringu käigus küsitletud 165-st ettevõttest põhinevad 83% mööblitööstusfirmadest ja 88% puidutööstusfirmadest eesti kapitalil (põhiliselt erakapital). Väliskapitali osa puidu- ja mööblitööstussektori ettevõtetes ulatub 10-100%, kusjuures esindatud on Soome, Rootsi, Saksamaa, Taani, USA, Hollandi ja Austria osalused (vt. joonis 14). Mööblitööstusesse on kõige rohkem investeerinud Rootsi ja Soome firmad. Puidutööstuse ettevõtetesse on kõige rohkem investeerinud Saksamaa ning Skandinaavia ettevõtted. Välisosalusega ettevõtetest enamuses on käibega üle 10 miljoni krooni.

Joonis 14. Kapitali jagunemine

Puidutööstusettevõtetest (89 firmat) on aktsiaseltse 60% ja osaühinguid 40%. Mööblitööstusettevõtetest (76 firmat) on aktsiaseltse 61% ning osaühinguid 39%. Uuringust välja jäänud alla 5 töötajaga ettevõtted (umbes 200 firmat) on suures enamuses registreeritud osaühingutena.

Käive, kasum ja finantsituatsioon

Suurel osal ettevõtetest kasvas käive nii 1997. kui 1998. aastal. Puidu- ja mööblitööstussektori käibe keskmine kasv oli 15%. Hoolimata halvenenud majandusolukorrast prognoosivad 56% puidutöötlemisfirmadest 1999. aastal olulist käibe tõusu. Suuliselt küsitletud suuremad puidutöötlemisettevõtted prognoosivad keskmiseks käibe tõusuks 30%. Mööblifirmade juhid on tunduvalt tagasihoidlikumad, arvates, et käive jääb 1998. aastaga võrreldes samale tasemele.

Nii 1997. kui 1998. aastal oli enamus puidu- ja mööblitööstussektori ettevõtetest kasumis. Puidutööstuses oli rentaablus keskmiselt 6% ja mööblitööstuses 9%, nii puidu- kui mööblitööstussektori ettevõtted prognoosivad 1999. aastal kasumi säilimist samal tasemel. Ühest kasumitrendi ei saa siiski välja tuua, kuna olenemata ettevõtte suuruselt ja toodangust esineb nii kasvava kui kahaneva kasumiga ettevõtteid.

PWP hinnangul on paljude ettevõtete juhid liiga optimistlikud tuleviku käibe ja kasumi prognoosimisel: ei arvestata tõusvaid tootmiskulusid (elekter, palgad), muutusi majanduses (intressitase) ning teravnevat konkurentsi. Väiksemate firmade vananenud

tehnika ei võimalda pikaajaliselt konkureerida väiksema tootmisvõimsuse ja nõrgema kvaliteedi tõttu. Seetõttu on puidu- ja mööblitööstussektoris oht, et kuna juhid ei oska realistlikult hinnata oma ettevõtte positsiooni turul, siis teevad nad strateegiliselt valesid otsuseid.

Praeguse majandusliku olukorra tõttu on paljud ettevõtted makseraskustesse sattunud. Ka puidu- ja mööblitööstusettevõtted on sisenenud finantsprobleemide ringi, kus laekumised klientidelt viibivad ning seetõttu napib ettevõtetel käibevahendeid tehingute teostamiseks. Raskused pangalaenu saamisel tekitavad probleeme investeeringute planeerimisel.

Puidu- ja mööblitööstussektori suuremad ettevõtted hindavad oma finantsituatsiooni heaks, nad on võimelised investeerima, laenukoormus on kontrolli all. Paljud keskmised ja enamuse väikeseid ettevõtteid aga teavad, et nad ei ole võimelised uude tehnoloogiasse investeerima, samuti ei krediteeri neid ükski finantsasutus nende nõrga bilansi tõttu. Isegi täienduskoolitust peetakse liigseks luksuseks. Antud töös ei analüüsitud ettevõtete finantsaruandeid, küll aga saab olemasoleva informatsiooni põhjal teha järelduse, et osa turul olevatest ettevõtetest ei ole pikas perspektiivis konkurentsivõimelised.

PWP järeldus: Suurtel ettevõtetel käibe kasv jätkub, kasumis võivad olla ajutised tagasilöögid, kuid mõistliku juhtimise korral säilitavad need ettevõtted oma konkurentsivõime. Paljud keskmised ja väikesed ettevõtted hindavad tulevikku ebaadekvaatselt, mistõttu suur hulk firmasid jääb kasumist ilma juba 1999. aastal. Mõne aasta jooksul pankrotistub palju väikeseid ettevõtteid ning alles jäävad vaid need ettevõtted, kes on leidnud endale tugeva turuniši või ühinenud teistega.

Investeeringud järgneva 3 aasta jooksul

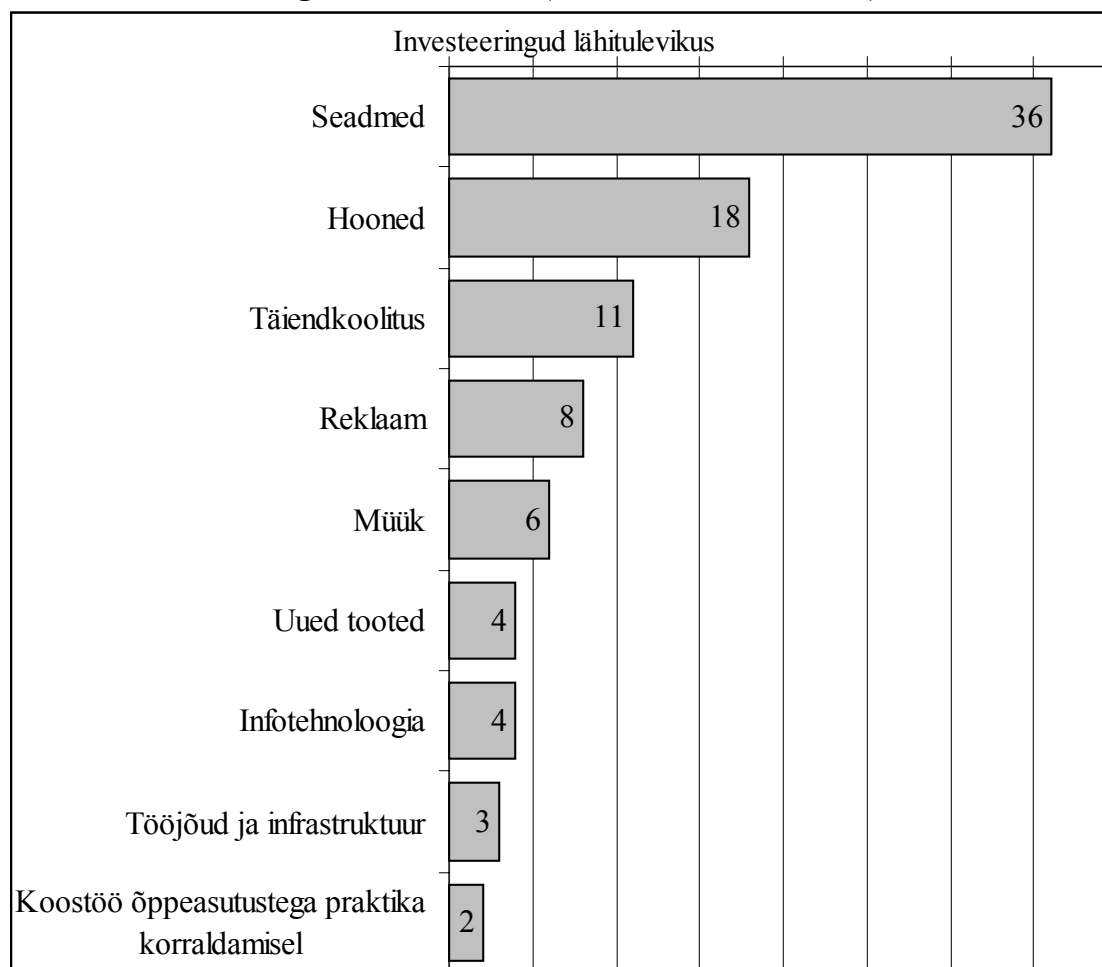
Optimistlikest prognoosidest tulenevalt kavatsevad ettevõtted investeeringute mahtu tulevikus suurendada või vähemalt samal tasemel jätkata. Põhiliselt planeerivad ettevõtted investeerida seadmetesse, sest tootearendus ja kõrgema kvaliteedi saavutamine nõuab kaasaegsemat tehnikat. Kolmandik firmadest parandavad oma tootmistingimusi investeerides hoonetesse.

Vähemal määral näevad firmad ette investeeringuid ka reklaami, müüki, uute toodete arendamisse, töötajate täienduskoolitusse, infotehnoloogiasse, infrastruktuuri ja toote litsentseerimisse (vt. joonis 15).

Suured ettevõtted rahastavad oma investeeringud põhiliselt omavahenditest ning vähemal määral pangalaenudest. Välisosalusega firmadel on võimalik saada laenu partnerfirmalt. Keskmise suurusega ettevõtetel on investeeringute rahastamise põhiallikaks kasum ja pangalaen. Väikesed ettevõtted investeerivad põhiliselt ainult kasumist.

Järeldus: Põhilised investeeringud lähevad tootmise arendamisse. Juhid mõistavad toodete kvaliteedi parandamise ning tööviljakuse tõstmise vajadust. Tõsiseid investeeringuid on võimelised tegema vaid suuremad ettevõtted. **Keskmised ja väikesed firmad ei oma täpset ettekujutust finantseerimisallikatest ning on tõenäoline, et konkurentsivõimelisena püsimiseks peavad nad ühinema.**

Joonis 15. Investeeringud lähitulevikus (vastanud ettevõtete arv)

Tooted ja teenused

Enim puidu- ja mööblitööstussektori ettevõtteid tegeleb saematerjali tootmisega (vt. joonis 1). Küllaltki arvukalt on ka mööbli ja ehitustisleri toodete valmistamisega tegelevaid ettevõtteid. Vineeri ja puitplaate valmistab kokku ainult 5 ettevõtet.

Mööblitööstusfirmade toodangus on esikohal elutoamööbel, mis moodustab 18% nimetatud firmade kogu mööblitoodangust. Elutoamööblit enim toodetakse pehmet mööblit ja elutoamööbli komplekte (kapid, riulid, lauad). Elutoamööblile järgneb köögimööbel (9%), millest enamuse moodustavad tervikkomplektid, ning magamistoamööbel (9%), mis valmistatakse üksikute toodetena (voodid, kapid). Kontorimööblit (kapid, riulid, lauad) toodab 8% ettevõtetest. Lisaks mööbli valmistamisele tegelevad mööblitööstusfirmad kõrvaltegevusena veel puidutöötlemisega (saagimine ja puidu kuivatamine, 8% ettevõtetest) ja transpordiga (1% ettevõtetest). 26% mööblitööstusettevõtetest teevad teistele firmadele allhanketöid, põhilise osa sellest moodustab pehme mööbli karkasside tootmine.

Puidutööstusfirmadel moodustab põhilise käibe saematerjali tootmine (46% kogu puidutoodangust). Lisaks puidu saagimisele tegelevad puidutööstusfirmad puidu kuivatamise, hõõveldamise ning profileerimisega, vähesel määral ka puidu immutamise. Küllaltki suur osa puidutööstusfirmadest tegeleb vahendustegevusega (11% ettevõtetest) ning transpordiga (11% ettevõtetest). 6% puidutööstusettevõtetest toodavad aluseid ja pakkekaste ning 3%

ettevõtetest tegelevad ehituspusepa töödega, näiteks kokkupandavate standardehitiste, uste ja akende tootmisega. Vähesed puidutööstusfirmad (2% ettevõtetest) toodavad mööblit ja üksikud (1% ettevõtetest) tegelevad metsavarumisega. Puidutööstuses teeb allhanketöid 37% ettevõtetest.

Suuremad mööblitootjad tegelevad oma toodangu müügiga ise: mitmel suurtootjal on mööblisalong ning mõned turustavad mööblit läbi oma müügivõrgu. Enamasti pakuvad need tootjad ka mööbli kättetoimetamise ja paigaldamise teenust. Paljud keskmised ja väikesed puidutööstusfirmad müüvad oma toodangut ise tarbijale ning pakuvad lisateenusena ka kauba kättetoimetamist. Müügivõrku puidutööstusettevõtetal välja kujunenud ei ole.

Tootearendus ja disain

Põhiliselt tegelevad mööblitööstusettevõtted olemasolevate toodete täiendamisega ja arendamisega. Uute toodetega tullakse turule harva. Tootearenduse all mõeldakse firmades ka klienditeeninduse parandamist ja lisateenuste pakkumist. Professionaalne tootearendus toimub põhiliselt suuremates ettevõtetes. Keskmised ja väikesed ettevõtted teevad palju tellimustöid ja üritavad valmistada seda, mida parasjagu turul küsitakse ning tootearendusega enamasti ei tegele.

Puidutööstusettevõtted peavad tootearenduse all silmas eelkõige klienditeeninduse parandamist, lisateenuste pakkumist ning vastavalt turu nõudmistele arendavad ka oma tooteid.

Disainereid kasutavad tootearendusprotsessis põhiliselt suuremad eesti firmad ning vähesel määral disainmööbli tootmisele spetsialiseerunud firmad (intervjueeritud mööblidisainifirma hinnangul on Eestis orienteeruvalt kümme-kümmend disainmööbli tootjat). Eesti mööblidisain on kodumaal suhteliselt nõutud ala ja müüb ennast seetõttu hästi. Põhiliselt konkureeritakse importtoodanguga, kuid olenemata konkurentsist jätkub turul ostjaid nii kohalike disainerite kui välisdisainerite poolt disainitud mööblile.

Mööblidisaineri kommentaar: kultuursema ja harituma ostjaskond eelistab eesti originaalmööblit, välismaist ja 4-5 korda kallimat toodangut ostavad põhiliselt "uusrikkad".

Välismaal ei teata eesti mööblidisainist palju ning ainult üksikud eesti mööblidisainerid on edu saavutanud Skandinaavias. Välismaale müüakse rohkem lõpetatud tooteid kui ideid. Mööblidisainerite sõnul toodavad vaid üksikud firmad Eestis mööblit välismaise tellija poolt ette antud disaini järgi, mida tellija turustab välisurul oma firma kaubamärgi all.

Laiatarbe mööbli trendilooja on kodumaine disain, mille määrab paljuski tarbija ostuvõime. Eesti mööblitööstussektoris peegeldub hetkel tarbijatrend pigem odavama mööbli ostusoovis, kusjuures disain pole väga oluline. Väike osa jõukamaid inimesi soovib osta muu maa päritolu disainiga, näiteks itaalia disainiga mööblit. Tootja poolt vaadatuna läheneb eesti mööblitootmine lähima viie aasta jooksul suure tõenäosusega eesti mõjutustega skandinaavia maitsele.

Tööks vajalikku informatsiooni ja ideid koguvad mööblidisainerid peamiselt erialastel välismessidel, mis on mööblidisainifirmadele kasulikud ka selle poolest, et nad täidavad põhilisi enesereklaami- ja müügikanalite rolli. Kuna välismessidel osalemine on kulukas, siis saavad nendest osa võtta ainult suured firmad.

Puidutöötajate võimekust disainerite ideede elluviimisel iseloomustatakse vastakalt ja täiesti erinevaid seisukohti illustreerivad eredalt kaks allpooltoodud arvamust.

Turul edukalt müüva progressiivse keskmise suurusega disainmööblit tootva ettevõtte kommentaar: “Kõik, mida disainer suudab välja mõelda, suudavad firma mööblivalmistajad ka ellu viia. Mitmed eesti ettevõtted on väga kinni oma toodetes ja tehnoloogias ning mudelite juurutamine on aeglane. Mööblimaailmas tähendab ajaga mittekaasaskäimine moest ja ajast mahajäämist”.

Suurtootja disaineri arvamus: “Disainerite ideid teostatakse praktikas halvasti, kuna ideede teostus on kallis ja tehnoloogiliselt keerukas. Eesti disainerid ei mõjuta hetkel oluliselt tootmistehnoloogia arengut ja tarbimist, kuna ettevõtetel puuduvad disainerite ideede teostamiseks rahalised võimalused ja vastav tehnoloogiline baas. Kuna eesti tarbijaturul on mööbli ostmisel ainumäärajaks odav hind, siis ei ole niipea oodata disainerite ideede rakendumist. Suuremate finantsvõimaluste olemasolul võib eesti disain teatud tingimustel olla väga tasemel ja seega tunduvalt rohkem mõjutada tarbimist”.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et ülaltoodud kaks arvamust iseloomustavad hästi mööblifirmade väga erinevat tehnoloogilist taset ja turu nõudlusele reageerimise paindlikkust ja kiirust. Paratamatult suudab väiksem firma paremini kaasas käia mööbliturul valitsevate moetrendidega ja välja töötada uusi ning arendada olemasolevaid tooteid vastavalt turu nõudlusele ja elanikkonna ostuvõimele.

Tehnoloogia ja tootmisvõimsus

Ettevõtete **tehnoloogiline tase** on väga erinev. Oma ettevõtte tehnoloogilise tasemega ei ole rahul 27% puidutööstuse ettevõtete juhtidest ja 20% mööblitööstuse ettevõtete juhtidest. Suures osas on puidu- ja mööblitööstusettevõtetes kasutatav tehnoloogia veel nõukogudeaegne. Suured ettevõtted investeerivad pidevalt kaasaegsesse tehnoloogiasse ja on seetõttu võimelised kiiresti reageerima turu nõudlustele. Suur osa ettevõtetest planeerib lähitulevikus teha investeeringuid oma tehnika täiendamiseks või väljavahetamiseks. Praegusel hetkel takistavad seda kõrged intressimäärad ja majanduslangus, mille tõttu firmadel (eriti eesti turule orienteeritud firmadel) napib vahendeid uute masinate ostmiseks.

Väliskapitalil põhinevate firmade seadmed on tavaliselt pärit väliskapitali päritolu riigist, mis on enamusel juhtudel heas korras kasutatud tehnika. Eestisse tuuakse ka tervete tehaste sisseseadeid, mis on läänes aegunud, kuid siinsetes oludes heal tasemel töövahendid.

Viimaste aastate jooksul on kõige kiiremini arenenud saetööstuse tehnoloogia. Kuna suur osa saetööstuse toodangust läheb ekspordiks, siis on firmad investeerinud kaasaegsesse tehnoloogiasse püsivaks välisturul kvaliteedi ja sortimendi osas konkurentsivõimelisena.

Tootmisvõimsuste rakendatuse suurendamist takistavad põhiliselt vananenud tehnoloogia ja kvalifitseeritud ning kohusetundliku tööjõu puudus.

Puidutööstusettevõtted rakendavad keskmiselt 70% oma praegustest tootmisvõimsustest ja mööblitööstusfirmad keskmiselt 73%. Ettevõtte tootmisvõimsust peavad ebapiisavaks 37% puidutööstusfirmade juhtidest ja 47% mööblitööstusfirmade juhtidest.

Suurema osa toodangust lääne turule müüvad firmad kasutavad praegu 80-100% oma tootmisvõimsusest ning tahavad seda veelgi tõsta selleks, et turul saavutatud positsiooni säilitada ja uusi tooteid pakkuda.

Üle poole oma toodangust Eestis müüvad puidutööstusettevõtted on praegusel hetkel rahul oma tootmisvõimsuste 60–80%-lise rakendatuse tasemega ega planeeri praegust majanduslikku olukorda silmas pidades seda oluliselt tõsta.

Suur osa firmadest, kelle tootmisvõimsuste rakendatuse tase on alla 50%, on madala tehnoloogilise tasemega. Need ettevõtted müüvad peaaegu kogu oma toodangu eesti turul, sest nende tooted on kvaliteedilt sobimatud välisturul konkureerimiseks.

Väikefirmad (kuni 10 töolist) on rahul oma turu ja tootmisvõimsusega ning ei planeeri erilisi muutusi tehnoloogia uuendamise alal.

Järeldus: Puidu- ja mööblitööstussektoris on tehnoloogilist taset enam võimelised arendama suured ettevõtted, kellel on vahendeid uute seadmete ostmiseks ning seetõttu võimalik ka tootmisvõimsusi suurendada.

Turundus

Eesti turg

Puidutöötlemissektoris müüakse enam kui pool (55%) Eestis turustatavast toodangust **lõpptarbijatele** ja veerand toodangust (25%) **hulgimüüjatele** (vt. lisa 2 joonis 1).

Mööblitootmissectoris turustatakse toodang Eestis põhiliselt otse **lõpptarbijatele** (44%). Otse lõpptarbijale müüb kolmandik suurtootjatest ja üldjuhul need, kellel on oma müügivõrk (Standard, Tarmeko) ning väikeettevõtted, kes valmistavad tooteid ainult tellimusel. Läbi **jaemüüjate** realiseeritakse 33% toodangust. Jaekaubandus on müügikanaliks eelkõige keskmise suurusega ettevõtetele. Suured ettevõtted müüvad jaefirmade vahendusel 40% oma toodangust. Vähem müüvad tootjafirmad oma kaupa hulgimüüjatele (16%) ja agentidele (vt. lisa 2 joonis 2).

Turundusstrateegia ja -plaani koostamiseks pole ettevõtted üldjuhul turundusele spetsialiseerunud ettevõtete abi kasutanud, kuna teenust peetakse kas liiga kalliks või ei olda veel harjunud kasutama eksperte väljastpoolt ettevõtet.

Võrreldes puidutöötlemis- ja mööblitootmissectori firmasid suuruse järgi, ilmneb, et enamustel väikestel ettevõtetel puudub turundusstrateegia ja keskmistel ettevõtetel on nii turundusalased teadmised kui nende rakendamine juhuslik. Suurtes ettevõtetes on turundus- ja müügitegevuse olukord tunduvalt parem, mitmed nendest on koostanud turundusstrateegia mitmeks aastaks ette.

Paljud puidutöötlemis- ja mööblitootmissectori ettevõtjad mainivad toodangu realiseerimisel põhilise müügiargumendina paindlikku reageerimist kliendi nõuetele, samuti tuakse esile kliendikeskset müüki ja kättetoimetamise kiirust. Sellele lisanduvad toodete eksklusiivsus (väikesed ja erimõõdulised partiid jne.) ja lepingutingimustest kinnipidamine. Turustajad ei nõustu viimati mainitud argumentidega: näiteks mööblitootjatele heidetakse ette nende soovimatust muuta harjumuspäraseid tootmisstandardeid. Samuti ei ole turustajad rahul pikkade tarnetähtaegade ja kokkulepete eiramisega.

Erinevalt mööblitootjate poolt enimmainitud müügiargumendist - toodangu soodne hinna ja kvaliteedi suhe - mainivad puidutöötlemise ettevõtjad nimetatud argumenti oluliselt vähem.

Mõnede peamiselt oma toodangut ekspordivate suuremate mööblitootmisettevõtete juhid mainivad, et kvaliteet tagatakse ettevõttepoolse toodanguprotsessi- ja kvaliteedi kontrolliga. Samal ajal ei ole eesti turustajad sugugi rahul eesti mööblitootjate toodangu kvaliteediga: kvaliteedi kõikumine on väga suur ja mitmetel ettevõtetel on suured puudused toodete lõppviimistluse osas. Turustajate sõnul peaks käivitama kvaliteedikontrollisüsteemi, mille korral on tootja kohustatud tootmise puudujäägid parandama või korvama.

Müüki eesti turul takistavad ettevõtjate sõnul eelkõige piiratud turu maht: mööblitööstuses mainib turu mahu piiratust 41% ettevõtetest ja puidutööstuses 34% ettevõtetest. Ebapiisav turundustegevus valmistab probleeme 24%-le puidutööstus- ja 24%-le mööblitööstusfirmadele (vt. lisa 2 joonised 3 ja 4). Ühe takistusena märgivad intervjueeritud ettevõtted kliendi madalat ostuvõimet, mis ei võimalda realiseerida kogu toodangut. Veel on turustamist takistavaks teguriks kolmandiku mööblisektori firmade puhul tihe konkurents, seda eriti väikefirmadele, kellel on turul raske võistelda suurtest tootmiskuludest ja väiksest tootmismahust tulenevate kõrgete hindadega.

Puidu- ja mööblitööstussektoris on mitmed tootjad suunatud ühele või paarile (välis)kliendile, kellest nad tegelikkuses väga palju sõltuvad. Ettevõtted on väga tundlikud turundusmuutustele, kus põhiklient ja/või sihtturg ära kaob. Sellele järgneb suhteliselt kindlalt ettevõtte finantsnäitajate tugev langus või pankrot. Turundusriskid on nii ettevõtte kui ka riiklikul tasandil maandamata ja ettevõtete haavatavus sellises situatsioonis on väga suur.

Puidutöötlemissektoris tuleb peamine **tagasiside** toodete ja teenuste kvaliteedi kohta müügiotsuse käigus otse klientidelt. Mööblitootjad saavad informatsiooni toodangu kohta nii oma müügipersonalilt, turustajatelt kui klientidelt.

Vähene osa toodete ja teenuste-alast tagasisidet tuleb konkurentide käest. Ettevõtjate sõnul tuntakse huvi ja püütakse võimaluste piires jälgida konkurentide tegevust ning tutvuda nende toodanguga. Informatsiooni hankimiseks tarbijate nõudluse kohta viiakse läbi turu-uuringuid, vähesel määral analüüsitakse ka massimeedias avaldatud informatsiooni.

Välisturg

Puidutöötlemissektori toodangu ekspordimisel müüakse välisturul turustatav toodang põhiliselt **hulgimüüjatele** (34%) ja **agentidele** (33%). Heade ja usaldusväärsete otsekontaktide korral turustatakse toodang otse lõpptarbijale (vt. lisa 2 joonis 1).

Oma toodangut ekspordib 64% puidutöötlemissektori firmadest, ekspordides keskmiselt 56% toodangust. Ligikaudu kolmandik (36%) kogu puidutööstuses toodetud toodangust eksporditakse.

Mööbli ekspordimisel müüakse välisturul turustatav toodang põhiliselt **hulgimüüjatele** (53%) ja **agentidele** (21%), vähemal määral ka jaemüüjatele (20%) (vt. lisa 2 joonis 2). 75% mööblifirmadest ekspordivad oma toodangut, ekspordides keskmiselt 66% toodangust.

Toodangu ekspordimisel on eesti firmadele elutähtis partnerite ja kontaktide olemasolu sihtturgudel. Puidutöötlemissektori ettevõtjate väliskontaktid põhinevad peamiselt varasematel isiklikel kontaktidel. Mööblitööstuses on lisaks isiklikele kontaktidele põhiliseks

kontaktide loomise kohaks mööblimessid ja –näitused, samuti saadakse uusi kontakte olemasolevate partnerite soovitusel.

Väliturul on ettevõtetele olulisemaks müüki takistavaks teguriks ebapiisav turundustegevus. Järgmise raskusena nimetavad mööblitootmisfirmad tugevat konkurentsi ja puidutöötlemisfirmad liialt väikeste partiide tootmist (vt. lisa 2 joonised 3 ja 4).

Eesti ettevõtted ei suuda välismaal üksi konkureerida, põhjuseks on väikesed tootmismahud, keskpärane kvaliteet ja halvasti organiseeritud ning puudulikult finantseeritud juhuslikku laadi esindatus mööblimessidel ja -laatadel. Eesti puidu- ja mööblitööstus tervikuna oleks konkurentsivõimeline, s.t. ettevõtete ühinemine ja spetsialiseerumine võimaldab ülalmainitud probleeme efektiivsemalt lahendada.

1998. aastal Eesti Ekspordiagentuuri poolt tellitud tööstussektoris läbiviidud uuringu tulemusena ilmnes, et vähesed eksportivad ettevõtted, sealhulgas puidu- ja mööblitööstusettevõtted, teavad ekspordi tugiteenuseid pakkuvatest organisatsioonidest. 44% 500-st küsitletud ettevõttest ei ole saanud mingisugust ekspordialast nõustamist ega toetust. Vaid suure ekspordikäibega, aktiivsed ja suhteliselt kindla turuniši leidnud eksportijad tunnevad ühtviisi hästi Eesti Kaubandus-Tööstuskojas ja teistes ettevõtlusorganisatsioonides pakutavaid infoteenuseid ning orienteeruvad teistest paremini ekspordi tugiteenuste turul. Ülejäänud eksportijad on napi informeerituse, väheste sidemete ja majandusliku ebakindluse tõttu teenuste turul kogenematud ja passiivsed. (Informatsioon enimkasutatavate ekspordi tugiteenuste kohta Eestis vt. lisa 2 tabel 17).

Eesti riigil puudub majanduspoliitiline strateegia puidutöötlemis- ja mööblitootmissektori ekspordi arendamise kohta ja konkreetne tegevusplan, mistõttu on ettevõtetele raskem väliturul hakkama saada.

Konkurents

Rahvusvaheline konkurents

Eesti puidu- ja mööblitööstusettevõtete põhilised konkurendid on rootsi ja soome tootjad, kelle toodangu kvaliteet on kõrgem Eestis toodetava kvaliteedist tänu kvaliteetsemale toormaterjalile, paremale tehnikale ning pikaajalistele puidu töötlemise ja tootmise traditsioonidele. Soome mööblitootjate tugevusteks on üle maailma tunnustatud soome mööbli kvaliteedimärk ning rahvusvaheline müügivõrk. Välismaal tegutsevad soome ehitusfirmad pakuvad pidevalt nende poolt ehitatavatele ehitusobjektidele soome mööblitootjate toodangut. Samuti pakuvad eesti puidu- ja mööblitööstusettevõtetele konkurentsi Ida-Euroopa riigid, kelle eeliseks on lähedus suurtele euroopa turgudele ning odav tööjõud. Kohalike firmade eeliseks teiste Ida-Euroopa maade ees on siiani säilinud eesti mööblitööstuse ajaloolised traditsioonid.

Eesti mööblitootjad ei pea konkurentideks teisi Balti riike, sest on säilinud nõukogudeaegne mälestus, kui eesti mööbli kvaliteet oli märgatavalt üle teiste liiduvabariikides valmistatud mööbli kvaliteedist.

Suur osa saetööstuse toodangust läheb Eestist välja töötlemata kujul, näiteks ümarpuit, kuivatamata puit ning saematerjal, mis saetakse õigesse mõõtu alles sihtpunktis. Eestis on võimalik puitu lõpuni töödelda, misjärel puidutoodang oleks konkurentsivõimelisem.

Rahvusvahelise konkurentsi tingimustes on kohalikud tööstusettevõtted teinud mitmeid ettepanekuid siseturu kaitsmiseks, põhjendusega võimaldada kohalikel ettevõtetel tugevdada oma finantsolukorda investeringute suurendamiseks ja tootlikkuse tõstmiseks. Kaitsemeetmetena on nimetatud palgiekspordimaksu kehtestamist, välisostjate osalemise piiramist puiduoksjonitel ja litsentseerimist.

Eesti riigi liberaalse majanduspoliitika aluspõhimõtte on lasta avatud turumajandusel ja vabal konkurentsil suunata majanduse arengut kuni ettevõteteni välja. See tagab ressursside ja investeringute sellise jaotuse, mis tagab riigi kui terviku majanduslikku tugevnemist, aitab kaasa regionaalsele arengule ja takistab monopolide teket. Seetõttu pole senini peetud otstarbekaks ka kaitsemeetmete kasutamist turu reguleerimiseks.

PWP kommentaar: Eesti tootjad ei oma välismaal üldjuhul muud konkurentsieelist kui odavam hind ja ka see eelis pidevalt väheneb.

Eesti-sisene konkurents

Eesti sisene konkurents on tugev, kuid ainult üksikud firmad teavad nimetada oma tegelikke konkurente. Konkurentsi on tinginud suur ettevõtete hulk, kes kõik üritavad piiratud eesti turul hakkama saada. (vt. lisa 2 joonised 3 ja 4).

Eesti mööbliturul on tugevateks konkurentideks välismaised mööblitootjad (põhiliselt soome ja itaalia), kes on oma toodangu turustamiseks avanud Eestis mööblisalonge (Isku, Sotka). Soomest imporditakse kontori-, köögi- ja magamistoamööblit ning Itaaliast põhiliselt köögi- ja magamistoamööblit. Eestis müügilolev välismaine mööbel on suutnud edukalt konkureerida kohaliku toodanguga tänu heale turustusstrateegiale.

Intervjueeritud puidu- ja mööblitööstusettevõtete juhid nimetavad põhiprobleemiks turu piiratud mahtu ning alles seejärel tugevat konkurentsi ja ebapiisavat turundustegevust. Puidutööstussektoris on kõige raskemas olukorras keskmised ja väikesed saetööstused, kelle vananenud tehnika takistab kvaliteetse toodangu valmistamist. Suured puidutööstusettevõtted on suutnud uuendada oma tehnoloogiat ja seetõttu konkurentsi takistavaks asjaoluks ei pea.

Võib järeldada, et järgmisel paari aasta jooksul konkurents tugevneb veelgi ja kaduma hakkavad ettevõtted, kelle kehvema kvaliteediga toodangule ei ole enam turgu.

Juhtimine ja kvaliteedistandardid

Puidutööstusettevõtetes moodustab juhtivtöötajate osa 13% ja mööblitööstusettevõtetes 10% kogu töötajate arvust. Puidu- ja mööblitööstuse juhtivtöötajatel on enamusesel kõrg- või eriharidus ning nad hindavad ennast kompetentseteks juhtideks.

Paljud firmad ei tähelda juhtimises mingeid probleeme. Üksikud firmad, kes arvavad endil juhtimiskursusi esinevat, mainivad järgmisi probleeme: liigne hõivatus pisiasjadest, mis ei

jäta aega planeerimiseks, firmasisesse informatsiooni halb liikumine, vaevaline kulude vähendamine, praktika ja erialase hariduse puudumine, juhtide ebaprofessionaalsus ja vastutuse kartmine, keeleoskuste puudumine, mis raskendab välispartneri leidmist.

Firmaväliste juhtimis- ja muude spetsialistide abi juhtimisel eriti ei kasutata ning üritatakse hakkama saada oma jõu ja nõuga. Mitmed ettevõtete juhid ei mõista, kui tähtis on töö tulemuslikkuse tõstmise nimel läbi viia firmasisesid muudatusi nii juhtimises kui kogu ettevõtte tööoperatsiooni protsessis.

Enamus sektori ettevõtetest teab juhtimisstandarditest väga vähe. ISO 9000 standarditega puutuvad kokku põhiliselt suured ettevõtted, kellest mõned taotleavad standardit, osadel on see juurutamisel ning osad juba kasutavad standardit. Väiksemad firmad ei ole juhtimisstandarditega kursis ja peavad ISO 9000 standardit vaid tootmisstandardiks. Muid standardeid (TQM) ei kasutata ega teata nende olemasolust.

Paljudel firmadel ei ole standardi puudumine probleem, kuna ei ole eesmärgiks deklareerida firma tegevuse vastavust ISO 9000 ja teistele juhtimis- ja kvaliteedistandarditele. Toode müüakse edasi vahendajale, kes neid standardeid deklareerivad.

PWP kommentaar: Juhtimisprobleemid on tegelikkuses päris tõsised, kuid neid ei osata veel näha.

Tööhõive

Puidu- ja mööblitööstuse tööjõu struktuur

Puidutööstuses töötas 1998. aasta II kvartali seisuga kokku 22,1 tuhat töötajat, mis moodustab 3,4% kõigist hõivatute arvust ja 15,7% töötlevas tööstuses hõivatutest. Mööblitööstuses hõivatud on statistikas arvestatud koos mujal klassifitseerimata tootmisega, millest mööblitööstusel on peamine osa. Nimetatud tootmises töötas samal perioodil kokku 17,6 tuhat töötajat - 2,9% kõigist hõivatutest ja 17,6% töötlevas tööstuses hõivatutest.

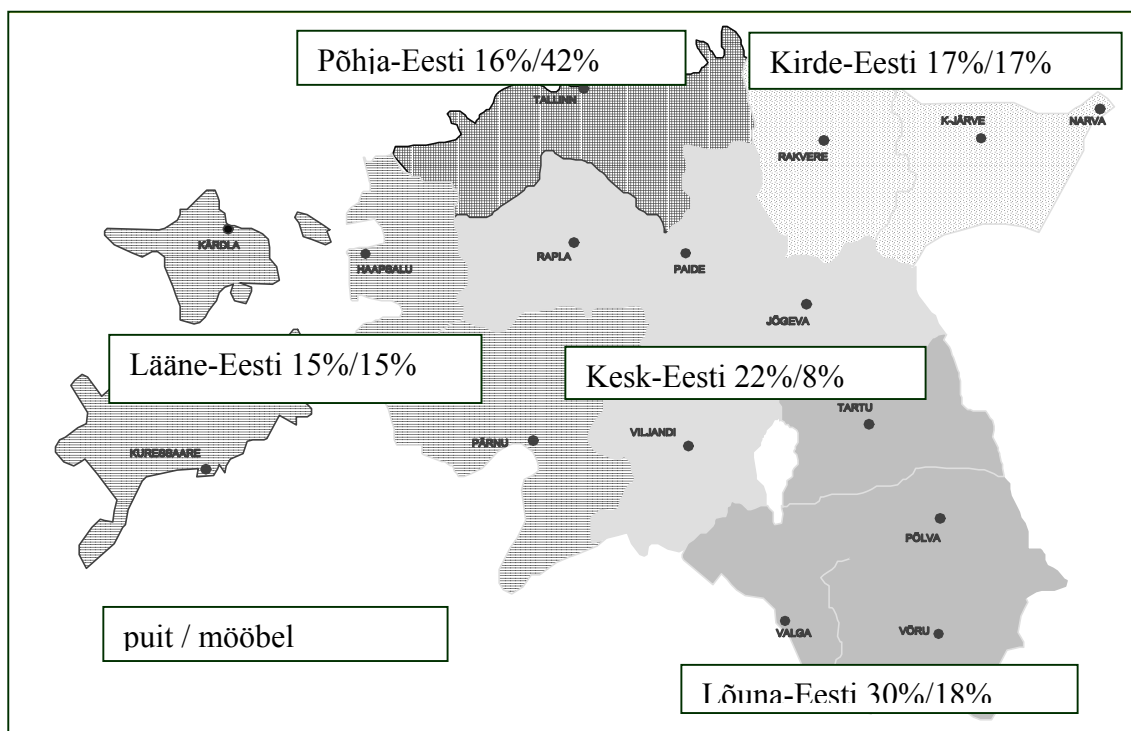
Regionaalselt on puidutööstuse töötajaid enam Lõuna- ja Kesk-Eestis. Mööblitööstuse suurema töötajate arvuga ettevõtted paiknevad Põhja-, Lõuna- ja Kirde-Eestis (vt. joonis 16).

Puidutööstuse ettevõtete töötajatest on enamus mehed (87,2%), suur on eestlaste osakaal (82,9%) ning tööjõu koosseis on suhteliselt noor võrreldes vabariigi keskmisega ja mööblitööstusega (vt. lisa 2 tabel 6). Ka mööblitööstuses on töötajate arvus kõrge meeste osakaal (62,2%, vabariigi keskmine 51,3%), kuid eestlaste osatähtsus on madalam vabariigi keskmisest näitajast (60,9%, vabariigi keskmine 66,3%). Võrreldes puidutööstusega on mööblitööstuses tööjõu vanuselises struktuuris kõrgem 50 – 79 aastaste vanusegrupi töötajate arv (26% töötajate arvust), samas on kõrgem vabariigi keskmisest noorema vanusegrupi töötajate arv. Teenistujate osatähtsus on nii puidutööstuses kui ka mööblitööstuses üle 17%. Teenistujatest kolm neljandikku moodustavad juhtivtöötajad ning tipp- ja keskastmespetsialistid 17%.

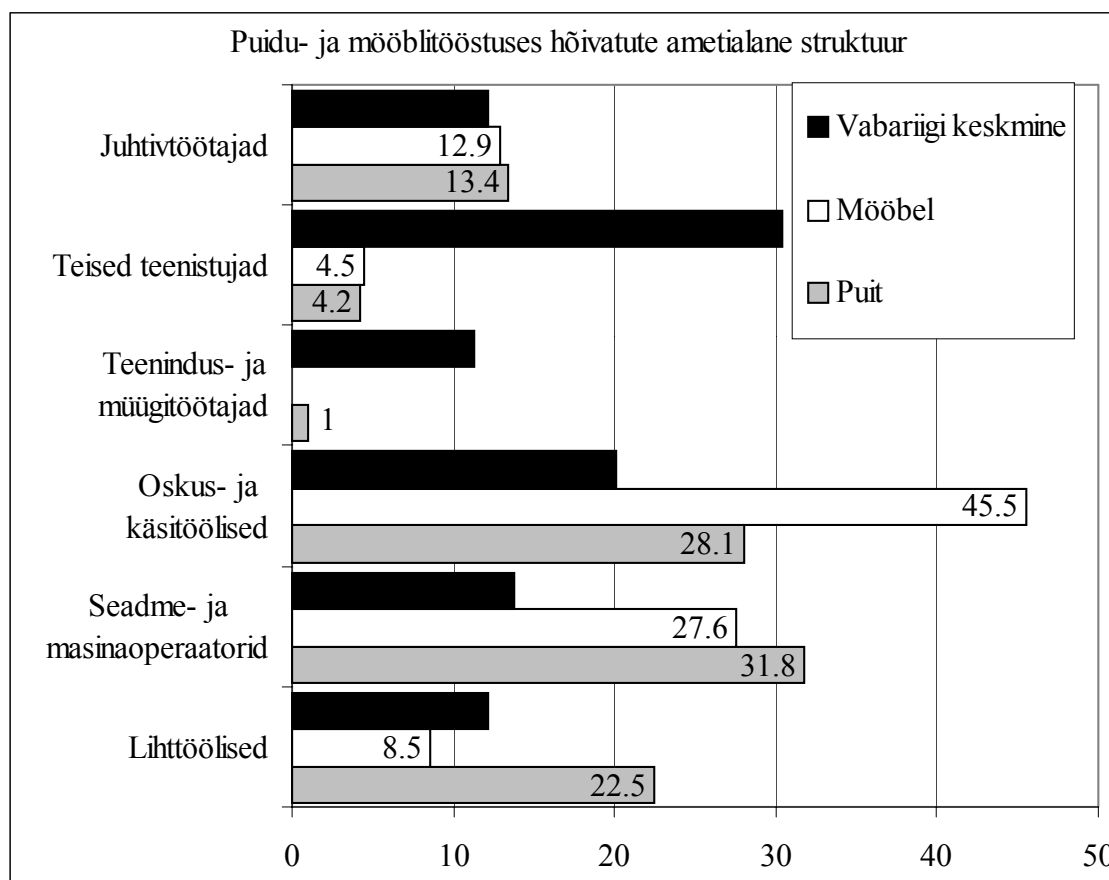
Tööjõu ametialases struktuuris on mööblitööstuses suurima osatähtsusega oskus- ja käsitöölise pearühm (45,5% töötajate arvust), puidutööstuses seadmete ja masinaoperaatorid (31,8%). Lihttöölise osakaal on kõrgem puidutööstuses (vt. joonis 17).

Joonis 16. Puidu- ja mööblitööstuse tööjõu regionaalne paiknemine (II kvartal 1998. a.)

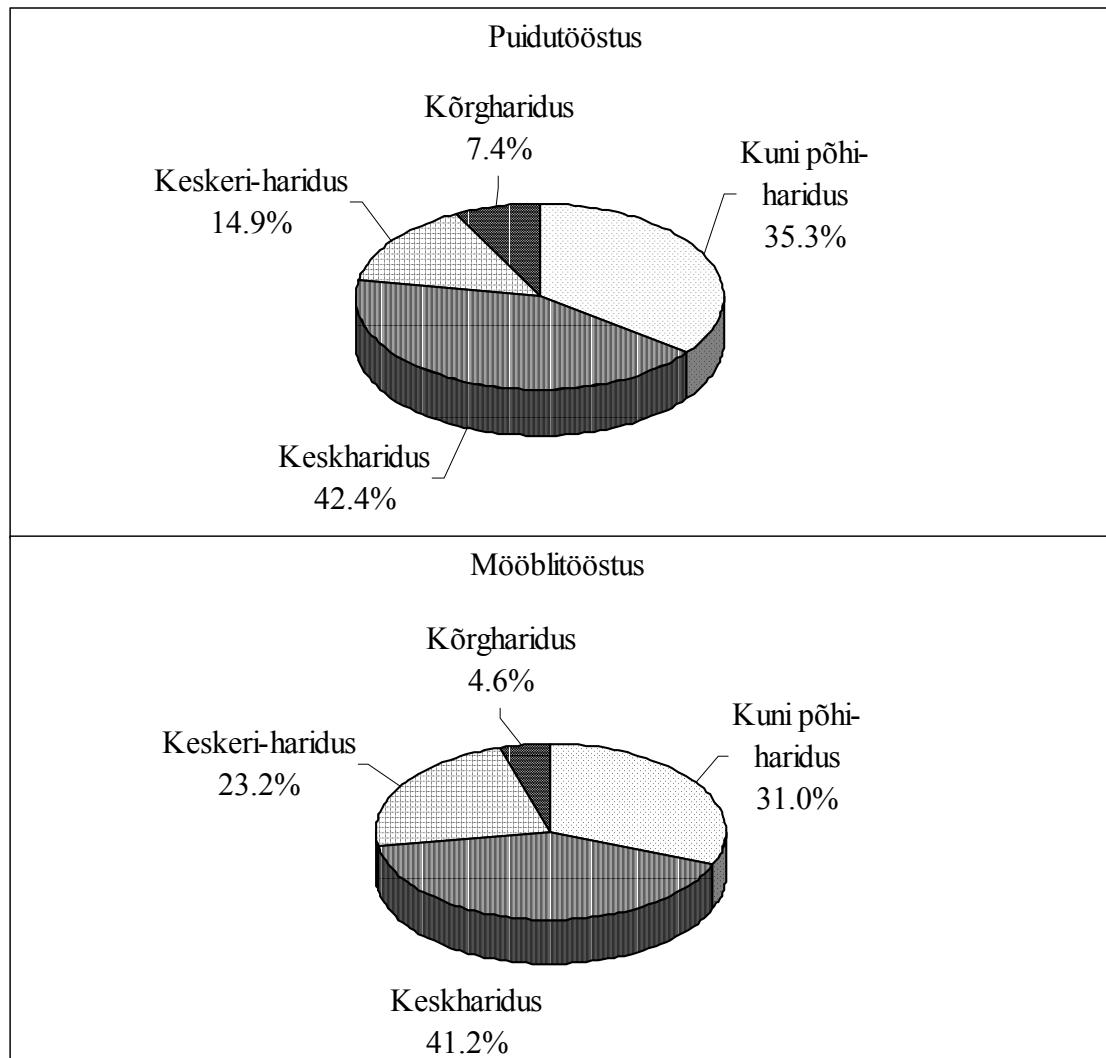

Joonis 17. Puidu- ja mööblitööstuses hõivatute ametialane struktuur (1998.a. II kvartal, %)

Haridustase on kõrgem mööblitööstuses, kus 23,2% töötajatest on keskeriharidusega, 41,2% keskharidusega ja kuni 31,0% põhiharidusega. Puidutööstuses on kõrgem kõrgharidusega töötajate osakaal (7,6%, vt. joonis 18).

Joonis 18. Puidu- ja mööblitööstuses hõivatute haridustaseme struktuur (II kvartal 1998)

Keskmine palk on puidu- ja mööblitööstuses madalam vabariigi keskmisest ja töötleva tööstuse keskmisest tasemest (vt. lisa 2 tabel 7).

Kokku on küsitletud mööblitootmisfirmades töötajaid üle 5800. Keskmiselt töötab neis firmades 77 töötajat, neist 97% täistööajaga. Küsitletud puidutööstusfirmades töötab töötajaid kokku üle 4200. Keskmiselt töötab neis 48 töötajat ja neist 98% täistööajaga.

Nii puidutöötajate kui mööblitootjate töötajaskonna keskmine vanus on 40 aastat. Keskmine vanus:

	Puidutööstus	Mööblitööstus
Juhtkond	40	40
Tsehhi juhataja/vahetuse ülem	40	40
Tisler		33
Puidutöötaja	40	40

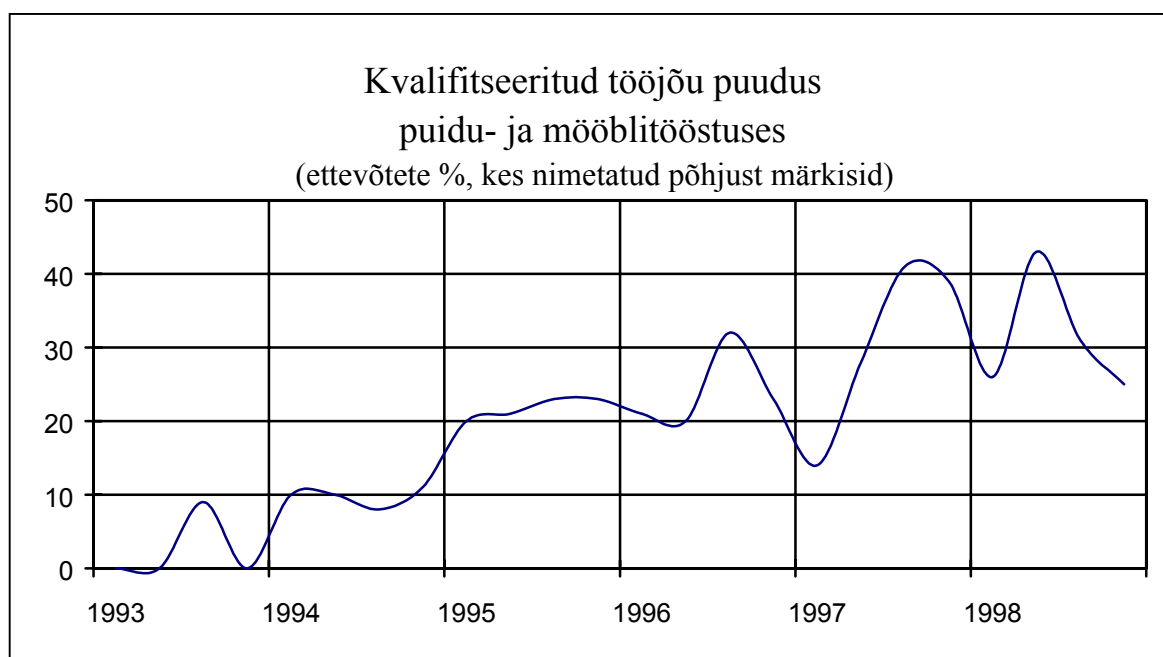
Masinate seadistaja	40	40
Disainer		40
Saeoperaator	35	
Töölised	40	40

Haridustaset analüüsidest ilmneb, et kõige rohkem on kõrgharidusega inimesi puidu- ja mööblitööstuse firmade juhtkonna liikmete seas ja ka tsehhi juhatajate ametikohtadel. Kutse- ja põhiharidusega on eelkõige tiserid ja puidutöötajad. Täpsemaid seoseid töökohtade ja haridustasemete vahel ei leitud.

Kvalifikatsioon ja atesteerimine

Ettevõtete töötajate kvalifikatsiooni hindab heaks 14% puidutööstuse juhtidest ja rahuldavaks 67% juhtidest. Mööblitööstuse juhtidest hindab oma töötajate kvalifikatsiooni heaks 22% ja rahuldavaks 64% juhtidest. Firmajuhid tunnevad, et kvalifitseeritud töötajate nappus tööjõuturul on üheks olulisemaks ettevõtte arengut takistavaks teguriks, seda enam, et antud teguri tähtsus on viimaste aastate jooksul oluliselt suurenenud. Kui 1993. aastal nimetas keskmiselt vaid 2% ettevõtete juhtidest, et kvalifitseeritud tööjõu puudus võib saada oluliseks firma arengut takistavaks teguriks, siis 1998. aastal oli selliseid juhte keskmiselt juba 38% (vt. joonis 19). Käesoleval ajal peab 37% ettevõtete juhtidest tootmise arengut takistavaks oluliseks teguriks ka firma halba finantsolukorda.

Joonis 19. Kvalifitseeritud tööjõu puudus puidu- ja mööblitööstuses (ettevõtete %, kes nimetatud põhjust märkisid)

Puidu- ja mööblitööstussektori spetsialistide kvalifikatsioon on üldiselt madal. Nii puidu- kui mööblitööstussektoris jätavad eriti soovida praktilised oskused ja isikuomadused. Tööjõu teoreetilised oskused on keskmised/head, kuigi nõrgaks kohaks mõlemas sektoris on elementaarsed teadmised majandusest, sh. ettevõtlusest, turundusest ja müügist. Samuti puudub isikliku karjääri planeerimise oskus.

Praktiliste oskuste osas on tööjõu põhipuuduseks masinate laialdase käsitlemise vähenenud oskus, mis valmistab muret eelkõige mööblitööstuse sektori juhtidele, sest võrreldes puudutööstusega kasutatakse selles tööstusharus toote valmistamisel rohkem erinevaid masinaid. Põhiliselt valmistab tööliste praktiliste oskuste puudumine probleeme väikese ja keskmise suurusega firmadele, kellel ei ole piisavalt käibevahendeid tellida masinaid koos koolitusega või saata oma töötajaid väljaõppele. Suured ettevõtted praktiliste oskuste puudumise üle eriti ei kurda, kuna nemad õpetavad töölised ise välja kas ettevõttes kohapeal või firmaväliselt. Koolide peale suuret ettevõtet eriti ei looda.

Põhilised isikuomadused, mis nii puidu- kui mööblitööstuse puudueriala töölistel soovida jätavad, on kohusetunde, distsiplineerituse, töötahte, püsivuse ja tehnilise taibu puudumine. Nõrk on tulemusele orienteeritus ja läbilöögivõime. Üks suur probleem on turul leiduva tööjõu suur alkoholisõltuvus, mida esineb siiski rohkem madalama kvalifikatsiooniga tööliste hulgas.

Kokkuvõtlikult peab 67% puudutööstuse juhtidest oma töötajate kvalifikatsiooni rahuldavaks, 19% halvaks ning ainult 14% heaks. Mööblitööstuses on oma töötajate kvalifikatsiooniga rahul 64% juhtidest, 22% peab seda heaks ja 14% halvaks.

Ligi pooled intervjueritud firmade juhtidest väidavad, et **atesteerivad** oma ettevõtte töötajate kutseoskuseid. Oskustöölise atesteerimist nimetab 36% puudutööstusettevõtetest ja 28% mööblitööstusettevõtetest.

Atestatsiooni läbiviimise sageduse kohta vastatakse kõige enam “atesteerime kuidas juhtub”, mis näitab, et **süsteemaatiline oskuste hindamine puudub**.

Mainitakse professionaalsuse taseme selgitamist katseaja lõpus, kord kvartalis, kord kolme aasta tagant, edutamise korral ning vastavalt tekkinud probleemile. Praktikas peab firma juhtide sõnul töötajaid regulaarselt jälgima, mistõttu meister teostab pidevat kontrolli.

On üksikuid firmasid, kes peavad atesteerimist küll väga vajalikuks, aga pole ise veel konkreetsete tegude ni jõudnud. Osaliselt ollakse arvamusel, et töö peab ise näitama, mis inimesega on tegemist. Seoses eelnevaga selgub tavaliselt katseajal, kellest saab tiser, kellest abitöölise jne. Mõned väikefirmad väidavad, et kuna nende firmades peavad kõik oskama teha kõike ja kõigil on tööülesanded selged, siis puudub otsene vajadus atesteerimise järele.

Eelkõige selgitavad atesteerimisvajaduse välja firmade juhtkonnad (53% puudutöötlemisettevõtetest ja 30% mööblitootmisettevõtetest). Töötajaskonna hindamisel kasutatakse suhteliselt palju ettevõtete poolt koostatud hindamisskeemi (35% puudutöötlemisettevõtetest ja 55% mööblitootmisettevõtetest).

Siinkohal kirjeldame lühidalt erinevate ettevõtete poolt kasutatavaid hindamisskeeme:

- atesteeritava otsene ülemus ja osakonna juhataja täidavad iga töötaja kohta ankeedi, kus hinnatakse tema kutseoskusi ning muid oskusi ja omadusi. Pärast seda viiakse inimesega läbi tulemusvestlus, s.t. vesteldakse tema sobivusest antud töökohale.
- töötaja tutvub eelnevalt atesteerimise nõuetega ja sooritab seejärel eksami, mille raames esitatakse küsimusi ja tuleb teha praktiline töö.
- 4-kuulise katseaja lõpus peab töötaja valmistama proovitöö, kusjuures ülesande püstituses on tehtud tahtlikke vigu kontrollimaks töötajapoolset olukorra lahendamist.
- töötajate professionaalsust ja kasulikkust firmale hinnatakse töötajate poolt tehtud vigade arvu alusel, s.t. ettevõtte peab arvestust, kui palju tal kulub konkreetse töötaja vigade heastamiseks raha.

Eelpool kirjeldatud hindamisskeemidele lisaks viiakse firmades atesteerimist läbi ka erialaspetsialistide komisjonis, kus selgitatakse teoreetilised ja praktilised oskused, kohati ka tööhutus (6% puidutöötlemisettevõtetest ja 20% mööblitootmisettevõtetest).

PWP kommentaar: Kuna firmajuhtide seas puudub ühene arusaamine, mida atesteerimine tegelikult sisaldab ja tähendab, siis käsitletakse paljudel juhtudel atesteerimise all ka uue töötaja esmast instrueerimist ja katseajal juhendamist ning töötajate jooksvat kontrollimist otsese ülemuse poolt. Seega ei näita atesteerimist läbiviivate ettevõtete protsent tegelikult seda, kui paljud firmad viivad läbi atesteerimist selle sõna tegelikus tähenduses.

Kaadrioolavus

Nii puidutööstuse- kui mööblitööstuse ettevõtetes on küllaltki suur kaadrioolavus: puidutööstuse ettevõtetes on aasta jooksul vahetunud 19% kogu töötajaskonnast, kusjuures väiksemates firmades on kaadrioolavus suurem - aasta jooksul vahetub 21% töötajatest. Mööblitööstuse ettevõtetes on aasta jooksul vahetunud 15% kogu töötajaskonnast, kusjuures suuremates mööblitööstusettevõtetes on keskmine kaadrioolavus 21%.

Võrreldes 1990-ndate aastate lõpuga oli puidu- ja mööblitööstuse kaader ebapüsivam 1990-ndate esimesel poolel, s.o. perioodil, kui vahendustegevus andis suuri kasumeid ja paljud üritasid sellega tegeleda. Praegusel ajal on **oskustöölise** kaadrioolavus peaaegu peatunud ja ettevõtetele probleeme enam ei valmista. Kaadrioolavuse põhiosa praegusel ajal moodustavad **madala kvalifikatsiooniga töölised** ja **abitöölised**. Osad noored otsivad kergemat rahateenimise võimalust, üritades tegeleda näiteks vahendustegevusega või otsides paremaid palgatingimusi, töötades erinevates firmades. Väikeettevõttesse meelitab töötajaid asjaolu, et seal makstakse ümbrikupalga näol kõrgemat palka võrreldes suurte firmadega. Korralik töökeskkond motiveerib töötajat töökohal kauem püsima.

Töötaja algatusel on lahkumise peamised põhjused väikese palga tõttu tasuvamale tööle minek (põhjust märgib 34% mööblitööstusettevõtete juhtidest ja 32% puidutööstusettevõtete juhtidest), teise kohta elama asumine ja oma firma asutamine. Väike osa töölisi avastab peale mõnda aega töötamist, et ei sobi sellele tööle.

Ligi pooled puidu- ja mööblitööstuse ettevõtete juhid on pidanud puidueriala töötajaid ka vallandama. Tööandja algatusel on lahkumise kaheks peamiseks põhjuseks alkoholilembelisus ja töödistsipliini rikkumine (tööluusid, hilinemised jmt.). Töödistsipliini märgib vallandamise põhjusena 37% mööblitööstusettevõtete juhtidest ja 40% puidutööstusettevõtete juhtidest. Just suurtes mööbli- ja puidutööstusettevõtetes, kus on parem tehniline tase ja rangemad nõudmised töötajatele, on töödistsipliini mittejärgimine ja mittepiisav kvalifikatsioon olulised vallandamise põhjused. Töödistsipliini mittejärgimist märgib 56% suurtest puidutööstusettevõtete juhtidest.

Suur probleem on töötajate sobimatus töökohale, mille raames tuakse korduvalt esile vajalike oskuste, kohusetunde ja töötahte puudumist. 25% mööblitööstusfirmade juhtidest ja 38% suurfirmade juhtidest on olnud sunnitud töötajaid vallandama ebapiisava kvalifikatsiooni tõttu. Puidutööstusettevõtete puhul nimetab sama põhjust 14% ettevõtete juhte, kusjuures madal kvalifikatsioon on vallandamise põhjus enamjaolt suuremates ettevõtetes. Noortel põhjustab tööle mittejäämist enamasti enese ülehindamine, samal ajal kui tegelikud tööoskused puuduvad.

Suhteliselt sagedasti mainitakse ka katseaja mitteläbimist (kaadrivoolavuse alla ei arvestata neid töölisi, kes katseaega ei läbi). Need töötajad, kes peavad katseaja vastu, jäävad reeglina töökohale pikemaks perioodiks.

Näide: Ühe suurfirma vabrikust lahkub kõige rohkem puidutöölisi esimese tööaasta jooksul, kuna noortel inimestel puudub igasugune arusaamine töö tegemisest ja tööandja nõudmistest. See omakorda tingib olukorra, et ei suudeta pingeliselt töötada ja pidada kinni tähtaegadest. Paratamatult jääb sellises situatsioonis tööandja jaoks madalaks töötaja töö efektiivsus ning tootlikkuse ja kvaliteedi tase.

Näide: Järvamaa keskmise suurusega tootja võttis hiljuti üle teise ettevõtte, muutis ümber kogu tootmise ja kujundas uue töössesuhtumise. Seoses sellega muutusid ka kaadriprobleemid: enne muutusi vahetus firmas 30-40% töolistest, kuna kasutati odavat tööjõudu, kes pidas vastu ainult 3-4 kuud ning siis lahkus või vallandati. Peale ühinemist on tööliste arv tunduvalt väiksem ja aasta jooksul vahetub 1-2 töolist, kuna oskustöölise puhul kvaliteedi ja töössesuhtumise probleeme ei esine.

Näide: Raplamaal asuv keskmise suurusega tootjafirma kasutas 2 vahetust, mille tagajärjeks olid suured probleemid kaadrivoolavuse ja töödistsipliiniga. Peale üleminekut ühele vahetusele vahetub firmas ainult 10% kaadrit aastas.

Kohtab ka firmajuhi siirast nõrdimust, et nende juures on tööd soovinud kuni mõnisada inimest, kes on osutunud logarditest tööpõlguriteks ja joodikuteks.

Töömahu vähenemise tõttu on töötajaid koondatud 4%-s mööblitööstusettevõtetes ja 5%-s puidutööstusettevõtetes.

Nii eelpooltoodud kirjelduse kui näidete põhjal järeldub, et üldjuhul jääb firmades püsima kaks kategooriat inimesi: firmas algusest peale olnud ja kinnistunud kaader ning oskustöölised. Probleemi tekitavad eelkõige noored ja abitöölised, kelle oskused ja töössesuhtumine ei rahulda tööandja nõudmisi.

Küsitlute seas esineb ka firmasid, kellel ei esine kaadrivoolavusega probleeme. Enamus nendest on väiketootjad.

Tööjõu otsing

Oskustöölise otsimisel kasutavad ettevõtted peamiselt tuttavate soovitusi ja korraldavad avalikke personaliotsinguid ajalehekuulutuste kaudu (mis ei anna tavaliselt aga soovitud tulemust). Ajalehe kaudu tulevad põhiliselt **abitöölised**, oskustöölised tulevad enamuses tuttavate soovitusel. Suhteliselt aktiivselt kasutatakse ka ärameelitamist teistest firmadest, kuigi vähe praktiseeritakse teiste firmade heade spetsialistide äraostmist, makstes neile kõrgemat palka. Vaieldamatult on kõige odavam viis kasutada potentsiaali olemasolul ettevõttesisest tööjõudu, mida firmad ka praktiseerivad. Ettevõttesisene tööjõud liigub ühelt ametikohalt teisele edutamise ja sisemise konkursi korras. Koolidest otsitakse lõpetanud kõige enam kutseõppeasutustest ja seejärel kõrgkoolidest.

Tööotsijad, kelleks on lisaks töötutele ka teiste firmade töölised, käivad ise tööd küsimas, eriti peale seda, kui levib jutt uute tööliste vajaduse kohta. Sellest tekib firmadel andmebaas, millest saab ka hiljem sobivat kaadrit valida.

Üksikud (suur)firmad informeerivad oma tööjõuvajadustest ka regionaalset tööhõiveametit ja koole. Informatsioon Tööturuameti tegevuse ja teenuste kohta ei ole jõudnud ettevõtjateni. Tööturuameti prestiiž ettevõtjate seas on madal.

Tööturuameti kaudu tavaliselt sobivaid töötajaid ei leita nende töölesobimatuse tõttu - valdav enamus lahkub töökohalt kiiresti ning ainult üksikud suudavad pikemat aega vastu pidada. Lahkumise põhjuseks on ebapiisav töökultuur, madalad kutseoskused, probleemid alkoholi liigtarvitamisega, töökvaliteedi ja kohusetundega.

Kuna uue tööjõu vajaduse tekkimisel otsitakse sobivaid kandidaate eelkõige ümberkaudsetest regioonidest, siis ollakse arvamusel, et tööjõud peaks elama mitte kaugemal kui 25 km raadiuses töökohast. Lääne-Virumaal tegutsev firma väidab, et tööjõudu jätkub piisavalt. Ka Lõuna-Eesti regioonis leidub töövõimelist elanikkonda piisavalt, aga probleemi valmistab pigem see, et väikesed firmad palkavad paremad töötajad, pakkudes kõrgemat palka ümbrikupalga näol. Raplamaal olev keskmise suurusega tootja mainib, et spetsialiste napib selle tõttu, et regioonis pole kooli, kes neid välja õpetaks - seetõttu puuduvad Raplamaal ka vajalikud oskustöölised.

Tööle võtmisel saab määravaks tööotsija eelnev töökogemus, kvalifikatsioon ja töösse suhtumine, mida ettevõttel on praktikas võimalik välja selgitada katseaja jooksul.

Tööjõu vajadus 1999-2001

Puidutööstusettevõtetes on kõige levinumaks puiduerialaks pingijuhid, kes moodustavad 25% ettevõtete kvalifitseeritud puidueriala töötajatest. Arvukuselt järgmisel kohal on tislid (18%), puidutöömehed (18%), puidutöölised (17%), sorteerijad (15%) ja puidutöömehed seadistajad. Õpipoisse on kõige enam pingijuhtide erialal. Reeglina on ettevõtetes töötavate õpipoiste ja praktikantide arv väike. Nii on puidutöömehed seadistajaid praktikantidena tööl vaid 4 ettevõttes, puidutöömehed operaatoreid 3 ettevõttes.

Mööblitööstuses on kõige levinumaks erialaks ettevõtetes tislid. See eriala moodustab 38% ettevõtete kvalifitseeritud puidueriala töötajatest. Arvukuselt järgmisel kohal on pingijuhid (19%), lihvijad (10%), viimistlejad (9%). Õpipoisse on kõige enam tislite (40 praktikanti) ja pingijuhtide erialal (51 praktikanti). Reeglina on ettevõttes töötavate õpipoiste-praktikantide arv väike. Nii on õpipoiste praktikantide suhe ettevõtte kvalifitseeritud kaadrisse ~ 1:12.

Paljudes puidutööstusettevõtetes (40%) on vakantseid kohti. Kõige enam on momendil puudus pingijuhtidest. Vabu töökohti on igas kümnendas ettevõttes ja tööle soovitakse võtta keskmiselt 3 töötajat. Puidutöömehed seadistajaid ja operaatoreid on puudu 15% ettevõtetes. Vakantsete kohtade olulisemaks põhjenduseks toovad ettevõtete juhid, et regioonis napib kohusetundlikku tööjõudu (nii arvab 42% juhtidest) ja vaba tööjõu kvalifikatsioon ei ole sobiv (36%) (vt. lisa 2 joonis 5).

Ligi pooltes (45%) mööblitööstuse ettevõtetes on vakantseid mööbleriala spetsialistide kohti. Kõige enam on momendil puudus tislitest-puuseppadest (87 vaba kohta), kunstislitist (14 kohta), operaatoritest (12 kohta) ja pingijuhtidest (10 kohta). Vakantsete kohtade olulisemaks põhjenduseks toovad mööblitööstuse ettevõtete juhid, et ei jätku sobiva kvalifikatsiooniga tööjõudu (nii arvab 40% juhtidest) ja regioonis napib kohusetundlikku tööjõudu (24%) (vt. lisa 2 joonis 6 ning lisa 2 tabelid 9 ja 10).

Mööblitööstusettevõtete juhid soovivad kõige enam tööle võtta kutseharidusega tislereid (38% ettevõtteid), tsehhi-vahetuse ülemaid (14%) ja pingijuhte (13%). Puidutööstusettevõtete

juhid soovivad kõige enam tööle võtta pingijuhte (28% ettevõtteid), puidutöömashinate operaatoreid (27%) ja puidutöömashinate seadistajaid (25%) (vt. lisa 2 tabelid 9 ja 10).

Kõige sagedamini reageeritakse toodete nõudluse suurenemisele uute inimeste töölevõtmisega nii koduregioonist kui ka väljastpoolt, kusjuures üksikud firmad on kaugemalt tulnud inimesi valmis aitama elamispinna leidmisel. Uute tööliste värbamisele järgneb olemasolevate töötajate kasutamine ületunnitööks ja ajutiste töötajate palkamine. Üksikud firmad mainivad lahendusena allhanketöö kasutamist. Samuti märgitakse tootlikkuse tõstmist, vahetuste lisamist vajadusel ja teiste firmade tööliste kasutamist.

Kokkuvõtlikult järeldub, et firmad ei plaani lähema 3 aasta jooksul puidueriala spetsialistide arvu oluliselt suurendada. Häid töötajaid võtaksid paljud ettevõtted tööle, kuid seda pigem olemasoleva madalama kvalifikatsiooniga personali väljavahetamiseks, mitte personali arvu suurendamiseks. Pigem on suund seoses efektiivsema tehnoloogia turuletulekuga olemasoleva kaadri kvalifikatsiooni tõstmisele.

Tugevad ja nõrgad küljed

Majandusharu perspektiivikuse üheks eelduseks on kohaliku ressursi olemasolu. Praegune metsaressursside tarbimine Eestis on ebaühtlane. 1997. aastal ulatus metsaraie Eestis 5,5 miljoni tihumeetrini aastas, kuid maksimaalne võimalik puidukasutuse maht, mille juures metsavarude taastumine on tagatud, ulatub Eesti 1997. aasta metsanduse arenguprogrammi kohaselt 7,8 miljoni tihumeetrini aastas. Kuna riigi metsapoliitika üheks suunaks on praegusel ajal metsakasutuse mahu suurendamine, siis ei ole lähiaastatel ette näha eesti metsaressursi kadumist.

Eesti puidu- ja mööblitööstuse **tugevaimaks küljeks** on kahtlemata kohalikul toorainel baseeruvad pikaajalised tööstuslikud traditsioonid. Hajutatud ettevõtete võrk tooraine paiknemise piirkondades on eeliseks operatiivsete puidutarnete teostamiseks. Ettevõtete regionaalne hajutus on oluline ka tööhõive seisukohalt – maapiirkondades on tööjõu pakkumine suurem.

Eesti puidutoodetel ja mööblil on kõrge rahvusvaheline konkurentsivõime, mida näitab ekspordi suur osakaal toodangu müügis. Kohaliku toormeressursi olemasolev suur maht muudab tööstusharu perspektiivikaks. Seoses eelnevaga püsib ka tulevikus välisinvesteeringute kõrge tase. Välisinvestorid on mõjutanud firmade ärikultuuri, tuues sisse “know-how’d” ja erialateadmisi, uuendanud seadmeid ning täiustanud tehnoloogiat.

Ettevõtted ise hindavad oma peamiseks tugevuseks toodete kõrget kvaliteeti. Osaliselt on see tingitud tehnoloogilise taseme paranemisest. Eeliseks on ka toormaterjali hea kättesaadavus ja kvaliteet. Paljude firmade jaoks on siiski vananenud tehnika tootmist takistavaks probleemiks.

Ettevõtete arvates on suhteliselt odava tööjõu tõttu toodete lõpphind kliendile soodne. Selle tulemusel on hea hinna ja kvaliteedi suhe paljude ettevõtete tugev argument.

Müügis ja turunduses toovad ettevõtted esile kliendikeskset müüki ja kättetoimetamise kiirust. Oluline on kliendisuhete hoidmine, mistarvis ettevõtted osutavad müüki toetavaid

teenuseid, näiteks toimetavad kliendile kauba kätte, mööbli puhul paigaldavad ning kohandavad toodet vastavalt kliendi soovile.

Mõned suuremad mööblifirmad peavad oma tugevuseks laia tootevalikut, efektiivset tootearendust ja head disaini. Suuremad ja pikemat aega tegutsenud mööblifirmad rõhutavad oma tugevusena ka pikaajalisi kogemusi tootmises ja müügis.

Üks väiksem mööblifirma peab oma eeliseks valmidust toota väikseid koguseid, mis nõuab suuremat spetsialiseerumist, kuid võimaldab toota vastavalt oma sihtturu vajadusele. Teine suurem mööblifirma vastupidiselt peab oma tugevuseks suurte kaubanduslike koguste tootmist, mis nõuab väiksemaid tootmiskulusid ning müüb laiemale tarbijaskonnale.

Tööstusharu **nõrgemaks küljeks** on tehnoloogia ja seadmepargi madal tase ning kvalifitseeritud tööjõu nappus. Tööjõuga seonduv on probleemne valdkond nii puidu- kui mööblitööstuses.

Tootmisvõimsuste madal kontsentreeritus tuleneb väga väikeste ettevõtete suurest osakaalust puidu- ja mööblitööstuse ettevõtete arvus. Väikeettevõtete kaasnivad mitmed nõrgad kohad puidu- ja mööblitööstuse arengus. Eelkõige puudutab see finantseerimist toorainega varustamisel ning investeerimist. Tootmisvõimsuste madalale tehnilisele tasemele viitab ümarpuidu kõrge ekspordikäive, tunnistades samas puidu madalat vääristamistaset.

Turustuskogemuste ning otsekontaktide puudumine lõpptarbijaga muudab ettevõtet ebakindlaks nii sortimendinõuete kui ka äripraktika osas.

Informatsioonisüsteem turgude kohta on tänaseks veel välja arendamata ning ettevõtetel puudub seetõttu toimuva kohta ülevaade. Ettevõtetel on vähesed teadmised ka eksporditurgude ja sortimendi kohta. Andmete halb kättesaadavus ning küsitav tõesus raskendab ettevõtetel otsuste tegemist. Samas on ka ettevõtete enda valmidus informatsiooni vahetamiseks nõrk.

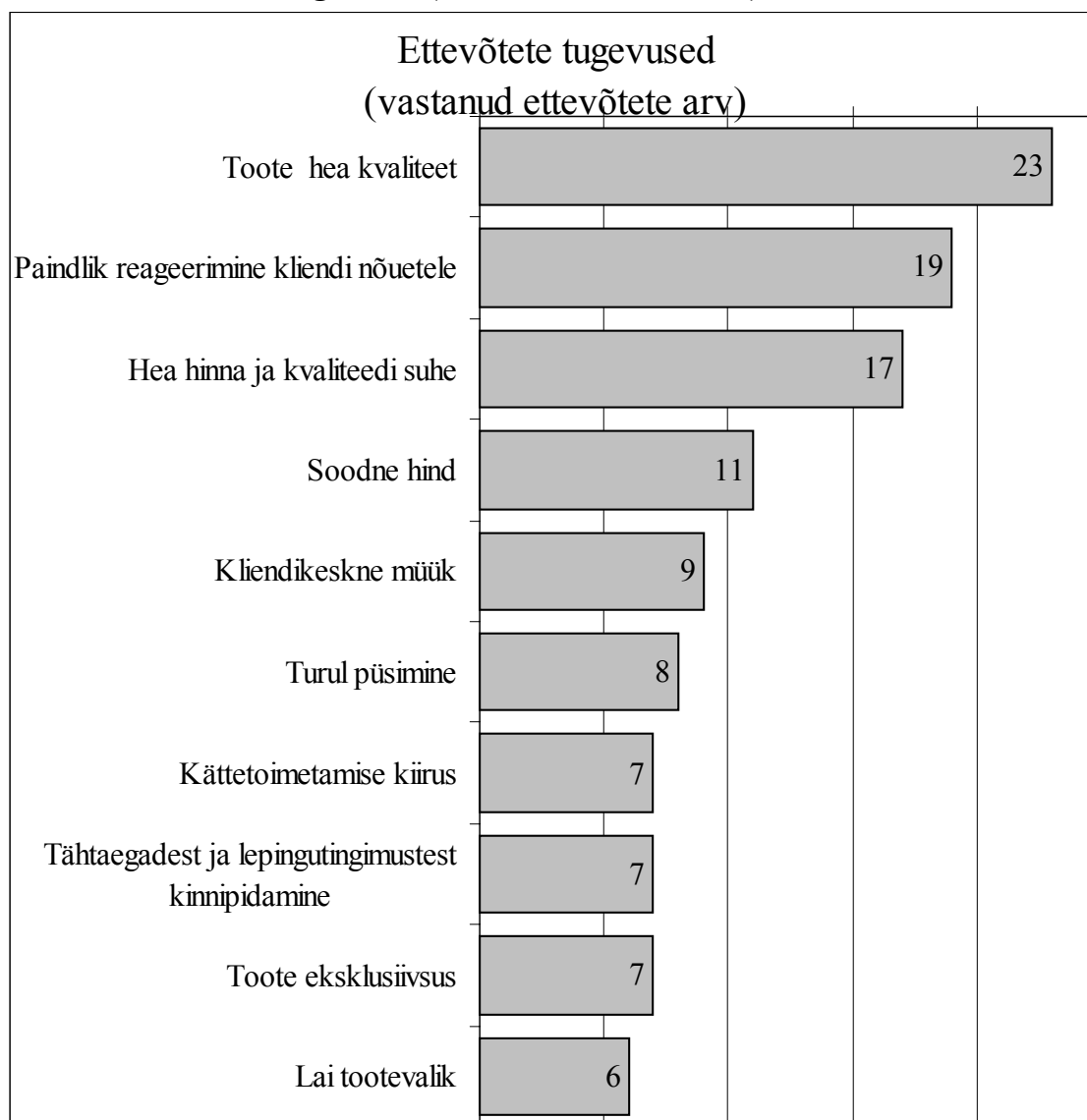
Eesti puidu- ja mööblitoodete madal hind on peamiselt madala kvaliteedi näitajaks, kuid osaliselt peegeldab see järjekindluse puudumist ümarpuidu sordimääramise eeskirjade juurutamisel praktikasse. Osaliselt on madal hind ka turu võitmise strateegiline vahend.

Paljude firmade probleemiks on suur killustatus erinevate tegevusalade vahel. Üritatakse teha liiga palju erinevaid töid, mille tulemusena kannatab kogu tulemus. Firma peaks tegelema alaga, mida kõige paremini osatakse ning jätma muud kõrvalised tööd teistele professionaalidele.

Kokkuvõttes järeldub, et mõnede ettevõtete poolt esile toodud tugevused ei ole sektori üldist olukorda arvesse võttes põhjendatud. Näiteks on ettevõteted ise eelkõige rahul oma tootega – enam ei ole hind põhiargumendiks, vaid ka toote kvaliteet ning hinna ja kvaliteedi suhe. Tegelikult hindavad ettevõtjad oma toodete kvaliteeti üle, sest lääne toodanguga võrreldes on eesti toodete kvaliteet madalam. Pigem on eesti toodete konkurentsivõimelisuse põhjuseks hea hinna ja kvaliteedi suhe.

Ettevõteted pööravad küll varasemast suuremat rõhku kliendile suunatud turundustegevusele – toode valmistatakse eelkõige kliendile, mitte lihtsalt müügiks – kuid laiemas tähenduses turunduskogemus, eriti väikeste ja keskmiste ettevõtete seas, on nõrk (vt. joonis 20).

Joonis 20. Ettevõtete tugevused (vastanud ettevõtete arv)

Arengut soodustavad ja takistavad tegurid

EKI tööstusbaromeetri andmetel on nõudlus puidu- ja mööblitööstuse firmade toodangule viimase 6 aasta jooksul olnud muutlik (vt. tabel 16). Nõudluse mõningasest vähenemisest saab rääkida aastatel 1996 ja 1998. Tingituna turu olukorra muutumisest on ettevõtted paindlikult vähendanud või suurendanud oma tootmist.

Tabel 16 Ettevõtete hinnangud oma firma majanduslikule olukorrale (saldod, s.o. positiivsete ja negatiivsete hinnangute vastuste protsentide vahe - EKI tööstusbaromeetri põhjal).

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
nõudlus	-12	28	11	-11	22	-22
eksportnõudlus	-15	26	6	-5	20	-14
tootmise maht	14	21	15	7	24	-4

Kuigi 1998. aasta jooksul majanduskeskkond nii maailmas kui Eestis halvenes, olid enamik puidu- ja mööblitööstuse ettevõtete juhtidest 1998. aasta detsembri küsitluse andmetel ärikonjunktuuriga siiski rahul (vt. lisa 2 tabelid 1 ja 2). Nii hindab 27% puidutööstuse ettevõtete juhtidest ärikonjunktuuri heaks ja 62% rahuldavaks. Mööblitööstuse juhtidest hindab ärikonjunktuuri heaks 31% juhtidest ja rahuldavaks 61% juhtidest. Ettevõtete juhtide hinnangul seostuvad suurimad arenguprobleemid ettevõtete tehnoloogilise tasemega. Kuigi momendil hindavad ettevõtete juhid oma toodangut olevat hea konkurentsivõimega nii sise- kui väliseturul, siis vaadates tulevikku seisnevad suurimad probleemid mitterahuldavas tehnoloogilises tasemes ja investeeringute nappuses.

Vaadates lähitulevikku, on puidu- ja mööblitööstuse ettevõtete juhid küllaltki optimistlikud (vt. lisa 2 tabelid 4 ja 5). 57% puidu- ja 65% mööblitööstusettevõtete juhtidest on kindlad, et ettevõtte tehnoloogiline tase 3 aasta jooksul oluliselt paraneb. 52% puidu- ja 58% mööblitööstusfirmade juhtidest planeerisid lähema 3 aasta jooksul töötajate kvalifikatsiooni olulist tõusu. Töötajate arvu planeeris suurendada 26% puidu- ja 40% mööblitööstuse ettevõtete juhtidest.

Tabel 17 Puidu- ja mööblitööstuse firmade arengut takistavad tegurid (antud tegurit märkinud ettevõtete %).

Arengut takistav tegur	Kokku puidu- ja mööblitööstus	sh. puidutööstus	mööblitööstus
seadmete puudumine	38	38	38
kvalifitseeritud tööjõu puudus	38	31	45
finantsprobleemid	37	44	29
majanduskeskkonna ebakindlus	36	37	36
vähene nõudlus siseturul	30	27	33
puudulik turundustegevus	22	20	25
toormaterjali puudus	18	29	4
vähene nõudlus väliseturul	15	13	17
puudused seadusandluses	6	6	7

Pooled intervjueeritud ettevõtetest planeerivad laiendada oma tegevust – tootmises juurutatakse uusi tooteid ning otsitakse uusi turge nii kodu- kui välismaal. Kuid paljud ettevõtted siiski ei näe ette olulisi muudatusi firma arengus.

63% puidu- ja 71% mööblitööstusettevõtetest kavatses suurendada toodangu mahtu. Seoses sellega planeerivad umbes pooled ettevõtted (52% puidu- ja 57% mööblitööstusettevõtetest) tulevikus tooteid rohkem eksportida.

Umbes pooltel puidu- ja mööblitööstusfirmadel on koostatud äriplaan kindla perioodi kohta, kuid suur osa neist planeerivad tegevust ette vaid ühe aasta piires – selle põhjuseks tuuakse heitlikku majanduslikku keskkonda. Ülejäänud firmadel ei ole mingisugust konkreetset plaani oma edasise tegevuse kohta ja tegutsetakse lähtudes hetkeolukorrast.

PWP kommentaar: Arenemisvõimelised on ettevõtted, kelle juhtkond suudab realistlikult prognoosida oma finantstulemusi ning sel viisil maandada majanduslikust keskkonnast tulenevaid riske ja investeerida firma arendusse.

Kokkuvõte

Ettevõtete põhiprobleem on **kvalifitseeritud tööjõu puudumine** puidueriala spetsialistide seas. Erinevate ettevõtete kommentaare analüüsidest saab kokkuvõtteks öelda, et nõrgad kohad on töötajate praktilised oskused, isikuomadused ja töösse suhtumine. Praktilised oskused valmistavad raskusi eelkõige mööblitööstuses, isikuomadused ja töösse suhtumine on probleemiks mõlemas sektoris. Sellest omakorda tekivad raskused sobiva tööjõu leidmisel ja seda olukorras, kus töövõimelist elanikkonda on piisavalt ning töötute arv tõuseb. Tööjõu leidmisega ollakse eriti hädas väljaspool Tallinnat asuvates piirkondades.

Paljude ettevõtete jaoks on oluline tootmist takistav probleem **vananenud seadmed** või sobivate seadmete puudus. Mitmed ettevõtted ei ole rahul toormaterjali kvaliteediga ning väidetakse, et seda ei ole piisavalt saadaval (arvatakse, et kõrgema kvaliteediga toormaterjal veetakse Eestist välja). Suur osa ettevõttest puidu- ja mööblitööstussektoris hindab oma toodangu kvaliteeti kõrgemaks, kui see tegelikult on.

Tootmine on juhuslik, otsitakse turuniši, toodet, ostjat. Sektori väikestel ja keskmistel ettevõtetel **puuduvad pikemaajalised arengustrateegiad** ja –plaanid ressursside jaotuse osas, tururisk on kõrge seoses kontrolli puudumisega jaotuskanalite üle.

Ettevõtted on tunduvalt arendanud kliendile suunatud müügitegevust, kuid **turundustegevuse tase** on veel nõrk. Raskusi valmistab informatsiooni hankimine uute turgude kohta ja ettevõtete omavahelise informatsiooni vahetamine. Informatsiooni vahetus on eriti nõrk tootjate ja turustajate vahel. Koostöö puudumine ei võimalda ettevõtetel spetsialiseeruda ja täita suuremaid tellimusi. Tõsisemaid pingutusi peavad firmad tegema uute turgude leidmisel nii Eestis kui ka mujal. Iga uus klient peaks motiveerima ettevõtjaid uute eesmärkide saavutamisel, mitte pidurdama äritegevust.

Järgmise paari aasta jooksul selgub, millised firmad suudavad säilitada konkurentsivõime ja turul püsida. Kaovad firmad, kes ei suuda muutustega majanduses harjuda. Eesti puidu- ja mööblitööstusel on aega luua oma konkurentsivõimeline rahvusvaheline müügistruktuur nii kaua, kuni tööjõu hind tõuseb Euroopa teiste riikide tasemele. Pärast seda hakkavad praegused edasimüüjad otsima uusi odavamaid tootjaid ning üritavad Eesti toodangut konkurentsist välja suruda.

Koolitus

Kutseõppeasutused ja erialane koolitus

Puiduerialasid õpetatakse Eestis kutseõppe tasemel 15 õppeasutuses, keskeriõppe tasemel 2 keskeri õppeasutuses ja kõrghariduse tasemel ühes ülikoolis. Suuremad kutseõppeasutused on Tallinnas Tallinna Ehituskool ja Kopli Ehituskool, Tartus Ehitus- ja Kergetööstuskool ning Rakvere ja Narva Kutsekool. Keskeriõppe tasemel õpetatakse puidu- ja mööbleriala spetsialiste ainult Võru Tööstustehnikumis ja disainereid Tartu Kunstikoolis. Kõrgharidusega puidutöötlemise tehnolooge õpetatakse Tallinna Tehnikaülikoolis.

Puidu- ja mööblerialade spetsialistide ettevalmistust on statistiliselt jälgitud alates 1992/93. õppeaastast, mil hariduse statistikas hakati kasutama rahvusvahelist õppekavade liigitust (International Standard Classification of Education - ISCED, UNESCO, Paris, 1976). Vaadeldud viie aasta jooksul on puidueriala lõpetanute arv kutseõppe tasemel suurenenud 775-lt lõpetanult 1163 lõpetanuni (vt. tabel 18). Enam on suurenenud puidutöötlemise ja tislari eriala lõpetanute arv, sealjuures on vähenenud tööpingitööliste koolitus. Suurenenud on ka õpetatavate erinevate erialade arv. Keskeriõppe tasemel puiduerialadel lõpetanute arv on samal ajavahemikul vähenenud 454-lt lõpetanult 324-le lõpetanule. Sealjuures on siiski suurenenud mööblükujunduse eriala lõpetanute arv. Kõrgharidusega puidutöötlemise tehnoloogia eriala lõpetanute arv on vähenenud, kuid alates 1998. aastast alates on Tallinna Tehnikaülikoolis võimalik omandada kõrgharidus puidutöötlemise erialal, kus alustas õpinguid 20 noort.

Tabel 18 Puiduerialade lõpetanute arv kutseõppeasutustes, 1992/93 ja 1997/98 õppeaastal

Eriala nimetus	Lõpetanute arv	
	1992/93	1997/98
Kutseõppe tasemel kokku	775	1163
Puidutöötlemine	74	216
Tisler	151	418
Mööblitislari	318	350
Mööblirestauraator	-	23
Puidutöötlemise tehnoloogia	-	34
Sadulsepp	-	17
Puidupingi tööline	59	68
Tisler-tööpingitööline	147	30
Puidutöötlemise tehnoloogia operaator	26	-
Pehme mööbli parandaja	-	7
Keskeriõppe tasemel kokku	454	324
Puidutöötlemise tehnoloogia	385	284
Mööblitootmine	38	3
Mööblükujundus ja restaureerimine	31	37
Kõrghariduse tasemel kokku	36	12
Puidutöötlemise tehnoloogia	36	12

Koolid

Kõrgkoolid

Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ) on ainuke kõrgkool Eestis, kus saab omandada puiduerialast kõrgharidust. TTÜ-s saab õppida puidutöötlemist keemiateaduskonnas ja omandada bakalaureuse kraadi mehaanika teaduskonnas.

Algava õppeaasta õppekavad koostatakse TTÜ-s olemasolevate programmide alusel, mida vastavalt vajadusele muudetakse ja täiendatakse. Erasektori puiduettevõtteid õppekavade koostamisel ei kaasata ning koostöö avaliku sektori institutsioonidega piirdub EV Haridusministeeriumi poolse TTÜ õppekavade kinnitamisega. Ülikool hindab õppekavade taset rahuldavaks.

Keemiateaduskonnas võeti 1998. aastal vastu 18 õpilast ja mehaanikateaduskonna bakalaureuse õppesse 50 õpilast vaatamata sellele, et bakalaureuse õppes oli kohti algselt planeeritud ainult 15. 50 inimese kandideerimise fakt TTÜ mehaanika teaduskonda näitab seda, et selles teaduskonnas on õppimine oluliselt populaarsem kui keemiateaduskonnas. 1999. aastal lõpetavad puiduerialadel keemiateaduskonnas 14 ja mehaanika teaduskonnas 40 õpilast. Ülikoolis on 3 puidueriala õppejõudu, kelle professionaalset taset kool hindab heaks.

Õigel ajal ei lõpeta kooli ligikaudu 30% üliõpilastest. Varasematel aastatel oli üliõpilaste väljalangemus puiduerialadelt suurem, nüüd pigem venitatakse õppeajaga. Väljalangemise ja venitamise põhiline põhjus on majanduslik olukord.

Praktika on korraldatud nii, et kõigepealt toimub praktiliste oskuste omandamine ülikooli töökojas ning seejärel lähevad üliõpilased tootmispraktikale ettevõttesse. Suurem osa üliõpilastest otsivad endale praktikakoha ettevõttes ise. Tootmispraktika lõppedes esitab üliõpilane õppejõule praktikaaruande. Õppejõud ettevõtetega praktika osas vahetult ei suhtle ega küsi ettevõttest informatsiooni praktikandi teoreetiliste teadmiste, praktiliste oskuste ja isikuomaduste kohta.

Suurem enamus kõrgkooli lõpetanutest otsivad endale töökoha ise ning üldjuhul minnakse tööle ettevõttesse, kus läbiti tootmispraktika. Kooli hinnangul ei asu 40% lõpetanutest erialasele tööle, mille põhjuseks on ühelt poolt ettevõtete poolt pakutava palga mittevastamine lõpetanute nõudmistele ja teisalt ettevõtete poolne kogemustega tööjõu eelistamine vastlõpetanud kogemusteta noortele. Aeg-ajalt ettevõtted siiski pöörduvad ülikooli poole oskustöötajate saamiseks.

Kutsestandardite temaga ei ole ülikool tegelenud. TTÜ lõpetanute kohta tagasiside puudub, kuna ülikool nende käekäiku süstemaatiliselt ei jälgi. Informatsiooni saadakse juhuslikult ja põhiliselt siis, kui õpilased tulevad peale lõpetamist ülikooli ja räägivad oma tööst.

Ülikooli hinnangul on puiduerialade prestiiž ettevõtete silmis hea ning TTÜ puidueriala lõpetanutel on olemas vajalikud oskused puidusektoris edukaks hakkamasaamiseks. Soovida jätab moodsa tehnoloogia tundmine ja kohati vastavus tööandja ootustele. Puiduerialade populaarsuse olulist tõusu lähitulevikus kõrgkool ei prognoosi.

PWP kommentaar: Kuna 1998. aastal kandideeris TTÜ bakalaureuse õppesse 50 inimest, kes kõik vastu võeti, siis on kooli ülalmainitud populaarsuse prognoosi ja tegeliku olukorra

vahel väike vastuolu. Puiduerialade populaarsuse tõusu on TTÜ näitel ilmselt võimalik saavutada suhteliselt väikeste muudatuste sisseviimisega, alustades kasvõi kooli juhtkonna poolsest mõtlemisest, mida teha selleks, et väärtustada puidueriala haridust ja muuta nimetatud eriala sisu noorele inimesele arusaadavamaks ja seega ka atraktiivsemaks.

TTÜ ei suhtle ettevõtetega mingil tasandil (õppekavade koostamisel, praktika korraldamisel, praktikantide ja lõpetanute taseme kohta tagasiside saamisel), mistõttu õppejõududel puudub side reaalse eluga ja informatsioon turul vajaminevate oskuste kohta. Tagajärjeks on ettevõtete rahulolematuus lõpetanute praktiliste oskustega ning suure osa lõpetanute mitteerialasele tööle asumine.

Disainerid, sh. mööblidisainerid saavad kõrgharidust omandada Eesti Kunstiinstituudis. Eesti mööblidisainerite hinnangul on koolituse tase keskmine/hea, viimastel aastatel hinnatakse antud koolituse taset isegi paremaks, kuna Kunstiinstituudi uuemate õppejõudude tase on kõrgem.

Kutsekoolid

Eesti puidutöötlemisharidust pakkuvates kutsekoolides koolitatakse õpilasi 9 erineval puiduerialal (vt. lisa 1 "Puiduerialasid õpetavate õppeasutuste nimekiri").

Uuringu käigus küsitleti 3 kutsekooli: Tallinna Ehituskool, Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool ja Võru Tööstustehnikum. Nende koolide valikut põhjendab ettevõtete rohkus neis regionides.

Uuringus osalenud kutsekoolides on kõik puiduerialade kohad täidetud ning 1998. aastal oli konkurss keskmiselt 1,5 inimest kohale.

Puidutöötlemisalaste õppeplaanide koostamisel baseeruvad kutsekoolid peamiselt oma pikaajalistele kogemustele ja eesti puidutöötlemise traditsioonidele. Riiklike õppekavade koostamise üldkoordinatsiooni, õppekavade väljatöötamist ja koolide õppekavade alast nõustamist korraldab haridusministeeriumi haldusalas tegutsev Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Esineb arvamust, et nimetatud keskuse töö õppekavade arendamisel peab olema oluliselt intensiivsem ja põhjalikum.

Kutsekoolide hinnangul on puidueriala lõpetanutel olemas vajalikud oskused tööturul läbilöömiseks. Kooli lõpetanud lähevad tööle põhiliselt ettevõtetesse, kus nad olid õppeaja jooksul praktilal. Tihti otsivad õpilased endale ise töökoha ettevõttes, eriti Tallinna Ehituskooli õpilased, kes elavad enamasti Tallinnast väljas ning lähevad tagasi kodukohta tööle. Vähesel määral pöörduvad ettevõtted kooli poole oskustöötajate saamiseks.

Kutsekoolid peavad kutsestandardeid väga vajalikeks kvalifikatsiooninõuete ühtlustamisel. Koolide arvates peaks standardid välja töötama riiklik asutus (Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus) või mõni ametiliit. Kutsestandardeid töötab välja Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli arvamusel võiks kutsekooli osalemine selles töös olla vabatahtlik. Võru Tööstustehnikumist osaleb üks inimene Kaubandus-Tööstuskoja töögrupis.

Kutsekoolide õpetajate atesteerimist teostab atesteerimiskomisjon, kuhu kuuluvad kooli, haridusministeeriumi ja ametiühingu esindajad. Õpetajate kvalifikatsiooni kontrollides hindab atesteerimiskomisjon praegu paljude pedagoogide taset kõrgemale järgule vastavaks.

Selleks, et kõrgema ametijärgu saaksid ainult nõutud kvalifikatsioonile tegelikult vastavad õpetajad, peavad atesteerimiskomisjoni liikmed olema teadlikud ametijärgude kvalifikatsiooninõuetest, neid adekvaatselt väärtustama ning hindama õpetajaid täpselt vastavuses nendele. Vastasel juhul satuvad koolid olukorda, kus suuremale osale kooli õpetajatele on omandatud kõrgeim võimalik ametijärk, mida toetab ka vastav palga suurusjärk, kuid pedagoogide teadmiste sisuline tase on oluliselt madalam teadmiste hindamise vormilisest väljundist. Pikemas perspektiivis võib nimetatud olukord põhjustada tõsisid tagajärgi nii kogu Eesti haridussüsteemile kui ka 1996. aastast Eestis toimuvale kutseharidusreformile.

Tallinna Ehituskool

Puiduerialadest lõpetasid Tallinna Ehituskooli 1997/1998. õppeaastal puidutöötledajad, mööblitöölised, mööbli restauraatorid ja puidupingitöölised. Õppeajal väljalangenute arv Tallinna Ehituskoolist on suhteliselt madal - 1997/1998. õppeaasta jooksul langes Tallinna Ehituskoolist välja 6,5% õpilastest.

Tallinna Ehituskoolis on õppekavade koostamisel aluseks võetud nõukogude-aegsed ümberkohandatud programmid, PHARE Kutsehariduse Reformi Iiri programmi raames väljatöötatud nõuded ning Soomes tegutseva sarnase profiiliga kooli õppeprogrammid. Kool hindab oma õppekavade taset rahuldavaks. Koostööd tehakse PHARE Kutsehariduse Reformi programmi ja Eesti Kaubandus-Tööstuskojaga (tööstuste kutsestandardid on väljatöötamisel Kaubandus-Tööstuskojas).

Tallinna Ehituskoolis on puiduerialadel 2 kõrgharidusega õpetajat ning mõned õpetajad täiendavad end Tallinna Pedagoogilises Ülikoolis.

Kontaktid ettevõtetega piirduvad Tallinna Ehituskoolil õpilaste praktilisel käimisega. Tallinna Ehituskooli õpilased otsivad enamasti ise praktikakohta ettevõtetes. Juhul, kui õpilane ei ole praktikakohta leidnud, aitab kool otsida. Vähesel määral pöörduvad ettevõtted kooli poole praktikantide saamiseks. Tallinna Ehituskooli arvamusel peaks praktika korraldamine olema organiseeritud nii, et kutsekoolid saaksid koolitada selliseid puidueriala spetsialiste, keda turu reaalselt vajab. Selleks on vajalik tagasiside ettevõtetelt neil töötanud praktikantide taseme kohta. Tallinna Ehituskoolil puudub tagasiside lõpetanute töökaigu kohta.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool

Puiduerialadest lõpetasid Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli 1997/1998. õppeaastal mööblitöölised.

Õpilaste keskmine viimaste aastate väljalangemine Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskoolis on olnud 3 – 5%. Samas on puiduerialadel vähenenud sisseastujate konkurss.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskoolis on õppekavade koostamisel aluseks klassikaline puidutöötlemise tehnoloogia (pikaajalised kogemused, tehnoloogiline areng) ning kaasaja nõuded ehk turu reaalne vajadus vastavate puiduspetsialistide järele. Õppekavade

koostamiseks moodustatakse ülevabariigilised koostöörühmad, kuhu kuuluvad vastavad inimesed haridusministeeriumi kutsehariduse osakonnast ja koolidest, kelle töö eesmärgiks on õppekavade ühtlustamine.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli huvitatus koostööst ettevõtetega põhineb eesmärgil luua koolis firmade praegusele tehnoloogilisele tasemele vastav tootmiseseadmete baas, mis on vajalik spetsialistide väljaõpetamiseks. Praegused seadmed pärinevad nõukogude-ajast, uue tehnika soetamiseks puuduvad rahalised vahendid.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli õpetajad on tehnikumi või kõrgkooli lõpetanud ja pika tööstaaziga.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli õpilased lähevad ettevõtetesse praktikale peale kaheaastast algkursust ning praktika toimub igal poolaastal 8 nädalat. Praktikakoha leiab õpilasele kool või õpilane ise. Kutsekoolil on ettevõtete seas kindlad koostööpartnerid, kes võimaldavad kooli õpilastele praktikat. Tavaliselt püütakse õpilane suunata iga kord samasse firmasse, kus ta saab vajalikud oskused ja võetakse mõnel juhul ka tööle. Kooli arvamusel ei taha õpilased suurettevõtetesse praktikale minna, sest praktikant suunatakse seal teatud liini peale, mis on õpilasele väga üksluine töö. Väikefirmades saab õpilane end tavaliselt rohkem rakendada, kuid seal ei ole ohutusnõuded seoses seadmetega korralikult tagatud.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskoolis jälgitakse lõpetanute käekäiku. Tööhõiveametitele tehakse järelepärimisi, kui palju lõpetanuid on jäänud töötuks ja kui paljud töötavad oma erialal. Kool väidab, et tööhõive puiduerialal on 100% ja oma erialal töötavad 95% lõpetanutest. Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli andmeil ei asu väga väike osa lõpetanutest oma erialasele tööle ning põhiliselt kõrgkooli õppima minemise või eriala vahetamise tõttu.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli sõnul kiidavad ettevõtted kooli lõpetanuid ning hindavad nende iseseisvust. Kool ise hindab oma koolituse taset **väga heaks**, sest ollakse tihedas kontaktis ettevõtetega, kes on koolist tulnud töötajatega rahule jäänud. Kooli arvamus on selline, et ettevõtte valib pigem kutsekooli õpilasi, keda on kergem välja õpetada, kui kogemusega töötajaid.

Võru Tööstustehnikum

Puiduerialadest lõpetasid Võru Tööstustehnikumi 1997/1998. õppeaastal puidutöötlemise tehnoloogid ja puidutöötledjad. Õppeaasta jooksul langeb Võru Tööstustehnikumist välja 25% õpilastest (enamasti keskkoolirühmadest). Kõige rohkem on õpilasi välja langenud puidutöötlemise tehnoloogia erialalt. Peamised väljalangemise põhjused on kõrgkooli õppima minek, õppimissoovi puudumine, eksimine eriala valikul, pettumus erialas ja majanduslikud põhjused.

Võru Tööstustehnikumis on õppekavade koostamisel aluseks võetud Eesti Puutöoliidu ettevõtete soovid ja ettepanekud, reaalsed võimalused ja traditsioonid. Koostööd tehakse Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Põllumajandusülikooli ja Tartu Teaduspargiga. Haridusministeerium esitab riikliku tellimuse ja eelarvelised vahendid ning üldnõuded õppekavade koostamiseks. Koostöö ettevõtetega on koolile vajalik selleks, et olla kursis kaasaegse tehnoloogia ja seadmetega. Lisaks eesti ettevõtetele on Võru Tööstustehnikumi koostööpartneriteks soome ja rootsi firmad.

Võru Tööstustehnikumis on pooltel õpetajatel kõrgharidus, ülejäänud õpetajad on lõpetanud tehnikumi ja läbinud täienduskursused. Õpetajate staaž on 1-20 aastat ning nad on praktiseerinud nii eesti kui ka välisettevõtetes.

Võru Tööstustehnikum hindab oma koolituse taset kutse-keskerihariduse ja rakendusliku kõrghariduse vahepealseks. Kool peab oma tugevuseks pikaajalist kogemust – puidutöötlemise erialasid on õpetatud üle 70 aasta.

Võru Tööstustehnikumi õpilased lähevad praktikale neljandal kursusel 12 nädalaks. Praktikakoht leitakse õpilastele tavaliselt ettevõtetes, kellega koolil on väljakujunenud koostöösuhted.

Võru Tööstustehnikumi arvamusel võiksid ettevõtted saada praktikantide õpetamise eest tasu, siis oleks neil rohkem huvi praktikante tööle võtta. **PWP kommentaar:** Ettevõtetes ei pruugi selline süsteem toimida, sest puudub kontroll praktikandi juhendamise efektiivsuse üle. Otstarbekam on praktikantide juhendamisse kaasata kooli õpetajaid. Siiani on levinud nõukogudeaegne suhtumine ettevõttepraktikasse, mille kohaselt kool nõuab õpilaselt vaid tõendust praktika läbimise kohta ja sellega piirdub kooli sekkumine. Tavaliselt ei külasta koolist kogu praktikaaja jooksul keegi praktikakohta ega tunne huvi praktikantide käekäigu kohta.

Võru Tööstustehnikumis lõpetanute käekäiku ei jälgita. Informatsiooni saadakse põhiliselt kokkutulekul ja statistika kaudu. Kooli andmeil töötavad 50% lõpetanutest oma erialal. Võru Tööstustehnikumi arvamusel võiks koolitatud personali jälgimine olla Tööturuameti ülesanne. Tagasiside lõpetanute taseme kohta on väga vajalik – koolil ei ole täpset informatsiooni, milliseid spetsialiste turul praegu vajatakse ja milliseid vajatakse 5 aasta pärast. Kool on valmis juurde võtma erialasid turul vajaminevate spetsialistide koolitamiseks.

Täienduskoolitus

Täienduskoolituseks nimetatakse kuni 6-kuulisi kursusi kvalifikatsiooni tõstmiseks ettevõtete töötajatele ja töötutele ning töötajatele (ehk täiendusõpe), samuti uue eriala õpetamist töötutele ning töötajatele nende suunamiseks ettevõtete vabadele töökohtadele (ehk ümberõpe).

Riiklik regulatsioon

Eesti Konjunktuuriinstituudi tööstusbaromeetri küsitlused näitavad, et tööstusettevõtete tootmist pidurdavate teguritena on üks tähtsamaid kvalifitseeritud tööjõu nappus. Puidu- ja mööblitööstuses kui kiiresti arenevas tööstusharus on see probleem teravam kui teistes tööstusharudes. Puidutööstuses on aasta-aastalt suurenenud ka töötajate arv ning palju puidutöötlemise ettevõtetest paikneb maapiirkonnas, kus oskustöölise puudus on veelgi suurem.

Mõnevõrra aitaks probleemi lahendada töötute ümber- ja täiendusõpe, sest töötuse tase on kõrgem just väikelinnades ja maapiirkonnas. Tööhõiveametites registreeritud töötute koolituskulud tasub riik. 1997. aastal läbis koolituse 8895 töötut 117 erialal, nendest 63 lõpetanud 10 puidu- ja mööblerialal (vt. lisa 2 tabel 8).

Riigi Tööturuameti tööturukoolitust viiakse läbi koostöös tööandjatega vakantsete kohtade olemasolul. Koolituse lõpetanute madal töölerakendumise tase viitab osaliselt tööotsijate madalale erialasele ettevalmistusele. Tööandjate kõrgendatud nõudmised tööotsijale ja tööotsijate mittevastavus nendele nõudmistele tekitab tööjõuturul käärid nõudmise ja pakkumise vahel. Üks takistav tegur koolituse kvaliteedi määramisel on kutsekirjelduste puudumine. Seni on orienteeritud tööandja nõudmistele ja kutseõppeasutustes välja töötatud vastavatest õppekavadest väljavalitud nõuetele. Tööturukoolitus oma iseloomult on ümber- ja täiendusõpe (suunatud konkreetsele töökohale töötamiseks) ning on loomulik, et tööturukoolituse puhul õppekavade omandamine täies mahus ei ole võimalik.

Mitte kõik registreerunud töötud ei sobi ümber- ega täiendusõppeks. Eeldused on kõrgema haridustasemega ja eelnenud töökoha oskusi nõudval ametialal töötanutel. Oluline on ka inimese soov oma konkurentsivõimelisust tööjõuturul tõsta. Registreeritud töötutest (seisuga 1.07.1998) omas kõrgharidust 8,3%, keskeriharidust 24,1%, keskharidust 44,3% ja kuni põhiharidust 23,3%.

Tööjõu pakkumise ja nõudluse kutsealane struktuur on üldjoontes sarnane. Erinevad on aga töötuse määrad erinevate kutsealade lõikes. Eesti tööjõu-uuringute alusel on keskmisest kõrgem töötuse määr tööliste hulgas, kusjuures viimase vaatluse alusel oskustööliste hulgas (vt. tabel 19). Kahe tööjõu-uuringu vahemikus on suurenenud töötuse määr ka teenistujate hulgas (välja arvatud keskastme spetsialistide seas), vähenenud aga lihttööliste ja teenindajate hulgas.

Tabel 19 Töötute struktuur viimase töökoha ametiala järgi ja töötuse tasemed erinevate kutsealade lõikes 1995-1998, %.

	Töötute* struktuur		Töötuse tase* kogu tööjõu suhtes	
	jaan.-apr. 1995	II kv. 1998	jaan.-apr. 1995	II kv. 1998
Seadusandjad ja juhtivtöötajad	5,3	6,1	3,9	4,8
Tippspetsialistid	4,3	4,7	3,2	4,1
Keskastme spetsialistid, tehnikud	9,8	8,1	7,6	5,5
Ametnikud	3,8	5,1	6,0	9,6
Teenindus ja müügitöötajad	13,5	13,1	10,9	10,4
Oskus- ja käsitöölised	32,0	29,7	11,0	13,3
Seadme- ja masinaoperaatorid	16,4	16,9	10,5	11,0
Lihttöölised	14,9	16,3	13,7	12,1
KOKKU	100,0	100,0	8,7	9,6

* Eesti tööjõu-uuringute andmed; töötuks loetakse isik, kes küsitluse hetkel kuskil ei töötanud

1998. aastal alanud majanduskasvu pidurdumisega on suurenenud töötute arv (seisuga 1.01.1999 oli registreeritud töötuid 21 729 inimest ehk 2,5% tööealisest elanikkonnast) ning vähenenud on töökohtade arv ettevõtete töömahtude vähenemise ja tegevuse lõpetamise (peatamise) tulemusel. See tähendab, et tööjõuturul muutub konkurents pakkumise osas veelgi tugevamaks, suurendades nõudeid ka koolituse kvaliteedi osas.

Ettevõttesisene täiendusõpe

Enamustel juhtudel õpetavad ettevõtted oma personali, eriti puidueriala spetsialistid välja ettevõttes kohapeal. Nii puidutöötlemisfirmades kui mööblitootmisfirmades pööratakse siiski rohkem tähelepanu juhtide koolitamisele (vt. tabelid allpool).

Täienduskoolitus, mida puidutöötlemise- ja mööblitootmisettevõtetes on võimaldatud juhtivtöötajatele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal (% küsitletud firmadest):

	puidutöötlemisettevõtted		mööblitootmisettevõtetes	
	1998	1999	1998	1999
Juhtimisalane koolitus	18	21	24	17
Arvutialane koolitus	18	19	19	12
Turundusalane koolitus	9	24	12	13

Koolide täiendusõpe

Kõrgkool

Täiendusõpet ettevõtete töötajatele korraldab Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ) harva. Koostöös teiste asutustega (AS Nava ja Puutööliit) on läbi viidud puidutöötlemistehnoloogia alaseid seminare. Koolitajateks on olnud TTÜ õppejõud ja välisspetsialistid. Täiendusõppe alast tegevust reklaamiti ajalehtede ja sihtpostituse kaudu. Täiendusõppel omandatud teadmiste ja oskuste rakendamise kohta ei ole TTÜ tagasisidet saanud. Toimunud täiendusõppe taset hindab kool rahuldavaks.

Kutsekoolid

Uuringu käigus küsitletud kutsekoolid (Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool, Võru Tööstustehnikum, Tallinna Ehituskool) korraldavad nii täiendusõpet ettevõtete töötajatele kui täiendusõpet töötutele ja töötajatele. Ümberõpet täiendusõppest süsteemselt ei eristata, kuna kooli seisukohast on koolitustegevus sarnane. Põhiline erinevus seisneb tellijas: ettevõtete töötajale suunatud täiendusõppe puhul on tellijaks ettevõtte ja töötule suunatud ümberõppe puhul on tellijaks Riigi Tööturuamet.

Koolitajad on põhiliselt oma kooli õpetajad ning vahel kasutatakse lepingulisi spetsialiste väljastpoolt. Täiendusõppe alase tegevuse kohta antakse üldsusele informatsiooni ajalehekuulutuste, teatmike ja õppekalendrite kaudu.

Tallinna Ehituskooli täiendusõppe programmide koostamise aluseks on turunõudlus ja sarnase profiiliga soome kutsekooli täiendusõppe kava. 1997. aastal võeti Tallinna Ehituskoolis täiendusõppesse vastu 22 inimest, kellest langesid välja 4 ning lõpetasid 18 inimest. Õppeprogrammi kohaselt õpitakse kolm kuud koolis ning kolm kuud praktiseeritakse ettevõttes.

Tagasisidet koolituse rakendamise kohta praktikas saab kool järgmiselt: 3-kuulise firmas toimuva praktika ajal on täiendusõppija kooli nimekirjas ja õpetajad suhtlevad tihedalt firma töökoja meistritega. Lisaks täidab firma kooli poolt kaasa antud praktikalehe (õppepraktika iseloomustus), kus firma kirjeldab praktika ajal tehtud töid ning annab hinnangu inimese

töötegemise oskustele, töötehnoloogia tundmisele, tööde kvaliteedile ja töösse suhtumisele. Edasine tagasiside koolituse läbinu käekäigu kohta puudub.

Kuni 1998. aastani oli nõudlus täiendusõppe järele suurem, kui kool oli võimeline pakkuma. Ehituse mahu vähenemisest tingitud tagasilöögid eesti ehitusturul on vähendanud koolitusele tulijate arvu.

Tallinna Ehituskooli sõnul on pakutava täiendusõppe prestiiž hea eelkõige konkurentsi puudumise tõttu.

Täiendusõpet vene keeles korraldab Tallinna Lasnamäe Mehaanika kool.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool koostab õppekavad vastavalt tööandja või tööhõiveameti tellimusele. Aastas läbivad täiendusõppe 5-10 inimest ja ümberõppe 10 inimest. Nõudlus täiendusõppe järele on suurem kui kool suudab pakkuda. Kooli enda hinnangul on ettevõtted täienduskoolitusega rahule jäänud, sest ettevõtte töötajaid koolitatakse vastavalt nende vajadustele.

Võru Tööstustehnikum kasutab nii standardseid täienduskoolituse programme kui õppekavasid, mis on koostatud koostöös ettevõtetega. 1998. aastal sai täiendusõpet kokku 60 inimest. Populaarseim puidueriala täiendusõppe teema 1998. aastal oli puidutöötlemismasinade käsitlemine. Suurema nõudluse tekkimisel suudab kool täienduskoolituse mahtu suurendada, seega ületab koolituse pakkumine hetkel nõudlust. Kooli arvamusel on ettevõtted täiendusõppe tasemega rahul, kuigi tihedam suhtlemine ettevõtetega selles osas puudub.

Koolitusettevõtete täiendusõpe

1998. aasta jooksul korraldasid Riigi Tööturuameti andmetel puiduerialast täiendusõpet töötutele ja tööotsijatele 20 firmat. (vt. lisa 2 "Puiduerialast täienduskoolitust pakkuvate ettevõtete nimekiri"). Täienduskoolitajad jagunevad kutsekoolide baasil tegutsevateks (8), tootmisettevõtete baasil tegutsevateks (6) ja spetsialiseerunud koolitusettevõteteks (6). Uuringu käigus küsitleti kahte spetsialiseerunud koolitusettevõtet: NK Koolituse OÜ ja Ehituskoolituskeskus.

Kuna piirkondlikud tööhõiveametid on lihttöölise tasemele koolitust pakkuvate firmade ühed põhilised kliendid, on tekkinud arusaamine, et antud koolitajad tegelevad ainult töötute ümberõppega ehk uue ameti õpetamisega. Tegelikuses pakuvad spetsialiseerunud koolitusfirmad ka täiendusõpet ettevõtete töötajatele. Täienduskoolitust pakutakse nii olemasoleva kvalifikatsiooni tõstmiseks kui uute seadmete kasutusele võtmisel vajaminevate kutseoskuste õpetamiseks antud seadmeid kasutavale töötajaskonnale.

Koolitusfirmad suunavad koolituse peamiselt praktilisele väljaõppele, praktika viiakse läbi koolitusfirmade partner-tootmisettevõtetes, kes on oma vakantsi alusel koolituse tellinud ning kuhu koolituse järel parimad lõpetajad tööle võetakse. Koolitusfirmade hinnangul püsivad koolituse läbinud töötajad tööpostil üldjuhul kauem võrreldes koolitamata (liht)töölisega, kuna nende motivatsioon on parem. Väidet põhjendatakse pikaajaliste suhetega klient-ettevõtetega, kellelt saadakse tagasisidet.

Kommentaar: Üldine arvamus ettevõtjate seas on vastupidine: Tööhõiveametite kaudu tööle suunatud inimeste motivatsioon on väga nõrk ja ei ole seotud täienduskoolituse läbimisega.

Koolitajate hinnangul on võrreldes eelmiste aastatega seoses halvenenud majandussituatsiooniga huvi nende poolt pakutava täienduskoolituse vastu langenud. Samas on koolitusfirmad valmis koolitusmahtusid suurendama juhul, kui leitakse rohkem ettevõtteid-klieente.

Koolitusfirmad ootavad kutsestandardite rakendumist ning koolitusfirmade litsentseerimise süsteemi selgumist, mis hakkab kujundama koolitajate arengusuundi lähitulevikus. Atesteerimis- ja litsentseerimisorganite süsteemi, sealhulgas õiguste ja volituste selgumist eeldatakse toimuvat 1999. aasta jooksul.

Suurim probleem on täienduskoolitusala informatsiooni puudumine ettevõtetes, koolitajate reklaami- ja müügitugevus on nõrk.

PWP kommentaar: Nii kaua kui koolitusfirmad on ise passiivsed nii kutsestandardite valmimise kui oma teenuseid reklaamiva informatsiooni levitamise osas ettevõtetes, ei ole ette näha nende täienduskoolituse taseme tõusu ja klientide hulga suurenemist.

Tööandjate hinnang koolitusele

Kõrgkool

Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ)

Ettevõtjate hinnangul on viimastel aastatel TTÜ puidueriala lõpetanute tase madal. TTÜ-s pakutavat puiduerialast haridust peetakse akadeemilisele karjäärile suunatuks. TTÜ puidueriala lõpetajate seas on töötamise alustamine tippjuhina üldlevinud arusaam karjäärist. Selline suhtumine on ettevõtjate arvamusel põhjendamatu, kuna lõpetanutel puuduvad harilikult praktilise töö kogemused.

Ettevõtjad soovivad TTÜ-s pakutavat puiduerialast haridust näha terviklikumana, mis tähendab, et lõpetanud peaksid puidueriala lisaks teooria omandamisele ka rakenduslikult valdama.

PWP kommentaar: TTÜ puidueriala hariduse terviklikkuse eelduseks on õppejõudude rakenduslik ettevalmistus.

Enamus TTÜ lõpetanuid tööle võtnud ettevõtjate arvamusel puudub ülikoolil selge ettekujutus, milliste oskustega puidutöötlemise erialadel kaadrit peaks ette valmistama, kuna kool on distantseerunud ettevõtja vajadustest. Mõnede firmade hinnangul peaks TTÜ valmistama ette rakendusliku haridusega puidueriala spetsialiste, kes sobiksid meistriteks kutsekoolidesse, puidueriala spetsialistideks või keskastme juhtideks ettevõtetesse.

Kutsekoolid

Enamus ettevõtjaid omavad informatsiooni peamiselt oma regiooni kutsekoolidest. Lisaks oma piirkonna puidutöötlemise erialasid õpetatavatele koolidele teavad mõned ettevõtted ka

tuntumaid koole nagu Võru Tööstustehnikum, Luua Kõrgem Metsakool ja Tallinna Ehituskool. Kutsekoolides õpetatavatest erialadest ei ole ettevõtjatel selget ettekujutust.

Suurematel ettevõtetel on märgatavalt rohkem kokkupuuteid kutsekoolidega. Kontaktid kujunevad kutsekooli õpilaste kaudu, kes otsivad endale praktikakohti suurtes ja tuntud firmades. Tänu praktikabaasiks olemisele on mitmetes ettevõtetes välja kujunenud süsteem, mille raames üks õpilane käib iga aasta ühes ettevõttes praktiliselt ja ettevõtte on võimalus jälgida õpilase arengut ja omadusi. Taolises süsteemis filtreerib firma praktiliselt olnud õppuritest välja oma tulevase kaadri.

Uuringu käigus küsitletud ettevõtetest (165 firmat) on viimase kahe aasta jooksul võtnud tööle umbes 170 kutsekoolides puidutöötlemise eriala lõpetanud, kellest enamus on võetud tööle mööblitööstusettevõttesse. 42% mööblitööstusettevõtetest oli viimase 2 aasta jooksul tööle võtnud kutsekooli mööblerialasid lõpetanud noori ja kokku asus nendesse firmadesse tööle 97 noort. 18% puidutööstusfirmadest oli viimase 2 aasta jooksul tööle võtnud kutsekooli puidueriala lõpetanud noori ja kokku asus nendesse firmadesse tööle 71 noort.

Suurem osa intervjueritud ettevõtetest ei ole viimase kahe aasta jooksul kutsekoolide lõpetanud tööle võtnud. Üheks põhjuseks on ka asjaolu, et paljud kutsekooli lõpetanud lähevad tööle ehitussektorisse, näiteks uksi ja aknaid tootvatesse ettevõtetesse.

Mõnede ettevõtjate sõnul peaksid kutsekoolid leidma mooduse, kuidas koguda ja edastada informatsiooni koolijärgsete töövõimaluste kohta. Kui koolid reklaamivad õppimisvõimalusi, siis peaksid nad tegema kõik endast sõltuva, et nende lõpetanud erialast tööd leiaksid ning et viimaste kvalifikatsioon puidutöö-eriala tööjõuturu vajadustele vastaks.

PWP kommentaar: Kutsekoolide põhiülesanne ei ole anda informatsiooni koolijärgsete töövõimaluste ja -tingimuste kohta, seda enam, et tänapäeva turumajanduse tingimustes ei eksisteeri kohustuslikku koolipoolset lõpetanu töölesuunamise süsteemi. Eriala valides võtab iga noor paratamatult teatud riski ehk kannab n.ö. omavastutust, kas ta omandatud erialal tulevikus tööd saab või mitte. Töö leidmine ei sõltu ainult omandatud hariduse nimetusest, vaid väga palju ka tööotsija isikuomadustest ja töötegemise tahtmisest.

Praktika

Suurematel ettevõtetel, kellel on tihedamad suhted kutsekoolidega, kasutavad kutsekoolide praktikaajaga oma tulevase kaadri kontrollimiseks ja filtreerimiseks. Otsesed juhid saavad jälgida praktikantide arengut pikema perioodi jooksul ning kogunenud informatsiooni põhjal teha õigemaid otsuseid. Enamus firmajuhte peab seda perioodi piisavaks inimese omaduste ja motivatsiooni kontrollimiseks ning otsuse tegemiseks kandidaadi rakendamise kohta. Samas on juba praktikaaja jooksul võimalik õpetada firmas vajaminevaid töövõtteid ning lähemalt tutvustada töövahendeid, mida kutsekoolid ei saa endale oma nõrga finantsbaasi tõttu võimaldada. Suure ohuna märkisid tööandjad, et neil puudub kindlus, et sobiv praktikant pärast kutsekooli lõppu nende juurde tööle tuleb.

Paljud vastanutest võimaldavad oma ettevõtetes tootmispraktikat juba praegu või on valmis praktikante vastu võtma, kui koolid või õpilased ise initsiatiivi näitaksid. Ettevõtjate sõnul ei tekita raskusi praktikandile maksmine juhul, kui töö tulemus on hea.

Näide: Üks ettevõtte kirjeldas olukorda, kus pärast mitmete kutsekoolist tulnud inimese ettevalmistuse puudusi analüüsides tehti regiooni kutsekoolidele ettepanek tulla ettevõtte poolt korraldatud kutsekooli pedagoogidele

mõeldud koolitusele ning *workshop*'ile. Kutsekoolide esindajad ei pidanud seda vajalikuks ning ettevõttepoolne püüe luua pidev kommunikatsioon koolitaja ja firma vahel hääbus.

PWP kommentaar: Ettevõtte roll praktika jooksul peab olema praktikandi professionaalne ja süsteemne juhendamine meistri või mõne teise masinate käsitlemist hästi valdava ettevõtte töötaja poolt. Võrdväärselt oluline on ka firma tegevuse tutvustamine ja õige töösuhetumise tähtsuse pidev rõhutamine. Õpilased peaksid juhendaja käe all töötama võimalikult erinevatel masinatel, mitte täitma abitöölise funktsiooni laos.

Kvalifikatsioon

Kutsekoolides puiduerialade lõpetanute kvalifikatsiooni peavad enamuse intervjueritud ettevõtetest sobimatuks firma vajadustele, mis tähendab, et lõpetanud vajavad täiendavat ettevõttesisest väljaõpet (vt. lisa 2 tabelid 15 ja 16).

Lõpetanute teoreetiliste oskustega ollakse rahul, kuid praktilisi oskusi hinnatakse nõrgemaks. Põhilisi probleeme valmistavad ettevõtjatele vähene oskus kasutada puidutööstuse seadmeid ja teha kätega tööd, s.t. valmistada toodet masinate abita.

Laialdaste oskuste vajalikkust põhjendab eelkõige väiksemate ja keskmiste firmade nõudlus universaalsete oskustega töötajate järgi. Käsitsitöö kogemust peavad tähtsamaks keskmised ja eriti väiksemad firmad, kuna väikefirma tööline valmistab tihti toote algusest lõpuni ise, mis eeldab heade praktiliste ja teoreetiliste oskuste olemasolu. Käsitsitöö tegemise oskustes nähakse perspektiivi täispuidust eksklusiivsema mööbli tootmisel ja väiksemate firmade puhul, kus antud oskused annavad suurema eelise tasuvamat tööd leida.

Lõpetanute praktiliste oskuste nõrka taset põhjendab koolide halb tehnoloogiabaas ning ettevõttepraktika puhul õpilaste juhuslik rakendamine, s.t. praktika suures ettevõttes tähendab üldjuhul liini peal teatud tööloigu tegemist, mis ei võimalda õpilasel omandada erinevaid töövõtteid. Praktika tulemus on parem väikeettevõttes, kus praktikandile antakse erinevaid tööülesandeid, mille käigus tal on võimalus tutvuda mitmete masinatega ning õppida ka käsitsitöö tegemist.

Enamus küsitletud ettevõtetest on rahul kutsekoolide lõpetajate arvutioskustega. Arvutioskusi peetakse vajalikuks, kuid rohkem tulevikku suunatud oskuseks, millele praegu ei osata puidusektoris veel täies mahus rakendust leida.

Üldine ettevõtjate suhtumine kutsekoolides ettevalmistatavasse tööjõudu on selline, et võrreldes tänavalt võetud juhuslike inimestega on kutsekoolide lõpetanutel suurem eeldus ettevõttes areneda.

Ettevõtjad eeldavad koolide lõpetanutelt tulemuslikkusele suunatud töösuhetumist, kohuse- ja vastutustunnet, mõtlemis- ja otsustusvõimet ning initsiatiivi.

Kutsekoolilõpetajad peavad omama teadmisi järgmistes valdkondades:

- tehnoloogia tundmine ja õigete töövõtete valdamine;
- käsitsitöö oskused ehk lihtsate töövahendite kasutamine toote valmistamisel;
- ohutustehnika tundmine;
- isikliku karjääri planeerimise oskus;
- elementaarsed teadmised majandusest, ettevõtlusest, turundusest ja müügist.

Ettevõtete arvamusel võiksid koolid **rohkem** spetsialiseeruda kindlatele erialadele.

Koolitus

Sarnaselt atesteerimisele, kus paljud ettevõtjad nimetavad atesteerimiseks muuhulgas kogu tööprotsessi käigus töötaja kohta tehtavat jooksvat kontrolli, selgitatakse ka koolitusvajadusi paljudel juhtudel vastavalt tekkinud vajadustele ja võimalustele.

Töötajate kvalifikatsiooni tõstmiseks korraldatakse põhiliselt ettevõttesisest koolitust, vähesel määral kasutatakse ettevõttevälist koolitust või saadetakse töötajaid väljaõppele välispartnerite juurde (vt. lisa 2 tabelid 11 ja 12).

Suurem osa intervjueritud firmadest koolitavad oma tööjõudu vastavalt juhtkonna äranägemisele, kuid initsiatiiv koolituseks tuleb paljudel juhtudel töötajatelt. Valdav enamus ettevõtjatest koolitab kaadrit töökohtadel, kaasates oma ettevõtte spetsialiste. Paljudel juhtudel mõistetakse sellise koolituse all jooksvat abistamist ja nõustamist staažikamate kolleegide poolt. Suurematel ettevõtetel on välja töötatud koolitusplaan, mille alusel oma töötajaid koolitatakse ning väljaõpet koordineerib enamast koolitusjuht.

Ettevõtted kasutavad ka väliseid koolitusvõimalusi (üks võimalus on kaugõpe) juhul, kui see on ettevõtte seisukohalt töötajale vajalik. Selle võimaldamise üheks eeltingimuseks on töötaja lojaalsus firma suhtes, s.t. et koolitatu pärast ettevõttepoolset investeeringut temasse kalli koolituse näol ei läheks otsima paremaid palgatingimusi teistesse ettevõtetesse.

Ettevõttevälist koolitust korraldatakse tavaliselt raamatupidajatele ja juhtidele, keda ei ole võimalik ettevõttesiselt koolitada. Erinevalt puidueriala koolitusest on ettevõtjad rohkem teadlikud erinevate koolitusfirmade poolt pakutavatest turunduse, raamatupidamise ja teistest juhtimisega seonduvatest kursustest.

Puiduerialatöölisi koolitatakse ettevõtteväliselt harva. Ettevõtjad ei oma ülevaadet puidutöötlemisesektori koolitusvõimalustest eesti turul ning esineb arvamust, et koolitajad ei levita piisavalt informatsiooni oma kursuste kohta. Puidueriala kursustest teatakse kaugõpet Võru Tööstustehnikumi juures (mida peetakse heaks) ja Puutööliidu poolt korraldatavaid kursusi (mida peetakse liiga pealiskaudseks).

Ettevõtted on huvitatud täiendusõppest, kuid nad ei otsi ise koolitusvõimalusi, pigem oodatakse koolitusfirmadelt informatsiooni levitamist. Ettevõtjad, kes on aktiivselt otsinud täiendusõppekursusi oma töölistele, kurdavad erialade vähesuse üle, puuduvad spetsiifilisemad erialad (näiteks teritaja, metsalangetusmasina operaator). Nende oskuste saamiseks peavad firmad saatma oma töötajaid praegu välismaale õppima (teritajad saadetakse lisateadmisi omandama Soome). Lisaks peavad paljud ettevõtjad koolitusfirmade poolt pakutavat koolitust kalliks.

Täienduskoolitust töökohal firmaväliste spetsialistide kaasamisega kasutatakse harva. Ettevõtjate sõnul on selline koolitus vajalik uue tehnoloogia ostmisel. Mööblitööstusettevõtted prognoosivad 1999. aastal koolituse mahu langust, samal ajal, kui puidutööstusettevõtted kavatsesid koolitada rohkem oma juhte (vt. lisa 2 tabelid 11 ja 12).

Koolituse maht

Ettevõtjad ei oska praeguses situatsioonis hinnata kõrgkooli ja kutsekoolide poolt koolitatud vajamineva kaadri mahtusid. Eelkõige on põhjuseks üldise majandusliku olukorra

ebastabiilsus: väiksematel ja keskmistel ettevõtetel puuduvad strateegilised tulevikuplaanid ning ebaselge tulevikupildi taustal ei oska ettevõtted hinnata reaalseid vajadusi kutsekoolides koolitatud kaadri järgi.

Enamuse puidutööstusettevõtete juhtide hinnangul (56%) ja kolmandiku (31%) mööblitööstusettevõtete juhtide hinnangul ei vasta käesoleval ajal vabariigis kutsekoolide lõpetanute hulk vastavalt puidu- ja mööblitööstuse tegelikule vajadusele. 38% puidutööstusettevõtete juhtide ja 14% mööblitööstusettevõtete juhtide arvates ei ole piisavalt ka kõrgkooli lõpetanuid.

PWP kommentaar: Ettevõtete tööjõu vajadusi ja koolide lõpetajate arvu analüüsidest selgub, et lõpetanute arv koolides on piisav vastamaks ettevõtete nõudlusele. Ettevõtjate kommentaari lõpetanute ebapiisavuse kohta põhjendab asjaolu, et paljud lõpetajad lähevad tööle teistesse tööstusharudesse (näiteks ehitussektorisse) või üldse muudele erialadele. Samuti ei vasta paljude lõpetajate kvalifikatsioon ettevõtete vajadustele, mistõttu puudub piisav valik sobivate töötajate leidmiseks.

Kokkuvõte

Suurimad takistused kvalifitseeritud puiduspetsialistide ettevalmistamisel on koolide piiratud materiaalsed ressursid, mahajäämus tänapäeva tehnoloogilisest tasemest ja ebahütlase tasemega õppejõudude kaader. Eelnenud teguritele lisandub koolide ebaadekvaatne turusituatsiooni hinnang, mis tuleneb oskamatuses iseseisvalt ettevõtetega antud tasandil suhelda ning põhjustab õppekavade mittevastavust ettevõtjate ootustele.

Kõrgkool ja kutsekoolid ei kontakteeru piisavalt ettevõtetega oma õpilaste taseme kohta informatsiooni saamiseks ega jälgi lõpetanute edasist töökäiku, mistõttu neil puudub adekvaatne tagasiside kooli hariduse kvaliteedist. Sellest võib teha järelduse, et koolidel puudub oskus/tahtmine rakendada hariduse kvaliteedi tagasiside mehhanismi või eelarvelise asutustena reaalne huvi, kui otstarbekalt haridussüsteemis riigi raha kulutatakse.

Koolide ja ettevõtete vaheline koostöö on vajalik mõlemale poolele: koolid saavad ettevõtetega suheldes tagasisidet koolituse kvaliteedi kohta ja informatsiooni turul vajaminevate oskuste kohta, mille tulemusel on võimalik täiustada õppekavasid nii, et kooli lõpetanute oskused sobivad ettevõtetes töötamiseks. Ettevõtetel on seejärel võimalus tööturult leida rohkem kvalifitseeritud tööjõudu. Eelkõige puudutab selline koostöö koole, kelle funktsiooniks on välja õpetada tööjõudu ettevõtetes töötamiseks. Koolide ja ettevõtete vahelise kontakti puudumise tagajärjel ei vasta lõpetanute kvalifikatsioon enamasti ettevõtete vajadustele.

Koolide ja ettevõtete poolt korraldatavat täiendusõpet töötajatele kasutatakse vähe nii majanduslikel põhjustel kui informatsiooni puudumise tõttu.

Kokkuvõtlikult võib järeldada, et sektori vajadusi arvesse võttes ei ole vaja suurendada koolituse mahtu, vaid parandada koolituse kvaliteeti, mille eelduseks on heal tasemel õppekavad ja professionaalsed õpetajad.

Teiste organisatsioonide tegevus

Eesti Haridusministeeriumi kutseharidusosakonna tegevus hõlmab kõiki kutseõppe ja täiskasvanute koolitusega tegelevaid asutusi, sõltumata nende kuuluvusest ja omandivormist. 1996. aastal algas kutsehariduse reform, mille käigus muudetakse eelkõige koolituse sisu, kaasajastatakse koolide tehnoloogilist baasi ning tõstetakse personali kvalifikatsiooni. Kutseharidusosakond teeb koostööd teiste ministeeriumitega, kutseliitudega ja maa- ning linnavalitsustega. Koostöös ettevõtetega üritatakse luua kvalifikatsiooni, kutsenõuete ja kutsete omistamise uus süsteem.

Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform eesmärgiks on koordineerida ja ellu viia kutsehariduse ja tööturuga seotud Euroopa Liidu ning teiste riikide programme, toetamaks Eesti majanduslikku arengut ja ettevalmistust Euroopa Liiduga integreerumiseks. Koostööd tehakse erinevate ministeeriumite, töandjate liitudega ja ametiühingutega.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja (EKTK) eesmärgiks on ettevõtjate huvide esindamine suhetes riigi ja kohalike omavalitsustega ning teenuste osutamine ettevõtjatele. Kaubandus-Tööstuskoda koordineerib lisaks muude valdkondade kutsestandarditele ka puidu- ja mööblitööstussektori kutsestandardite väljatöötamist. Puidu- ja mööblitööstussektori kutsestandardid kinnitab Metsatööstuse Kutsenõukogu, koostööd tehakse töandjatega, ametiliitudega ja ministeeriumitega.

Eesti Puutööliidus on praegu 31 liiget. Liidu põhitegevuseks on puidusektori soodsama majandustegevuse kliima ettevalmistamine, liikmete huvide esindamine ja kaitsmine. Puutööliit näeb oma rolli tulevikus nii ekspordi ja müügi korraldamises kui koordineerimises. Puutööliidu hinnangul ei suuda Eesti ettevõtjad omaette tegutsedes lääne turu vajadusi rahuldada ning peavad rahvusvahelise konkurentsivõimelisuse nimel ühinema ja koordineerima oma tegevust.

Liidu liikmete arvates võiks Puutööliidul olla koordinaatori roll, kes kogub, süstematiseerib ja vahendab informatsiooni ning konsulteerib oma liikmeid.

Riigi Metsaamet on valitsusasutus, kes tegeleb metsanduse seadustega, õigusaktidega ning metsamajandamisega seotud küsimustega. Üheks metsaameti ülesandeks on metsandusaktide kontrollimine ja järelvalve.

Metsaameti arvamusel võiks eksisteerida institutsioon, kes tegeleks info kogumisega ja kust huvitatud isikud ja organisatsioonid, sh. ettevõtted saaksid täpset ja korralikku teavet tööstusliku metsatoodangu, ekspordi jms. kohta.

Paberitööstuse Liidu tegevus ei ole hetkel aktiivne. Eestis on kolm paberitootmisega tegelevat ettevõtet, kellel puudub aktiivne huvi luua omavahelisi sidemeid. Praegu teeb Paberitööstuse Liit koostööd Eesti Kaubandus-Tööstuskojaga uute kutsestandardite väljatöötamiseks paberitööstusele.

Eesti Metsatööstuse Liitu kuuluvad 56 ettevõtet ja 3 erialast haridust andvat kooli (EPMÜ, TTÜ, Luua Kõrgem Metsakool). Liidu ülesanneteks on metsade majandamise ja seadusvastase puidukaubandusega seotud probleemide lahendamine ning logistilised

küsimused. Tulevikus loodab Metsatööstuse Liit muutuda arenguvõimelisemaks ja parandada oma liikmete vahelist infovahetust.

Riiklike institutsioonide ülesanne on soodsa majanduskeskkonna kujundamine riiklike meetmete ja seadusandluse väljatöötamise abil ning nende rakendamise jälgimine, tekitades vajalikke riiklike institutsioone, nagu näiteks infokeskused, ekspordiaagentuurid jt.

Majandusharu keskorganisatsioonide-liitude mõju on hetkel praktikas väga väike ega mõju seetõttu usaldusväärseks oma liikmetele. Teisalt ei ole organisatsioonid ise ja nende liikmed ilmselt täiel määral teadlikud potentsiaalsest rollist, mida organisatsioonid saavad täita informatsiooni kogumisel ja levitamisel ning läbirääkimispartnerina valitsusega ja teiste osapooltega. Organisatsioonid-liidud kui konkreetse valdkonna spetsialiteeti omavad liikmete ühendused saavad kaasa aidata turuanalüüside tegemisega, liikmetelt kogutud esmase informatsiooni edastamisega, mitmekülgse nõustamisega ja paljude muude teenustega, mis on liikmetele operatiivsemad ja kergemini kättesaadavamad kui riigiasutuste kaudu saadav.

Organisatsioonid-liidud peavad suurendama liikmete vahelist usalduslikku vahekorda nii, et organisatsioonidesse kuuluvad ettevõtted tunnetaksid koordineeritud tegevuse eeliseid. See aitab kaasa liikmeks olevate ettevõtete koostöö edendamisele tööstusharus ja tegutsemisele ühise eesmärgi nimel. Koordineeritud tegevuseks peaks eelkõige olema majandusharu ühtse strateegia kujundamine ja ühiste lahenduste otsimine ettevõtetele enim raskust valmistavates valdkondades (näiteks turustamine ekspordiks, mis valmistab raskusi just väikeettevõtetele, tööjõu kvalifikatsiooni ühtlustamine, informatsiooni liikumine ettevõtete vahel jne.).

Euroopa Liiduga seonduvad muudatused

Enamus ettevõtetest ei tunneta konkurentsi euroopa ettevõtetelt, keda nähakse tänasel päeval veel pigem klientidena. Kuid välisfirmade huvi Eesti vastu kahaneb võrdeliselt meie tootmiskulude kasvuga. Selleks, et konkureerida Euroopas võrdväärselt teiste riikide tootjatega, tuleb juba täna investeerida nii tootmisvahenditesse kui töötajate koolitusse ja töötulemuse efektiivistamisse. Seega suurim muutus, mis seoses Euroopa Liiduga tuleb, on tõdemus, et suurem osa meie ettevõtetest on arengust maha jäänud. Lisaks hakkab kehtima hulgaliselt EL direktiive ja kvaliteedistandardeid, mis soosivad arenenumaid euroopa ettevõtteid. Euroopas levinud proteksionistlik süsteem eelistab igal juhul suuremaid ja tugevamaid tootjaid.

Kui eesti ettevõtted peavad hakkama võistlema EL tehnoloogiliselt arenenud firmadega, siis suudavad vastu pidada need, kes on ostnud endale uue põlvkonna kiiremad ja efektiivsemad masinad. Juhtimine ja tootearendus peavad samuti olema tasemel. Eesti eeliseks on soodne asukoht: ligidal on Venemaa suured puiduvarud ja euroopa turud. Eesti mööblitööstus peab leidma endale niši mööbliturul sarnaselt teistele Skandinaavia maadele, kelle toodang on Lääne-Euroopas väga hinnas.

Kokkuvõte ja soovitused

Sektori arengut mõjutavad põhitegurid

Puidu- ja mööblitööstussektori edaspidine areng sõltub peamiselt toodangu rahvusvahelise konkurentsivõimelisuse tasemest. Rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine tähendab:

- toodete kvaliteedi parandamist, mille eelduseks on hea kvaliteediga tooraine;
- puidu töötlemisastme tõstmist, mille eelduseks on kõrgetasemeline tehnoloogia;
- uute tooteliikide juurutamist vastavuses rahvusvaheliste turgude nõudlusega;
- toodangu lisandväärtuse tõstmist.

See omakorda nõuab:

- kvalifitseeritud tööjõu olemasolu turul;
- professionaalset juhtimist;
- head turundustegevust puidu- ja mööblitööstussektori firmades.

Konkurentsivõimelisust parandab:

- ettevõtete vaheline koostöö;
- informatsiooni omamine välisurgude konjunktuuri kohta.

Soovitused ettevõtetele

- Ettevõtted peavad **spetsialiseeruma ja tegelema põhitegevusega**. Juhtkonnad peavad leidma võimaluse hankida tänapäevast tehnoloogiat ja toota sellega kvaliteetset toodangut. Kuna väiksemad ettevõtted ei ole võimelised palju investeerima, siis tuleb spetsialiseeruda üksikutele toodetele ja suunata kõik ressursid valitud tegevusele.

Vastutaja: ettevõtte juhtkond.

Vajalikud eeltööd: äriplaan.

Finantseerimine: omavahendid, pangalaen, tootmisvahendite liising.

- Ettevõtted peavad hakkama **tegema omavahel koostööd**:
  - toodangu mahu tõstmiseks ning konkurentsivõime parandamiseks. Vastavalt spetsialiseerumisele valmistavad ühed ettevõtted tooteid või toote osi, mida teised ettevõtted komplekteerivad jne.;
  - ühispakkumiste tegemiseks suurte riiklike ja välistellimuste täitmiseks;
  - turuinformatsiooni vahetamiseks.

Põhiline areng peab tulema ettevõtjate endi initsiatiivil, kuid protsessi võib kaasata ka haruliidud.

Vastutaja: ettevõtete juhtkonnad.

Vajalikud eeltööd: seminar regiooni ettevõtete juhtidele.

Koordinatsioon: Eesti Puutööliliit ja/või Eesti Metsatööstuse Liit.

- Konkurentsivõimelisena püsimiseks hakkavad väiksemad **ettevõtted** ilmselt **ühinema**. Selles protsessis saavad aidata konsultatsioonifirmad.

- Ettevõtted peavad tegema koostööd oma valdkonna **haruliitudega**, vajadusel sundides liitusid täitma seda rolli, milleks nad on ellu kutsunud (liikmete huvide eest seismine, informatsiooni vahendamine, sektori arengut soodustavate ettepanekute tegemine vastavate valdkonna ministriumitele ja muudele institutsioonidele jne.).
- Firma arendustegevuse ja ekspordi toetamiseks tuleb ettevõtetel kaardistada ettevõtluse arengut toetavad ja ekspordi tugiteenuseid pakkuvad **organisatsioonid**, suhelda nendega aktiivselt ja saada informatsiooni nende poolt osutatavate teenuste ja tingimuste kohta.
- Selleks, et konkureerida edukalt Euroopa Liidus, tuleb ettevõtetel selgeks teha **turgude nõudlus ja soodsad müügikanalid**. Pidevalt tuleb kursis olla muutustega, mida suudavad üksi teha väga vähesed ettevõtted. Selleks tuleb appi kutsuda liidud ja organisatsioonid.
Vastutaja: Eesti Puutööliit, Eesti Metsatööstuse Liit või EKTK, Eesti Väike-Ettevõtete Assotsiatsioon (EVEA), Ekspordiagentuur.
Vajalikud tööd: regulaarsed turu-uuringud, nende esitamine liikmetele.
Finantseerimine: liikmemaksud.
- Olles selgeks saanud turgude nõudluse, tuleb ressursse jagada **tootarendusele** (sh. disain) ja **turundusele**. Kuna antud soovitus on tihedas seoses ettevõtte üldise arengustrateegiaga, siis ei ole teema siinkohal täpsemalt käsitletud.
Vastutaja: juhtkond.
Vajalikud tööd: turundusstrateegia, tarbijauuringud ja disain.
Finantseerimine: omavahendid.
- Ettevõtete juhid peavad hakkama teadvustama **juhtimises esinevaid probleeme**. Juhtidele on koolitust vaja eelkõige strateegiliste planeerimisoskuste arendamiseks ja makromajanduslikest tendentsidest arusaamiseks. Lisaks koolitusele on ettevõtetel võimalik kasutada juhtimisalast konsultatsiooni.
Vastutaja/koordinaator: EVEA, Eesti Puutööliit, Eesti Metsatööstuse Liit või EKTK.
Vajalikud tööd: koolituste ja teabepäevade läbiviimine.
Finantseerimine: liikmemaksud, abiprogrammid.
- Ettevõtted peavad hakkama oluliselt rohkem väärtustama **personalijuhtimist**. Kuna keskmine vanus puidu- ja mööblitööstussektoris on suhteliselt kõrge, tuleb ettevõtetel hakata juba praegu välja töötama strateegiat oma tööjõuvajaduste edaspidiseks rahuldamiseks.
- Professionaalseks personalijuhtimiseks on vajalik koostada firma personalistrateegia ja rakendada see aktiivselt igapäevatoos.
Vastutaja: tegevjuht (keskmistes ja väikestes firmades) või personalijuht (suurtes firmades).
- **Personalitöö põhilised tegevusvaldkonnad:**
  - personalipoliitika väljatöötamine ja elluviimine;
  - juhtimisstruktuuri väljatöötamine, personali sobivuse hindamine ja omavaheline tööjaotuse korraldamine;
  - vajadusel töölepingute sõlmimine ja haldamine, ametijuhendite koostamine ja haldamine;
  - kvalifikatsiooninõuete väljatöötamine ja atesteerimise korraldamine;
  - palga- ja motivatsioonisüsteemi väljatöötamine ja jälgimine;

- personaliotsingu korraldamine;
  - koolitusvajaduste väljaselgitamine ja koolituse korraldamine;
  - info liikumise jälgimine ja koordineerimine;
  - firma kultuuri arendamine;
  - muud jooksvad personalitöö küsimused.
- Ettevõtted peavad süsteemselt korraldama töötajate **atesteerimist**. Vastavalt erialadele tuleb välja töötada kriteeriumid oskuste hindamiseks, selgitada töötajatele atesteerimise vajalikkust ning motiveerida neid paremate tulemuste nimel oskuste arendamiseks. Pideva arengu nimel peab atesteerimine toimuma regulaarselt, atesteerimise tihedus sõltub eriala spetsiifikast.
  - Ettevõtted peavad välja töötama reaalselt funktsioneeriva **palga- ja boonussüsteemi**, mis motiveerib töötajaid paremini töötama ning pingutama nii isikliku kui kogu firma hea tulemuse nimel. Selles protsessis saab edukalt kasutada konsultatsioonifirmade abi.
  - Kuna personalijuhtimine hõlmab ka koolituse valdkonda, siis on personalitöö eest vastutava isiku ülesanne korraldada ka **koolitusstrateegia ja koolituskava** väljatöötamine ja rakendamine praktikas. Koolitusele peab eelnema olemasoleva tööjõu töö tulemuslikkuse, töössesuhtumise ja arenguvõimelisuse hindamine.
  - Situatsioonis, kus ühelt poolt uue tehnoloogia kasutuselevõtuga kasvab ettevõtete nõudlus kvalifitseeritud töötajate järgi, kuid teiselt poolt automatiseerituse astme suurenemise tõttu kahaneb nõudlus töötajate järele, on ettevõtetel kõige otstarbekam kontsentreeruda olemasoleva töötajaskonna koolitamisele.
  - Juhul, kui ettevõtted otsustavad kasutada **uue tööjõu otsingu** korraldamisel personaliotsingule spetsialiseerunud firmade abi, siis on mõttekas kasutada nende firmade teenuseid teatud mõõndustega. Paljude firmade praktika on tõestanud, et tulemuslik on kasutada teenust osutava firma abi nii, et personaliotsingu firma teeb ettevõtte eest ära aeganõudva töö (elulookirjelduste selektsiooni, intervjuu voorud ja vajadusel erinevad testid) ning esitab tellijale kuni 3 tugevaimat kandidaati. Seejärel saab ettevõttes uue töötaja vahetuks ülemuseks saav isik valida vajadusel koos teiste juhtkonna liikmetega endale sobivaima töötaja esitatud kandidaatide seast.
  - Alati on ettenägelik kontrollida enne uue töötaja töölevõtmist tema tausta eelnevate tööandjate kaudu. Personaliotsingufirmade abile siinkohal lootma jäädes ei pruugi tulemus tööandajale olla piisav.
  - Hädavajalik on koostada firma **arengustrateegia**. Abi osutavad konsultandid.
  - Ettevõtted peavad näitama omapoolset initsiatiivi ja suhtlema senisest märksa aktiivsemalt koolide ja liitudega (Eesti Metsatööstuse Liit, EKTK jt.) eesmärgiga tagada tulevase tööjõu sobiv kvaliteet lähtudes firma planeeritud arengust.

Otsused eelnevate soovitude põhjal tuleb teha ettevõtete juhtidel. Firma arengut soodustavate soovitude elluviimist rahastavad üldjuhul ettevõtted ise. Teised organisatsioonid saavad ettevõtete tegevusele kaasa aidata vaid siis, kui ettevõtted seda ise soovivad ja vastavat initsiatiivi ilmutavad.

Soovitused koolidele

Selleks, et tõsta puidueriala hariduse kvalitatiivset taset, tuleb koolidel teha järgnevat:

- **Tõsta õppekavade kvaliteeti ja pedagoogilise kaadri professionaalsust.**
- Enne õppekavade korrigeerimise ja täiendamise alustamist peavad koolid aru saama, milline on puidu- ja mööblitööstussektori **туру tegelik tööjõu nõudlus** ehk milliste teadmiste ja omadustega kaadrit vajavad nimetatud sektori ettevõtted.
Vastutaja: kooli juhtkond.
Vajalikud eeltööd: informatsiooni hankimine erinevatest allikatest:
  - haruliidud ja ettevõtlusorganisatsioonid (Puutööliit, Eesti Metsatööstuse Liit, EKTK, EVEA jt.);
  - kohalikud omavalitsused;
  - turu-uuringud, mille raames küsitletakse sektori ettevõtteid ja teisi vajalikke osapooli;
  - sektori arendustegevust toetavad institutsioonid (Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform jt.);
  - ettevõtted.Koordinaator: haridusministeerium.
Finantseerimine: kooli eelarve, välisabiprogrammid.
- Objektiivse turuinformatsiooni olemasolul on koolidel vaja **muuta ja täiendada õppekavasid** eesmärgiga viia nad vastavusse tänapäeva nõuetega.
Vastutaja: kooli juhtkond.
Töövorm: töögrupid.
Koordinaator: haridusministeerium.
- Õppekavade ettevalmistamisel peab tähelepanu pöörama eelkõige sellele, kuidas täiustada õpilaste praktilisi oskusi, isikuomadusi ja töössesuhtumist.
- **Praktiliste oskuste** täiustamiseks tuleb õpilastele tutvustada võimalikult rohkem erinevaid kaasaegseid seadmeid, töövõtteid ning süvendada käsitsitöö oskusi. Praktiline õpe peab algama intensiivselt peale seda, kui on selged ohutustehnika reeglid.
- **Teoreetilistest oskustest** peavad koolid lisaks olemasolevatele õppeainetele täiendavalt õpetama algteadmisi majandusest (sh. praegusest majandussituatsioonist), ettevõtlusest, juhtimisest, müügist ja turundusest. Samuti peab rohkem rõhku panema võõrkeeltele.
- **Isikuomadustest** tuleb suurt tähelepanu pöörata töödistsipliini, kohusetunde, initsiatiivi ja läbilöögivõime arendamisele.
- Kutsekoolid peavad **rohkem arendama üldteadmisi**. Selleks, et ühelt poolt kergendada noortel iseseisva tööelu alustamist ja teiselt poolt vältida arusaamatusi ja teravaid konflikte tulevaste tööandjatega, oleks võimalusel kasulik lülitada fakultatiivsete loengute loetellu mõni loeng tööpsühholoogiast, kusjuures muuhulgas peab rõhutama töökoha hoidmise tähtsust, tulemusele orienteeritust ja tööandja ootusi. Samuti on oluline tutvustada õpilastele tööseadusandlust. Kindlasti tõuseb pikemas perspektiivis ülalnimetatud ettevalmistust väärtustava ja praktikas rakendava kooli maine turul tegutsevate ettevõtete seas.

- Vajalik on **õpetada isikliku karjääri planeerimist**, sealhulgas arusaamist töö alustamisel oma kohast firmasiseses hierarhias (teisisõnu mõistmine, et kooli lõpetanu alustab oma ettevõttesisest arengut sisuliselt õpipoisi, mitte juhi positsioonilt).
- Koolide pedagoogilise kaadri professionaalse taseme tõstmiseks on vaja tõhustada **pedagoogide atesteerimise** läbiviimise protseduuri koolide atesteerimiskomisjonides.
Vastutaja: kooli juhtkond.
Vajalikud tööd: kontroll ja järelvalve.
Koordinaator: kooli juhtkond.
- Atesteerimiskomisjoni esimehe otseseks ülesandeks on jälgida, et igale pedagoogile omistatakse **ametijärk vastavalt tegelike teadmiste** ja oskuste tasemele. Juhul, kui atesteerimiskomisjon seda süstemaatiliselt ei järgi, s.t. oma tööga toime ei tule, on kooli direktori ülesanne komisjoni esimees välja vahetada võimekama esimehe vastu.
- Lihtsaim moodus kontrollida ametijärgu vastavust õpetajate teadmistele ja seeläbi ka atesteerimiskomisjoni pädevust on **korraldada atesteeritu teadmiste pistelised kontrollid**.
- Atestatsiooni taseme kontrollimist peaksid objektiivsuse mõttes tegema eelkõige sõltumatud eksperdid, kes ei ole komisjoni liikmed, haridusministeeriumi vastavad ametnikud või muud pädevad haridussüsteemi tundvad inimesed. Negatiivse tulemuse korral tuleb kooli juhtkonnal mõelda, kuidas lahendada tekkinud olukorda (kas läbi viia kordusatesteerimine vajadusel teises komisjoni koosseisus, tühistada omistatud ametijärk või rakendada muid tulemuslikke meetmeid).
- Pedagoogide professionaalsuse taset saab tõsta erinevate **täienduskoolituste ja stažeerimise** abil Eestis ja/või välisriikides. Vaieldamatult on koolile efektiivsem ja odavam saata välismaale teoreetilisi ja praktilisi teadmisi omandama pedagoogid, kes annavad teadmised edasi sadadele õpilastele, kui võimaldada õpilastel vahetuse korras naaberriikides haridust omandada.
Praktiliste oskuste täiendamiseks tuleb pedagoogid saata vähemalt kord aastas stažeerima eesti ettevõtetesse.
Vastutaja: kooli juhtkond.
Vajalikud tööd: uurida täienduskoolituse võimalusi täienduskoolitust pakkuvate ettevõtete ja haridusministeeriumi kaudu.
Koordinaator: kooli juhtkond.
Finantseerimine: kooli eelarve, välisabiprogrammid.
- Õpetajate teadmiste pideva arendamise seisukohast on koolile kasulik otsida endale **sarnase profiiliga kool (koostööpartner)** välismaalt. Taolise partneriga saab kool võrrelda omavahel õppekavasid, saata õpetajaid partnerkooli täienduskoolitusele, vahetada mõtteid ja hoida ennast jooksvalt kursis oma valdkonna arenguga mujal maailmas.
- Koolis toimuvaid **praktikume saab kõige efektiivsemalt korraldada meistri poolt juhendatavates väikestes gruppides** (4–8 õpilast), kuna väikese grupiga jõuab meister piisavalt tegeleda.
Vastutaja: kooli juhtkond.
Vajalikud tööd: kooli inimressursside planeerimine.

Koordinaator: kooli juhtkond.
Finantseerimine: kooli eelarve.

- **Kool peab süsteemselt koordineerima ja jälgima praktika korraldamist ettevõttes.**
- Tootmispraktika efektiivsemaks korraldamiseks tuleb moodustada kuni neljast õpilasest koosnevad grupid, keda juhendab kooli õpetaja, kes tunneb hästi praktikante ning suudab grupitööst saavutada parima tulemuse. **Praktika organiseerimine ettevõtetes koolipoolse juhendaja käe all tagab ühelt poolt pideva kontrolli praktikaprotsessi üle. Teiselt poolt tagatakse õpetajate kursisolek turul vajaminevate oskustega ning tootmises kasutatava tehnoloogia tundmine.**
Vastutaja: kooli juhtkond.
Vajalikud tööd: kooli inimressursside planeerimine.
Koordinaator: kooli juhtkond.
Finantseerimine: kuna õpetajad teevad oma põhitööd, siis täiendavat finantseeringut ei ole vaja., v.a. juhul, kui koolil on vaja palgata täiendavat tööjõudu (sellisel juhul toimub rahastamine kooli eelarvest).
- Praktika süsteemseks korraldamiseks tuleb koolidel teha senisest olulisemalt aktiivsemat **koostööd eeskätt oma regiooni ettevõtetega**. Üheks lahenduseks on panna ühele kooli töötajale täiendavaks ülesandeks regulaarne suhtlemine ettevõtetega, olles neile koolipoolseks kontaktisikuks.
Vastutaja: kooli juhtkond.
Vajalikud tööd: kaardistada regiooni puidu- ja mööblitööstuse ettevõtted, kasutades selleks vajadusel erialaliitude abi.
Koordinaator: kooli juhtkond (kooli kontaktisik).
Finantseerimine: juhul, kui koolil on vaja palgata täiendavat tööjõudu, siis toimub rahastamine kooli eelarvest.
- Kooli **kontaktisiku ülesandeks on:**
  - luua ja pidevalt uuendada **andmebaase praktikakohti pakkuvatest puidu- ja mööblitööstusettevõtetest**. Kuna praktikandi tööülesanded peavad praktika ajal vastama eelneva õppeperioodi jooksul omandatud teoreetilistele teadmistele, siis võimaldavad andmebaasid õpilastel leida praktikakohad vastavalt nende teoreetilisele ettevalmistusele;
  - koostada **andmebaas sektori ettevõtete vabade töökohtadest** ehk kvalifitseeritud tööjõu vajadustest regioonis. Sisuliselt tekib koolil niiviisi personaliotsingu andmebaas puidueriala töötajate kohta, kus on näidatud töötajatele esitatavad nõuded (nii professionaalsuse kui isikuomaduste kohta) ja töölevõtmise tingimused. Koolilõpetanute jaoks lihtsustab andmebaas tööotsimise protsessi, samas on ka ettevõtetel võimalik pöörduda koolide poole oskustöölise leidmiseks;
  - välja töötada ja viia ellu **ettevõtetelt tagasiside saamise süsteem** praktikantide ja lõpetanute kohta (küsitluste korraldamine, suhtlemine võimalusel interneti vahendusel).
- Tagasiside süsteemi rakendumisel tekib koolil hea võimalus saada ettevõtetelt adekvaatset hinnangut kooli maine kohta. Selle tulemusel langevad ära vastuolulised olukorrad, kus kool hindab oma taset heaks/väga heaks, kuid regiooni ettevõtted väidavad täiesti vastupidist.
- **Ettevõtete ja koolide vahelise suhtlemise vormid:**
  - ühiseminarid ja töögrupid

eesmärk: informatsiooni kogumine, vahetamine, analüüsimine ja ühiste lahenduste leidmine;

osavõtjad: koolide esindajad (kooli kontaktisik, juhtkonna liige) ja ettevõtete esindajad (olenevalt firma suuruselt tegevjuht või keskastme juht);

- messid/ lahtiste uste päevad

eesmärk: vahetu informatsiooni edastamine, reklaam;

osavõtjad: ühe regiooni koolid;

sihtgrupp: potentsiaalsed õpilased ja regiooni ettevõtted (lõpetanute potentsiaalsed tööandjad).

Messidel on külastajatel võimalus lähemalt tutvuda erinevates koolides antava haridusega. Õpilaste oskusi on ettevõtjatel võimalik hinnata näiteks õpilaste praktika lõputöid vaadates;

- koduleheküljel internetis on suhteliselt odav moodus tutvustada koolis õpetatavaid erialasid ja korraldatavaid kursusi ning muid kooliga seotud teemasid.

maksumus: lihtsa kodulehekülje hind on umbkaudu 10 000 krooni, kusjuures lehekülje hoolduskulud (muutuste ja täienduste sisseviimine) ei ole märkimisväärsed.

Enamuse ülalnimetatud soovitude rakendamiseks praktikas ei vaja koolid olulisi rahalisi lisaressursse. Pakutud soovitud saab ellu viia olemasolev kaader tingimusel, et tehakse efektiivsemalt tööd.

Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi kui haridusasutusi haldava institutsiooni otsene ülesanne on **korraldada koolide tulemuslikum töö ehk teisisõnu viia neis läbi saneerimine.**

Soovitused investoritele

Lähiaastatel on potentsiaalselt kõige tulutoovamaks puidutööstuse haruks tõenäoliselt puidu väärastamine mööblitööstuses. Investeeringud tootmise arendamisse on üks olulisemaid puidu- ja mööblitööstuse sektori arengut soodustavaid tegureid, millest suures osas sõltub sektori konkurentsivõimelisus nii sise- kui välisturgudel. Investeeringud seadmetesse on parandanud sektori tehnoloogilist taset ning lähitulevikus planeeritud investeeringute maht soodustab kindlasti tehnoloogia edasist arengut. Tööstusharudest on seejuures märgatavalt arenenud saetööstusettevõtete tehnoloogia. Investeeringute seisukohast on kohalik toormeressurss piisav isegi suure võimsusega mehaanilise puidutöötlemise ettevõtete rajamiseks. Eesmärgiks tuleks seada ressursi ratsionaalsem kasutamine kõrge töötlemisastmega ja hea kvaliteediga toodanguks. Suuremat investeerimisnõudlust omavad järgmised puidutöötlemise valdkonnad:

Saematerjali kuivatusvõimsuste tõstmine. Suur osa Eestis toodetud saematerjalist müüakse kuivatamata. Kuna kuivatatud puitmaterjali väärtus on arvestatavalt kõrgem kuivatamata puidu omast, tuleks kõne alla isegi selliste kuivatite rajamine, millel puuduvad saematerjali tootmisüksused. Mõned ettevõtted kasutavad oma olemasolevaid kuivateid ka teiste poolt toodetud saematerjali kuivatamiseks. Positiivse kõrvalefektina tooks kuivatatud saematerjalide pakkumise kasv kaasa ka puidu edasise töötlemisega tegelevate ettevõtete arengu.

Paberi- ja peentarbepuidu esmane väärastamine. Praegu müüakse praktiliselt kogu paberipuit ümarpuiduna ning suur osa puitlaastust kasutatakse ära ainult energia tootmiseks. Koorimismasinat sissetoomine suurendaks puitlaastu kasutamise võimalusi ning puitlaastu

tehaste rajamine tõstaks puidu tööstusastet, andes võimaluse kasutada ära ka väiksemõõtmelisi toormaterjale. Puitlaastu on võimalik õige tehnoloogilise tootmise tulemusel kasutada plaatide valmistamiseks, tselluloosi ja energia tootmiseks. Samuti avaks see uusi turgusid paberipuidu realiseerimiseks maades, kus nõudlus puitlaastu järele on arvestatavalt kõrge (Jaapan jt.). Loomulikult võiks puitlaastu tarbijaks olla Eestisse rajatud tselluloositehas, mille võimsuseks sobiks 150 000 – 180 000 tonni aastas. Sellisel juhul peab eelnevalt olema teada ka turg, kuhu toodang müüa.

Lõppsõna

Lähiaastatel toimuvad Eestis ettevõtete tasandil mitmed muutused: firmad ühinevad, pankrotistuvad ja muudavad profiili. Firmades efektiivistatakse tootmist, soetatakse modernsemat tehnoloogiat, mille tõttu vähendatakse ettevõtetes töötajate arvu. Paratamatuks tulemuseks on vähemkvalifitseeritud tööjõu ülejääk ja konkurentsi tugevnemine tööjõuturul. Tööd saavad eelkõige kõrgema kvalifikatsiooniga spetsialistid ja töökohta väärtustavad läbilöögivõimelisemad inimesed. Nimetatud olukorra tekkimine on soodus ettevõtetele, kellel paranevad personalivaliku võimalused. Makrotasandil võib prognoosida Riigi Tööturuameti töömahu suurenemist töötute ja töötajate ümberõppe ja täiendusõppe korraldamise osas.

Euroopa Liiduga ühinemisel mõjutab tööjõuturgu tööjõu vaba liikumine. Tõenäoliselt ei suurene oluliselt Eestisse tulevate ja Eestist väljaminevate töötajate hulk. Ida-Euroopa riikide, sh. Eesti elatustase, sotsiaalsed garantiid ja palgatase ei ole atraktiivsed võõrtööjõule. Võõrtööliste massilist sisserännet raskendab keelebarjäär ning Eesti geograafilist asendit silmas pidades ei ole see ilmselt paik, kuhu tullakse soodsas kliimas tõttu.

Arvestades eesti turul toimuvat tendentsi, et üha enam ostetakse tugevaid eesti firmasid ära väliskapitali poolt, võib prognoosida välismaalaste osakaalu järk-järgulist suurenemist nimetatud firmade juhtkonnas (eeskätt tippjuhtide seas). Välismaa oskustööliste osakaalu suurenemise tendentsi puidu- ja mööblitööstussektoris praegu märgata ei ole ning olulisi muutusi ei ole ette näha ka Euroopa Liiduga ühinemisel.

Kuigi Euroopa Liiduga ühinemine loob soodsamad tingimused tööjõu väljarändamiseks, eriti kohalike "ajude" väljavoolamiseks ühise liidu riikidesse, ei kujuta see reaalselt ohtu puidu- ja mööblitööstussektoris.

Järeldus: Eesti Vabariik vajab kõrgema kvalifikatsiooniga puidueriala spetsialiste. Koolid ei pea suurendama õpilaste vastuvõttu puiduerialadele.

LISA 1. Puiduerialasid õpetavate õppeasutuste ja puiduerialast täienduskoolitust pakkuvate ettevõtete nimekiri

	tisler	puidu-tisler	puutöö	puu-sepp	ehitus-puu-sepp	puu-sepp-tisler	puu-sepp-viimist-leja	puusepp-sise-viimist-	puidu-töötlemis-	palk-majade ehitus	puidu restau-raator	puidu-pingi-töölaine	ketas-sae-raami-juht	sae-raami-juht	raami-juht	puidu-disain	lõpetas kokku	tööle-rakenduse %	rakendus tööle
Tallinna Ehituskool	3	3				8					1						15	100%	15
Kohtla-Järve Kutsekool	16																16	18.8%	3
Kuressaare Ametikool	5																5	60%	3
Luuu Kõrgem Metsakool													1		1		2	100%	2
Rakvere Kutsekeskkool					9												9	44.4%	4
Räpina Metsakool													4	1			5	100%	5
Taebala Kutsekeskkool				9													9	100%	9
Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool	2																2	100%	2
Ehitajate Koolituskeskus				1		1											2	100%	2
Ettevõtluskeskus									9								9	77.8%	7
Kuressaare Rahvakool			8														8	25.0%	2
NK Koolitus	14																14	64.3%	9
Saaremaa Õppekeskus																1	1	100%	1
Sagadi Koolituskeskus										1							1	100%	1
Diamant	9								10								19	100%	19
Esmo Ehitus							13	9									22	86.4%	19
Estkip	14																14	100%	14
Taas												28					28	64.3%	18
Tarmeko	2																2	100%	2
Vant				6													6	100%	6
KOKKU	65	3	8	16	9	9	13	9	19	1	1	28	5	1	1	1	189	75.7%	143
erialal õppijate % kõigist puiduerialadel õppijatest	34.4 %	1.6 %	4.2 %	8.5 %	4.8 %	4.8 %	6.9 %	4.8 %	10.1 %	0.5 %	0.5 %	14.8 %	2.6 %	0.5 %	0.5 %	0.5 %	100 %		

	3526200	3526202	3526203	3526204	3526205	3526206	3526210	3526212	3526215	kokku	puidu	muud	koolis
	puidu- töötlemine	tisler	mööbli- tisler	mööbli restauraator	tisler- laudsepp, puidu- sadul- sepp		puidu- pingi- tööline	tisler- tööpingi- tööline	pehme mööbli parandaj	puu	%		kokku
<i>Tallinna Ehituskool *</i>	122		9	8			68			207	33.8%	405	612
<i>Tallinna Kopli Ehituskool</i>	16	29	52							97	16.6%	486	583
<i>Tartu Õppekeskus</i>	78									78	53.8%	67	145
<i>Kohtla-Järve Kutsekool</i>		30								30	6.9%	407	437
<i>Jõhvi Kutsekeskkool</i>		54								54	9.9%	493	547
<i>Narva Kutsekeskkool</i>		103								103	19.9%	415	518
<i>Kuressaare Ametikool</i>		54				17				71	12.7%	488	559
<i>Rakvere Kutsekeskkool</i>		148								148	30.8%	333	481
<i>Pärnu Kutsekeskkool</i>			88							88	18.2%	395	483
<i>Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskool</i>			126							126	21.8%	453	579
<i>Valga Kutsekool</i>			75							75	44.6%	93	168
<i>Astangu Toimetulekukeskus</i>				15						15	19.7%	61	76
<i>Võru Tööstustehnikum</i>					34					34	8.2%	381	415
<i>Rummu Erikutsekool</i>								30		30	9.1%	298	328
<i>Viljandi Erikutsekool</i>									7	7	17.9%	32	39
KOKKU	216	418	350	23	34	17	68	30	7	1163	19.5%	4807	5970
erialal õppijate % kõigist puiduerialadel õppijatest	18.6%	35.9%	30.1%	2.0%	2.9%	1.5%	5.8%	2.6%	0.6%	100.0%			

* Tumedalt trükitud on kutsekoolid

LISA 2. Statistilised tabelid ja joonised

Tabel 1. Puidutööstusfirmade hinnang praegusele majanduslikule olukorrale %.

	Hea	Rahuldav	Halb
ärikonjunktuur	27	62	11
finantsseisund	11	69	20
tehnoloogiline tase	7	66	27
töötajate kvalifikatsioon	14	67	19
varustatus toorainega, materjalidega	32	55	13
toodangu konkurentsivõimelisus siseturul	47	47	6
toodangu konkurentsivõimelisus välisturul	44	47	9
investeeringute tase	13	46	41

Tabel 2. Mööblitööstusfirmade hinnang praegusele majanduslikule olukorrale %.

	Hea	Rahuldav	Halb
ärikonjunktuur	31	61	8
finantsseisund	10	66	24
tehnoloogiline tase	14	66	20
töötajate kvalifikatsioon	22	64	14
varustatus toorainega, materjalidega	55	39	6
toodangu konkurentsivõimelisus siseturul	47	45	8
toodangu konkurentsivõimelisus välisturul	40	48	12
investeeringute tase	14	45	41

Võrreldes tehnoloogilist taset eesti modernsete puidu- ja mööblifirmade tasemega, leidis enamik puidutööstusettevõtete juhte, et nende tase on tunduvalt halvem. Mööblitööstusettevõtete juhtide hinnang oma ettevõtte tasemele oli kõrgem (vt. tabel 3).

Tabel 3 Ettevõtetejuhtide hinnang oma firma tehnoloogilisele tasemele võrreldes eesti modernsemate ettevõtetega (% vastanutest).

	Puidutööstus	Mööblitööstus
on modernse ettevõttega samal tasemel	7	12
on mõnevõrra maha jäänud	34	44
on tunduvalt halvemal tasemel	59	44

Tabel 4 Puidutööstusfirmade areng järgneva 3 aasta jooksul (vastuste jaotus % - des).

	Suureneb/ Paraneb	Jääb samaks	Väheneb/ Halveneb	Vastamata
toodangu maht	63	11	0	26
tehnoloogiline tase	57	17	0	26
finantsseisund	47	26	1	26
töötajate arv	26	37	11	26
töötajate kvalifikatsioon	52	19	1	28
ekspordimaht	52	20	1	27

investeeringute maht	42	27	5	27
ettevõtte konkurentsivõime	43	24	3	30

Tabel 5 Mööblitööstusfirmade areng järgneva 3 aasta jooksul (vastuste jaotus % - des).

	Suureneb/ Paraneb	Jääb samaks	Väheneb/ Halveneb	Vastamata
toodangu maht	71	17	1	11
tehnoloogiline tase	65	26	0	9
finantsseisund	53	29	3	15
töötajate arv	40	36	12	12
töötajate kvalifikatsioon	58	27	0	15
ekspordimaht	57	14	1	28
investeeringute maht	47	34	3	16
ettevõtte konkurentsivõime	57	26	1	16

Tabel 6 Puidu- ja mööblitööstuse töäjõu struktuur, II kvartal 1998, %.

	Puidutööstus	Mööblitööstus *	Vabariigi keskmine
Kokku, tuh.in./%	22,1/100,0	17,6/100,0	643,0/100,0
Sugu			
mehed	87,2	62,2	51,8
naised	12,8	37,8	48,2
Vanus			
15 – 24	21,4	16,5	11,7
25 – 49	61,1	57,5	65,1
50 – 79 aastat	17,5	26,0	23,2
Rahvus			
eestlased	82,9	60,9	68,0
mitte-eestlased	17,1	39,1	32,0
Ametiala			
teenistujad	17,6	17,4	42,6
töölised	82,4	82,6	57,4

* koos mujal klassifitseerimata tootmisega

Tabel 7 Keskmine palk, krooni kuus.

	1997				1998		
	I kv.	II kv.	III kv.	IV kv.	I kv.	II kv.	III kv.
Vabariigi keskmine	3136	3659	3463	4027	3743	4255	4011
Töötlev tööstus	3297	3723	3743	4038	3922	4313	4113
Puidutöötlemine	3028	3480	3373	3571	3674	3990	3789
Mööblitööstus	3045	3398	3261	3494	3494	3864	3722

Tabel 8 Töötute puiduerialane koolitus regiooniti perioodil 1997-1998.

Regioon	Registreeritud töötute* jagunemine, %	Töötuse* määr	Lõpetas kursused		Rakendus tööle, inimest	Rakendu- mise %
			Inimest	Struktuur %		
Põhja – Eesti	35	1,8	31	16	29	94
Kesk – Eesti	16	2,6	36	19	26	72
Kirde – Eesti	22	2,4	80	42	57	71

Lääne – Eesti	9	1,5	35	19	25	71
Lõuna – Eesti	18	2,0	7	4	7	100
KOKKU	100	2,0	189	100	144	76

*Eesti Tööturuameti andmed; registreeritud töötuid seisuga 1. juuli 1998. a. oli Eestis 17510 inimest.

Tabel 9 Momendil vakantsete töökohtade arv ja täiendava tööjõu vajadus lähemaks 3 aastaks puidutööstuses.

Amet/eriala	Kui palju vajatakse täiendavat tööjõudu					
	Momendil (1998.dets) vakantsed kohad (töötajate arv Eestis kokku)			Kokku järgneva 3 aasta jooksul (1999-2001) (vastanud firmade arv)		
<i>Haridus mida antud töökoht eeldab</i>	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus
Juhtivtöötajad		0	11		1	14
Tsehhi/vahetuse ülem		15	5		15	5

Puidueriala spetsialistid

Tisler	0	10	0	0	10	0
Kunsttisler	0	0	0	1	3	0
Puidutöötleja (viimistleja)	0	11	1	0	10	1
Puidutöömashinate seadistajad	1	20	1	0	22	1
Puidutöömashinate operaatorid	3	27	1	1	24	1
Pingijuht	2	39	1	2	28	1
Sorteerija	17	23	1	3	18	1

Tabel 10 Momendil vakantsete töökohtade arv ja täiendava tööjõu vajadust lähemaks 3 aastaks mööblitööstuses.

Amet/eriala	Kui palju vajate täiendavat tööjõudu?					
	Momendil (1998.dets) vakantsed kohad (arv Eestis kokku)			Kokku järgneva 3 aasta jooksul (1999-2001)(firmade arv)		
<i>Haridus mida antud töökoht eeldab</i>	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus
Juhtivtöötajad		2	2		0	5
Tsehhi/vahetuse ülem		7	2		11	4

Mööbliala spetsialistid

Tisler, puusepp	10	87		3	29	1
Kunsttisler	0	14		1	8	0
Viimistleja	1	4		1	7	0
Operaator		12		1	3	0
Pingijuht	1	10		0	10	0
Lihvija		4		1	4	0
Mashinate seadistaja		4		0	6	0
Sadulsepp		2		0	7	0
Liimitaja		0		0	1	0
Õmbleja		3		1	8	0
Juurdelõikaja		1		0	3	0
Teritaja	1	2		0	5	0
Disainer		3	2	0	5	5

Tabel 11 Puidutööstuses võimaldatud täienduskoolitus oskustöölistele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal (koolitust teostanud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest).

Amet/eriala	1998.a.				1999.a.			
	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökohal firmaväliste spetsialistide kaasabil	Firmavälisel kursusel kutseõppeasutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökohal firmaväliste spetsialistide kaasabil	Firmavälisel kursusel kutseõppeasutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel
Tisler	11	4	1	1	6	6	3	1
Kunsttisler	1	0	0	0	1	0	1	0
Puidutöötleja (viimistleja)	8	2	0	0	4	0	2	2
Puidutöömasinate seadistajad	16	6	4	2	11	8	9	3
Puidutöömasinate operaatorid	21	7	2	2	15	10	8	3
Pingijuht	27	9	2	3	13	17	9	3
Sorteerija	26	1	2	1	17	10	8	2

Tabel 12 Mööblitööstuses võimaldatud täienduskoolitus oskustöölistele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal (koolitust teostanud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest).

Amet/eriala	1998.a.				1999.a.			
	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökohal firmaväliste spetsialistide kaasabil	Firmavälisel kursusel kutseõppeasutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökohal firmaväliste spetsialistide kaasabil	Firmavälisel kursusel kutseõppeasutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel
Tisler	26	3	2	2	10	7	3	4
Kunsttisler	4	0	1	2	4	0	2	3
Viimistleja	7	2	1	1	1	2	2	1
Operaator	5	2	0	0	1	1	1	0
Pingijuht	6	1	0	2	2	1	2	1
Lihvija	3	0	0	0	1	0	1	0
Masinate seadistaja	3	0	0	0	21	1	2	0
Sadulsepp	4	1	0	0	4	3	0	1
Liimitaja	3	0	0	0	3	1	0	0
Õmbleja	4	1	0	1	4	1	0	2
Juurdelõikaja	4	0	0	0	4	0	0	0

Tabel 13 Kuidas hinnati momendil Eestis pakutava puidueriala oskustööliste tasulise täienduskoolituse kvaliteeti ja efektiivsust (vastuste jaotus %-des).

	Puidutööstus	Mööblitööstus
Tase on kõrge	0	1
Tase on rahuldav	25	9
Tase on madal	15	22
Ei tea	60	68

Tabel 14 Millist täienduskoolitust on võimaldatud firma juhtivtöötajatele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal.

Koolitus	1998		1999	
	Puidutööstus	Mööblitööstus	Puidutööstus	Mööblitööstus
Juhtimisalane	18%	24%	21%	17%
Arvutialane	18%	19%	19%	12%
Turundusalane	9%	12%	24%	13%

Tabel 15 Kutsekooli lõpetanu kvalifikatsioon puidutööstuses (vastuste jaotus % - des).

Eriala	Jah, oli sobilik	Sobis osaliselt, vajas täiendusõpet ettevõttes	Kvalifikatsioon oli sobimatu antud töökoha nõuetele	Ei tea
Tisler	3	9	0	88
Puidutöötaja	1	10	1	88
Puidupingi tööline	4	7	1	88

Tabel 16 Kutsekooli lõpetanu kvalifikatsioon mööblitööstuses (vastuste jaotus % - des).

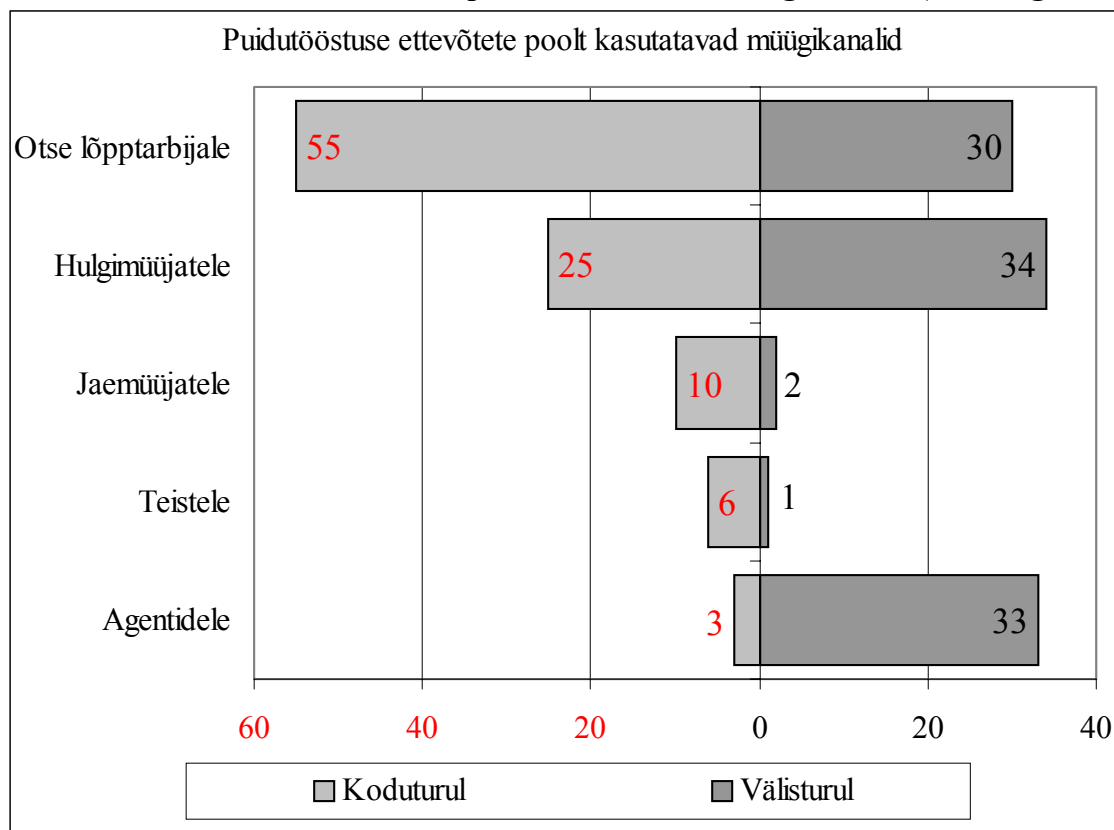
Eriala	Jah, oli sobilik	Sobis osaliselt, vajas täiendusõpet ettevõttes	Kvalifikatsioon oli sobimatu antud töökoha nõuetele	Ei tea
Tisler	10	29	1	60
Puidutöötaja	3	7	0	90
Puidupingi tööline	0	8	0	92
Sadulsepp	0	5	1	94

Tabel 17 Enim kasutatavad ekspordi tugiteenused Eestis.

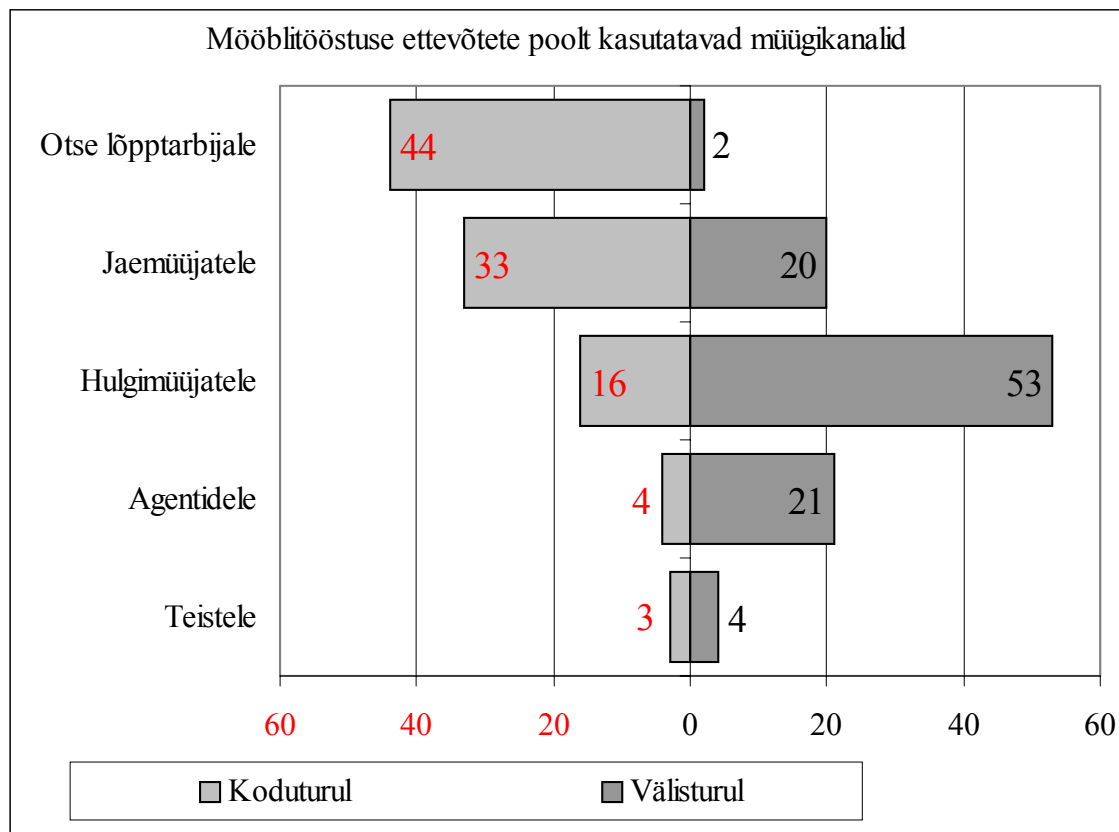
Tugiteenus	kasutamiskiivsus(% vastajaist)	hinnang teenuse efektiivsusele 5-pallisel skaalal	kavatseb hakata kasutama (% vastajaist)
1. tolliinfo (kvoodid, litsentsid), tolliprotseduurid, -dokumendid	50	3,92	56
2. firmadevahelised kontaktüritud	50	3,83	57
3. turuinfo, firmade andmebaasid, koostööpartnerite otsing ja vahendamine	31	3,55	40
4. kaubaveo korraldus, ekspedeerimine, veolubade väljastamine	31	3,95	36
5. rahvusvahelised standardid ja kvaliteedinõuded	27	3,90	41
6. juriidilised konsultatsioonid (majandusõigus, tööõigus jms.)	24	3,98	35
7. väliskaubandus-, turundus-, ja ekspordikonsultatsioonid	20	3,79	34
8. tööstusomandi õiguskaitse	20	3,91	28

*Allikas: Eesti Ekspordiagentuur, Saar Poll

Joonis 1. Puidutööstuse ettevõtete poolt kasutatavad müügikanalid (% müüginahust)

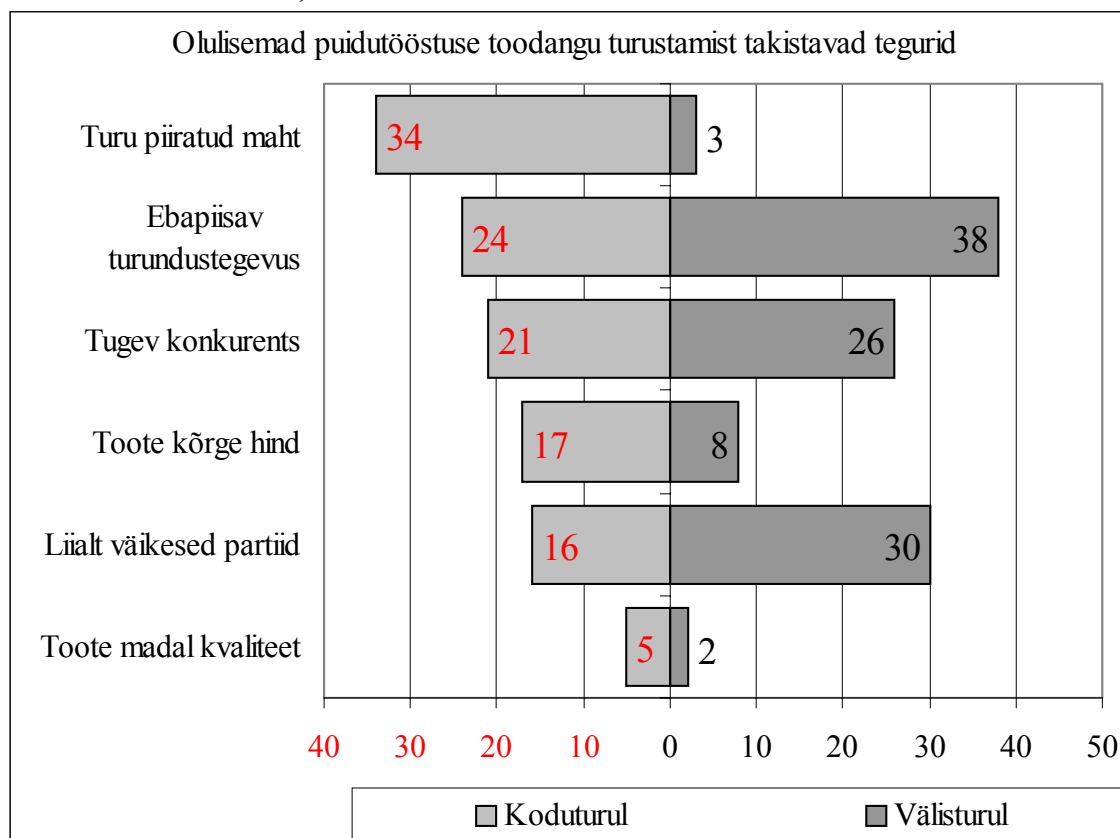

Joonis 2. Mööblitööstuse ettevõtete poolt kasutatavad müügikanalid (% müüginahust)

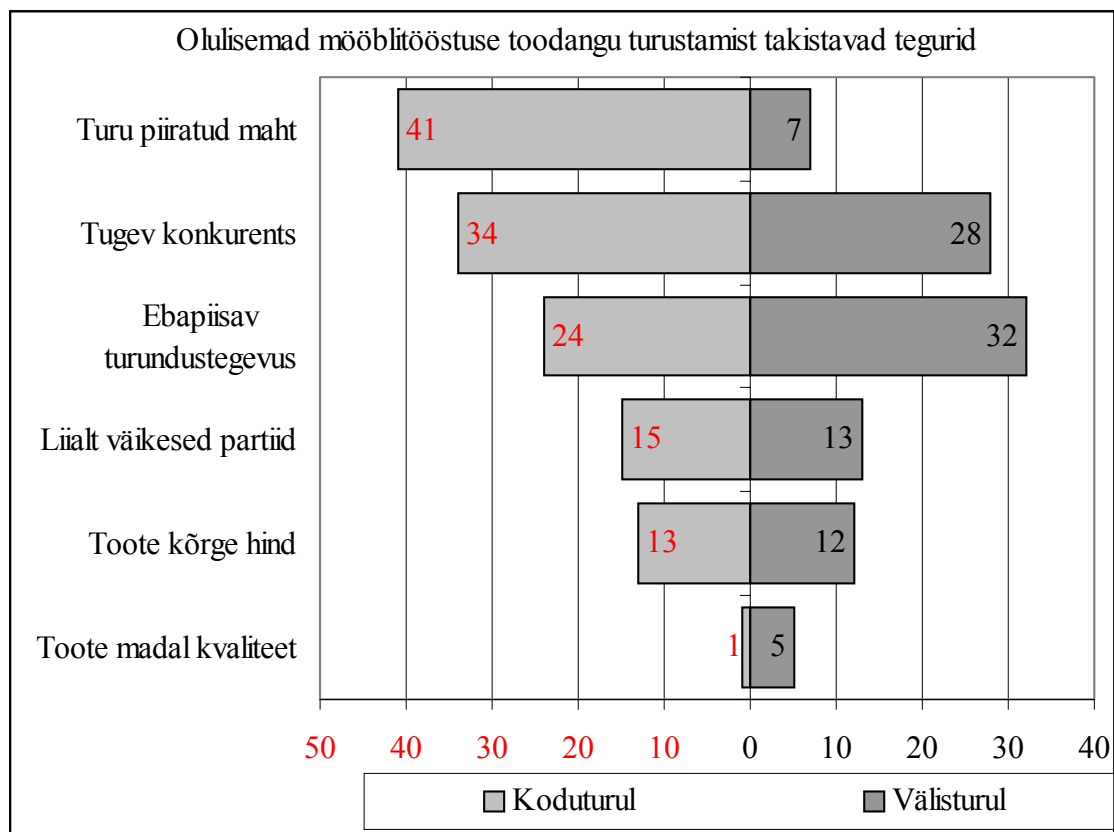

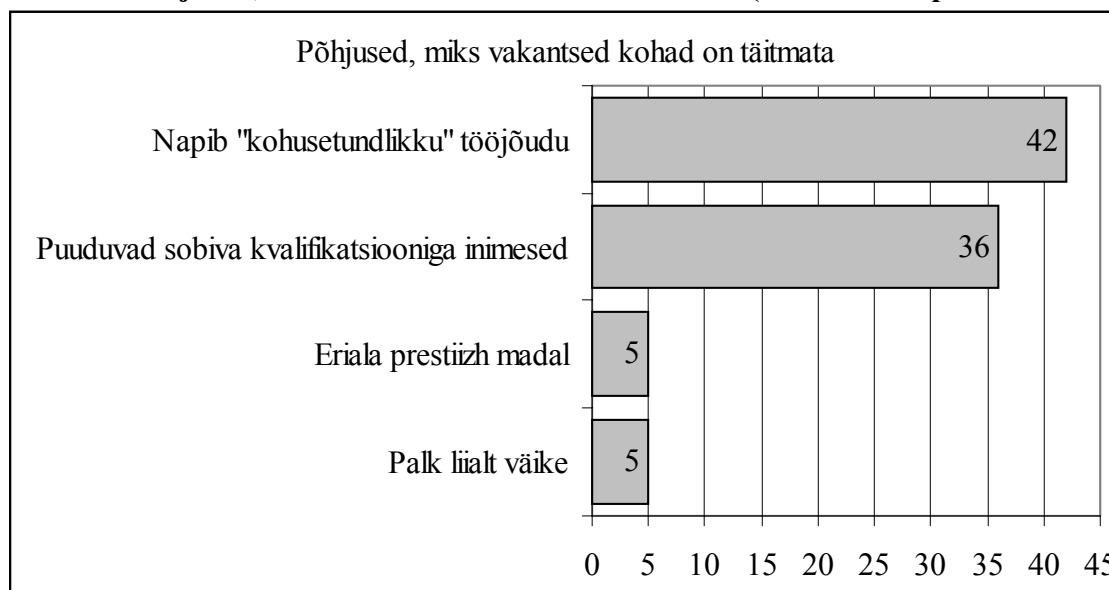
Joonis 3. Olulisemad puidutööstuse toodangu turustamist takistavad tegurid (% küsitletud ettevõtetest)

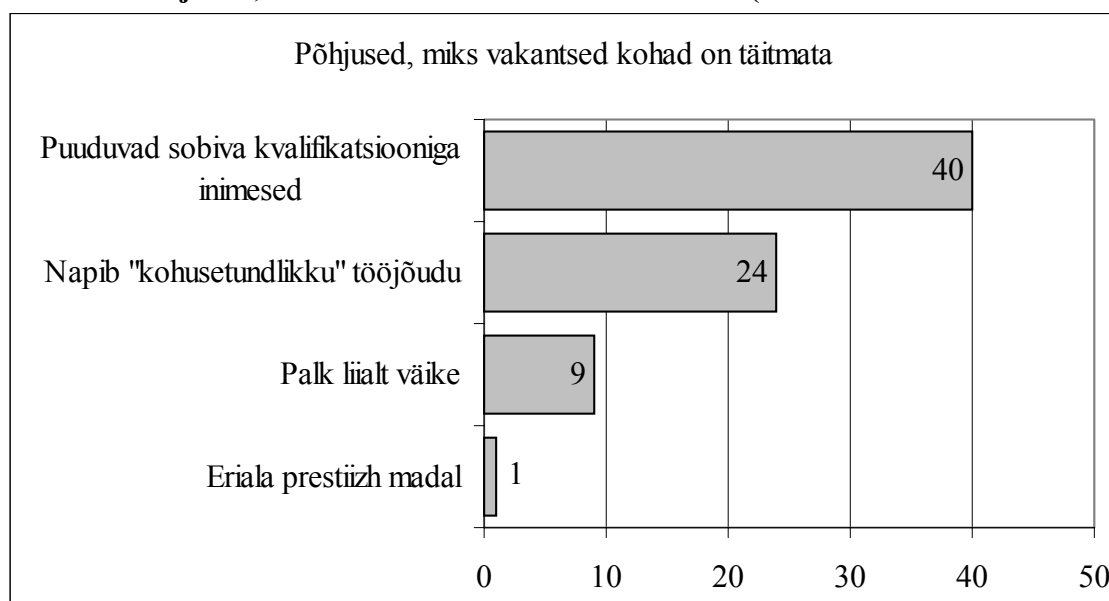
Joonis 4. Olulisemad mööblitööstuse toodangu turustamist takistavad tegurid (% küsitletud ettevõtetest)

Joonis 5. Põhjused, miks vakantsed kohad on täitmata (% vastanud puiduettevõtetest)

Joonis 6. Põhjused, miks vakantsed kohad on täitmata (% vastanud mööbliettevetest)

LISA 3. Küsitluslehtede vastuste jaotus

PUIDUTÖÖSTUSE ETTEVÕTETE KÜSITLUSLEHE VASTUSTE JAOTUS

ÜLDANDMED ETTEVÕTTE KOHTA

Ankeedi tagastas: 89 ettevõtet

Ettevõtte tegevusvorm AS - 60%

OÜ - 40%

Ettevõtte on asutatud:

1991	14 %
1992	16 %
1993	21 %
1994	10 %
1995	7 %
1996	6 %
1997	7 %
1998	2 %

Ei määratlenud end 18 % firmadest

Ettevõtte aktsia/osakapitali suurus :	keskmine	2 324 953 krooni
	min	10 000 krooni
	max	52 550 000 krooni

Omanikud:

Eesti kapital	Väliskapital
88 %	12 %

Põhiline tegevusala: Puidutööstlus.

Teised tegevusalad:	Vahendus	11% ettevõtetest
	Transport	11 %
	Mööblitootmine	2%
	Metsavarumine	1%

Ettevõtte...	1997 a.	1998 a. (oodatav)	1999 a. (oodatav)
... käive (tuh. kr)	ettevõtte keskm. 18 503 min 400 max 329 000 kokku 1 646 767	21 852 185 338 000 1 944 828	34 273 185 338 000 3 050 297
... ekspordi osakaal käibes (%)	eksportijate keskmine 56 %	eksportijate keskmine 55 %	eksportijate keskmine 56 %
... rentaablus (%)	keskmine 6 % min -2 max 20		

ETTEVÕTTE MAJANDUSLIK OLUKORD

Hinnang ettevõtte praegusele majanduslikule olukorrale (vastuste jaotus, %)

	Hea	Rahuldav	Halb
Ärikonjunktuur	27	62	11
Finantsseisund	11	69	20
Tehnoloogiline tase	7	66	27
Töötajate kvalifikatsioon	14	66	19
Varustatus toorainega, materjalidega	32	55	13
Toodangu konkurentsivõimelisus siseturul	47	48	5

Toodangu konkurentsivõimelisus välisurul	44	47	9
Investeeringute tase	13	46	41

Hinnang firma olemasolevatele tootmisvõimsustele (vastuste jaotus %)

enam kui küllaldased	- 2
küllaldased	- 61
ebapiisavad	- 37

Praegune tootmisvõimsuste rakendamise tase (% , tavaline täielik koormamine = 100 %)
keskmiselt 70 %

Ettevõtte tehnoloogiline tase võrreldes eesti kõige modernsema puidutöötlemisettevõtte tehnoloogilise tasemega... (vastuste jaotus %)

Oleme samal tasemel	- 7
Oleme neist teataval määral maha jäänud	- 34
Oleme modernsest ettevõttest tunduvalt halvemal tasemel	- 59

Toodangu mahu suurendamist käesoleval ajal takistab (põhjust märkinud ettevõtete hulk %

mitte miski	0
vähene nõudlus siseturul	27
vähene nõudlus välisurul	13
puudulik turundustegevus	20
konkureeriv importtoodang	3
kvalifitseeritud tööjõu puudus	32
sobivate seadmete puudumine	38
toormaterjalide puudus	29
finantsprobleemid (makseraskused, raskused krediidi saamisel, jne)	44
puudused majandusseadusandluses	6
üldise majandusliku keskkonna ebakindlus	37

Põhilised probleemid, mis takistavad ettevõttel toodete turustamist (vastuste jaotus %)

	Koduturul	Välisurul
Toote madal kvaliteet	5	2
Toote kõrge hind	17	8
Tugev konkurents	21	26
Ebapiisav turundustegevus	24	38
Liialt väikesed partiid	16	30
Turu piiratud maht	34	3

Ettevõtte käibest moodustavad teie ettevõtte poolt tehtavad allhanketööd: keskmiselt 37 %
Allhanketööde maht 1999. Aastal võrreldes 1998. Aastaga (vastuste jaotus %-des)

suureneb	- 15
jääb samaks	- 36
väheneb	- 2
vastamata	- 47

Milliseid müügikanaleid kasutab ettevõtte oma toodangut müües koduturul ja välisurul (%
toodangu müügi mahust)?

	Koduturg	Välisurg
Otse lõpptarbijale	55	30
Jaemüüjatele	10	2

Hulgimüüjatele	25	34
Agentidele	3	33
Teistele	7	1
Kokku	100 %	100 %

Mis suunas areneb järgneva 3 aasta jooksul ettevõtte (vastuste jaotus %-des)

	Suureneb/ Paraneb	Jääb samaks	Väheneb/ Halveneb	Vastamata
Toodangu maht	63	11	0	26
Tehnoloogiline tase	57	17	0	26
Finantsseisund	47	26	1	26
Töötajate arv	26	37	11	26
Töötajate kvalifikatsioon	52	19	1	28
Ekspordimaht	52	20	1	27
Investeeringute maht	42	27	5	27
Ettevõtte konkurentsivõime	43	24	3	30

TÖÖJÕUD

Ettevõtte töötajate arv käesoleval ajal (kaasa arvatud juhtkond)

Täistööajaga	Osalise tööajaga	Kokku
Keskmiselt ettevõttes 46	1	47
min 2	1	4
max 700	12	700
kõigis ettevõtetes kokku 4129	94	4223

Kui palju töötab ettevõttes järgmiste erialade inimesi: *(Kvalifitseeritud töötajaks lugege palun vähemalt kutsekooli (kõrgkooli) või kvalifikatsioonieksami sooritanud spetsialisti)* (töötajate arv kõigis küsimusele vastanud ettevõtetes kokku)

Amet/eriala	Kvalifitseeritud töötajaid	Praktikante, õpipoisse
Juhtivtöötajad	218	
Tisler	218	5
Kunsttisler	4	0
Puidu töötleja (viimistleja)	201	0
Puidutöö masinate seadistajad	92	9
Puidutöö masinate operaatorid	213	9
Pingijuht	309	109
Sorteerija	180	17

Ettevõtte ligikaudne kaardivoolavus? Aasta jooksul vahetub keskmiselt 19 % töötajatest.

Puiduerialade spetsialistide ettevõtetest lahkumise olulisemad põhjused (antud vastust märkinute protsent küsitletud ettevõtetest)

leidsid tasuvama töö - 32
rasked (tervist kahjustavad) töötingimused - 8

Kui olete oma firmast käesoleva aasta jooksul puidueriala spetsialiste koondanud või vallandanud, siis mis põhjustel (antud vastust märkinute protsent küsitletud ettevõtetest)

Raskused töödistsipliini järgmisega	40
ebapiisav kvalifikatsioon	14
töö mahu vähenemine	5

Momendil vakantsete töökohtade arv ja täiendava tööjõu vajadus lähemaks 3 aastaks

Amet/eriala	Kui palju vajatakse täiendavat tööjõudu					
	Momendil (1998.dets) vakantsed kohad (töötajate arv Eestis kokku)			Kokku järgneva 3 aasta jooksul (1999-2001) (vastanud firmade arv)		
Haridus mida antud töökoht eeldab	Erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus
Juhtivtöötajad		0	11		1	14
Tsehhi/vahetuse ülem		15	5		15	5

Puidueriala spetsialistid

Tisler	0	10	0	0	10	0
Kunsttisler	0	0	0	1	3	0
Puidu töötleja (viimistleja)	0	11	1	0	10	1
Puidutöö masinate seadistajad	1	20	1	0	22	1
Puidutöö masinate operaatorid	3	27	1	1	24	1
Pingijuht	2	39	1	2	28	1
Sorteerija	17	23	1	3	18	1

Kui ettevõttes on momendil vabu puidueriala spetsialistide töökohti, siis miks antud kohad on täitmata (antud vastust märkinud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest)

palk liialt väike	- 5
eriala prestiiž madal	- 5
puuduvad sobiva kvalifikatsiooniga inimesed	- 36
regioonis napib "kohusetundlikku" tööjõudu	- 42

Kutse- ja kõrgkoole lõpetavate spetsialistide hulga vastavus puidutööstuse vajadustele (%)

	Liialt palju	Vastab vajadustele	Liialt vähe	Ei tea
Kutsekoolid	0	28	56	16
Kõrgkoolid	0	44	38	18

Kui olete viimase 2 aasta jooksul võtnud tööle kutsekooli puidueriala lõpetanud noori, siis mitu inimest?

keskmiselt ettevõtte, kes on võtnud	4 töötajat
noori oli võtnud tööle	24 ettevõtet
kokku kõigi ettevõtete poolt tööle võetud	97 töötajat

Kui **jah**, siis kuidas kutsekooli lõpetanu kvalifikatsioon vastas töö nõuetele? (vastuste jaotus %)

Eriala	Jah, oli sobilik	Sobis osaliselt, vajas täiendusõpet ettevõttes	Kvalifikatsioon oli sobimatu antud töökohta nõuetele	Ei kasu- tanud
Tisler	3	9	0	88
Puidutöötleja	1	10	1	88
Puidupingi tööline	4	7	1	88

TÄIENDUSKOOLITUS

Kas ettevõttes toimub oma oskustöölise atesteerimist (vastuste jaotus %)

Jah - 36	Ei - 64
----------	---------

Kui **JAH**, siis millistel alustel oskustöölisi atesteeritakse ning koolitusvajadusi välja selgitatakse (atesteerimist teinud ettevõtete vastuste jaotus %)

Atesteerimine erialaspetsialistide komisjonis	6
Oma ettevõtte poolt koostatud hindamisskeemi alusel	35
Juhtkonna hinnangul	53
Vanade kvalifikatsiooninõuete alusel	0
Teiste riikide kutsestandardite alusel	6

Millist täienduskoolitust on võimaldatud oma firma oskustöölistele 1998. Aastal ja millist koolitust vajaksite 1999. Aastal? (koolitust teostanud ettevõtete %)

Amet/eriala	1998.a.				1999.a.			
	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töö-kohal firma-välise spetsialistide kaasabil	Firmavälise l kursustel kutseõppe-asutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökojal firmavälise spetsialistide kaasabil	Firmavälise l kursustel kutseõppe-asutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel
Tisler	11	4	1	1	6	6	3	1
Kunsttisler	1	0	0	0	1	0	1	0
Puidu töötleja (viimistleja)	8	2	0	0	4	0	2	2
Puidutöö masinate seadistajad	16	6	4	2	11	8	9	3
Puidutöö masinate operaatorid	21	7	2	2	15	10	8	3
Pingijuht	27	9	2	3	13	17	9	3
Sorteerija	26	1	2	1	17	10	8	2

Kuidas hindate momendil Eestis pakutava puiduala oskustööliste tasulise täienduskoolituse kvaliteeti ja efektiivsust? (vastuste jaotus %)

tase on kõrge	- 0
tase on rahuldav	- 25
tase on madal	- 15
ei tea	- 60

MÖÖBLITÖÖSTUSETTEVÕTETE KÜSITLUSLEHE VASTUSTE JAOTUS

ÜLDANDMED ETTEVÕTTE KOHTA

Ankeedi tagastas : **76 ettevõtet**

Ettevõtte tegevusvorm	AS - 60%	OÜ - 39%	1 firma ei määratlenud
Ettevõtte on asutatud:	1945		1 %
	1989		1 %
	1990		1 %
	1991		4 %
	1992		8 %
	1993		17 %
	1994		7 %
	1995		7 %
	1996		4 %

1997 7 %
1998 1 %

Ei määratlenud end ..... 25% firmadest

Ettevõtte aktsia/osakapitali suurus: keskmine 3 019 922 krooni
min 10 000 krooni
max 51 700 000 krooni

Omanikud:

Eesti kapital	Väliskapital
83 %	17 %

Põhiline tegevusala: Mööbli valmistamine

Teised tegevusalad:

Puidutöötlus 8% ettevõtetest

Transport 1%

Ettevõtte...	1997 a.	1998 a. (oodatav)	1999 a. (oodatav)
... käive (tuh. kr)	ettevõtte keskmine 18 493 min 80 max 243 268 ettevõtted kokku 1220524	21 118 50 245 000 1 604 968	20 531 700 177 000 1 560 356
... ekspordi osakaal käibes (%)	eksportijate keskm. 66%	Eksportijate keskmine 70%	eksportijate keskmine 79%
... rentaablus (%)	keskmine 9 minimaalselt -1 maximaalselt 30		

ETTEVÕTTE MAJANDUSLIK OLUKORD

Hinnang ettevõtte praegusele majanduslikule olukorrale (vastuste jaotus %)

	Hea	Rahuldav	Halb
Ärikonjunktuur	31	61	8
Finantsseisund	10	66	24
Tehnoloogiline tase	14	66	20
Töötajate kvalifikatsioon	22	64	14
Varustatus toorainega, materjalidega	55	39	6
Toodangu konkurentsivõimelisus siseturul	47	45	8
Toodangu konkurentsivõimelisus välisturul	40	48	12
Investeeringute tase	14	45	41

Hinnang firma olemasolevatele tootmisvõimsustele (vastuste jaotus %)

enam kui küllaldased 3
küllaldased 50
ebapiisavad 47

Praegune tootmisvõimsuste rakendamise tase (%),(tavaline täielik koormamine = 100 %)
keskmiselt 73 %

Ettevõtte tehnoloogilise taseme võrdlus eesti kõige modernsema mööblitööstusettevõtte tehnoloogilise tasemega (vastuste jaotus %)

Oleme samal tasemel - 12
Oleme neist teataval määral maha jäänud - 44
Oleme modernsest ettevõttest tunduvalt halvemal tasemel - 44

Toodangu mahu suurendamist käesoleval ajal takistab: (põhjust märkinud etteõtete hulk %)

mitte miski	5
vähene nõudlus siseturul	33
vähene nõudlus välisturul	17
puudulik turundustegevus	25
konkureeriv importtoodang	13
kvalifitseeritud tööjõu puudus	45
sobivate seadmete puudumine	38
toomaterjalide puudus	4
finantsprobleemid (makseraskused, raskused krediidi saamisel, jne)	29
puudused majandusseadusandluses	7
üldise majandusliku keskkonna ebakindlus	36

Põhilised probleemid, mis takistavad ettevõtetel toodete turustamist (vastuste jaotus %-des)

	Koduturul	Välisturul
Toote madal kvaliteet	1	5
Toote kõrge hind	13	12
Tugev konkurents	34	28
Ebapiisav turundustegevus	24	32
Liialt väikesed partiid	15	13
Turu piiratud maht	41	7

Ettevõtte käibest moodustavad teie ettevõtte poolt tehtavad allhanketööd keskmiselt 26%

Allhanketööde maht 1999. Aastal võrreldes 1998. Aastaga (vastuste jaotus %)

suureneb	- 9
jääb samaks	- 38
väheneb	- 5
ei tee allhankeid	- 48

Milliseid müügikanaleid kasutab ettevõtte oma toodangut müües koduturul ja välisturul (% toodangu müügimahust)

	Koduturg	Välisturg
Otse lõpptarbijale	44%	2%
Jaemüüjatele	33%	20%
Hulgimüüjatele	16%	53%
Agentidele	4%	21%
Teistele	3%	4%
Kokku	100 %	100 %

Mis suunas areneb järgneva 3 aasta jooksul ettevõtte (vastuste jaotus %)

	Suureneb/ Paraneb	Jääb samaks	Väheneb/Halvneb
Toodangu maht	79	19	2
Tehnoloogiline tase	71	29	0
Finantsseisund	63	34	3
Töötajate arv	46	41	13
Töötajate kvalifikatsioon	68	32	0
Eksportimaht	78	20	2
Investeeringute maht	57	40	3

Ettevõtte konkurentsivõime	68	30	2
----------------------------	----	----	---

TÖÖJÕUD

Ettevõtte töötajate arv käesoleval ajal (kaasa arvatud juhtkond)?

Täistööajaga	Osalise tööajaga	Kokku
keskm. 75	2	77
min 1		3
max 1237		1305
summa 5708	152	5842

Kui palju töötab ettevõttes järgmiste erialade inimesi: (Kvalifitseeritud töötajaks lugege palun vähemalt kutsekooli (kõrgkooli) või kvalifikatsioonieksami sooritanud spetsialisti) (töötajate arv kõigis küsimusele vastanud ettevõtetes kokku).

Amet/eriala	Kvalifitseeritud töötaja	Praktikant, õpipoiss
Juhtivtöötajad	597	
Tisler	798	40
Kunsttisler	30	1
Viimistleja	195	2
Operaator	102	5
Pingijuht	411	51
Lihvija	91	10
Masinate seadistaja	64	1
Sadulsepp	50	18
Liimitaja	213	4
Õmbleja	54	18
Juurdelõikaja	17	7
Pakkija	57	8
Teritaja	23	0
Disainer	19	0

Ettevõtte ligikaudne kaadrivoolavus? Aasta jooksul vahetub keskmiselt 15% töötajatest.

Mööblierialade spetsialistide ettevõttest lahkumise olulisemad põhjused (antud vastust märkinud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest)

leidsid tasuvama töö	- 34
rasked (tervist kahjustavad) töötingimused	- 4

Kui olete oma firmast käesoleva aasta jooksul mööblieriala spetsialiste koondanud või vallandanud, siis mis põhjustel? (antud vastust märkinute % küsitletud ettevõtetest)

raskused töödistsipliini järgmisega	37
ebapiisav kvalifikatsioon	25
töö mahu vähenemine	4

Momendil vakantsete töökohtade arv ja täiendava tööjõu vajadust lähemaks 3 aastaks.

Amet/eriala	Kui palju vajate täiendavat tööjõudu?					
	Momendil (1998.dets) vakantsed kohad (arv Eestis kokku)			Kokku järgneva 3 aasta jooksul (1999-2001)(firmade arv)		
Haridus mida antud töökoht eeldab	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus	erihari- duseta	kutse- haridus	kõrg- haridus

Juhtivtöötajad		2	2		0	5
Tsehhi/vahetuse ülem		7	2		11	4

Mööbleriala spetsialistid

Tisler, puusepp	10	87		3	29	1
Kunsttisler	0	14		1	8	0
Viimistleja	1	4		1	7	0
Operaator		12		1	3	0
Pingijuht	1	10		0	10	0
Lihvija		4		1	4	0
Masinate seadistaja		4		0	6	0
Sadulsepp		2		0	7	0
Liimitaja		0		0	1	0
Õmbleja		3		1	8	0
Juurdelõikaja		1		0	3	0
Teritaja	1	2		0	5	0
Disainer		3	2	0	5	5

Kui ettevõttes on momendil vabu puidueriala spetsialistide töökohti, siis miks antud kohad on täitmata (antud vastust märkinud % küsitletud ettevõtetest).

palk liialt väike	– 9
eriala prestiiž madal	– 1
puuduvad sobiva kvalifikatsiooniga inimesed	– 40
regioonis napib “kohusetundlikku” tööjõudu	– 24

Kutse- ja kõrgkoole lõpetavate spetsialistide hulga vastavus mööblitööstuse vajadustele (vastuste jaotus %)

	Liialt palju	Vastab vajadustele	Liialt vähe	Ei tea
Kutsekoolid	1	17	31	51
Kõrgkoolid	1	22	14	63

Kui olete viimase 2 aasta jooksul võtnud tööle kutsekooli mööbleriala lõpetanud noori, siis mitu inimest?

on võtnud noori tööle	25 ettevõtet
keskmiselt ettevõtte, kes on võtnud	-3 töötajat
kokku olid küsitletud ettevõtted tööle võtnud	97 noort

Kui **jah**, siis kuidas kutsekooli lõpetanu kvalifikatsioon vastas töö nõuetele? (jaotus %)

Eriala	Jah, oli sobilik	Sobis osaliselt, vajab täiendusõpet ettevõttes	Kvalifikatsioon oli sobimatu antud töökoha nõuetele	Ei tea
Tisler	10	29	1	60
Puidutöötaja	3	7	0	90
Puidupingi tööline	0	8	0	92
Sadulsepp	0	5	1	94

TÄIENDUSKOOLITUS

Kas ettevõttes toimub oma oskustöölise atesteerimist? (vastuste jaotus %)

Jah	– 28	Ei	– 72
-----	------	----	------

Kui jah, siis millistel alustel oskustöölise atesteeritakse ning koolitusvajadusi välja selgitatakse? (vastuste jaotus %)

Atesteerimine erialaspetsialistide komisjonis	15
Oma ettevõtte poolt koostatud hindamisskeemi alusel	55
Juhtkonna hinnangul	30
Vanade kvalifikatsiooninõuete alusel	0
Teiste riikide kutsestandardite alusel	0

Millist täienduskoolitust olete võimaldanud oma firma juhtivtöötajatele 1998. Aastal ja millist koolitust vajaksite 1999. Aastal?

	1998.a.	1999.a.
Juhtimisalast koolitust	24%	17%
Arvutialast koolitust	19%	12%
Turundusalast koolitust	12%	13%

Millist täienduskoolitust olete võimaldanud oma firma oskustöölistele 1998. Aastal ja millist koolitust vajaksite 1999. Aastal? (koolitust teostanud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest)

Amet/eriala	1998.a.				1999.a.			
	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökohal firmaväliste spetsialistide kaasabil	Firmavälisel kursustel kutseõppe-asutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel	Õpe oma spetsialistide kaasabil	Õpe töökohal firmaväliste spetsialistide kaasabil	Firmavälisel kursustel kutseõppe-asutuste juures	Teiste firmade poolt korraldatud kursustel
Tisler	26	3	2	2	10	7	3	4
Kunsttisler	4	0	1	2	4	0	2	3
Viimistleja	7	2	1	1	1	2	2	1
Operaator	5	2	0	0	1	1	1	0
Pingi juht	6	1	0	2	2	1	2	1
Lihvija	3	0	0	0	1	0	1	0
Masinate seadistaja	3	0	0	0	21	1	2	0
Sadulsepp	4	1	0	0	4	3	0	1
Liimitaja	3	0	0	0	3	1	0	0
Õmbleja	4	1	0	1	4	1	0	2
Juurdelõikaja	4	0	0	0	4	0	0	0

Kuidas hindate momendil Eestis pakutava mööbliala oskustööliste tasulise täienduskoolituse kvaliteeti ja efektiivsust? (vastuste jaotus %)

tase on kõrge	- 1
tase on rahuldav	- 9
tase on madal	- 22
pole kokku puutunud	-68

LISA 5. Osalenud ettevõtete andmebaas

Andmebaas Eesti puidu- ja mööblitööstussektori ettevõtetest on koostatud programmis Microsoft Access. Andmebaasi nimi on *Sektoruuringu andmebaas* ja see koosneb järgmistest osadest:

Puidu- ja mööblitööstusettevõtted (173)	Koolitajad (6)	Seotud ettevõtted (13)
Üldandmed	Üldandmed	Üldandmed
<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>ettevõte</i>) - registreerimisnumber - tootmisharu - tegevusala - aadress - telefon - faks - e-mail - tegevjuht - kontaktisik, positsioon - kapital - käive 1998 - töötajate arv 	<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>kool/ettevõte</i>) - registreerimisnumber - erialad - aadress - telefon - faks - tegevjuht - kontaktisik, positsioon 	<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>ettevõte</i>) - registreerimisnumber - tegevusala - aadress - telefon - faks - tegevjuht - kontaktisik, positsioon
Struktuur	Õppekavad	
<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>ettevõte</i>) - töötajate arv <p><i>Näidatud on inimeste arv järgmistel erialadel:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - juhtkond - tsehhi juhatajad - tislerid - puidutöötlemisajajad - masinate seadistajad - sadulsepad - disainerid - ajutised töötajad - teised töötajad 	<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>kool/ettevõte</i>) - kvalifikatsioon - õppeaeg 	
Käive tooteliikide kaupa	Täienduskoolitus	
<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>ettevõte</i>) - käive 1998 - tooted - % käibest (<i>iga tooteliigi % kogukäibest</i>) - ekspordi % käibest 	<ul style="list-style-type: none"> - nimi (<i>kool/ettevõte</i>) - täiendusõppe erialad 	

LISA 6. Kasutatud allikate nimekiri

1. Eesti metsapoliitika – Eesti metsanduse arenguprogramm. 11.06.1997.
2. Eesti statistika aastaraamat 1998. Eesti Statistikaamet. Tallinn, 1998.
3. Eesti tööjõu-uuring 1995. Eesti Statistikaamet. Tallinn-Viljandi, 1997.
4. Eesti tööjõu-uuring 1995 ja 1997. Eesti Statistikaamet. Tallinn, 1998.
5. Ekspordi tugiteenused. Äripäev, 02.02.1999.
6. Eurostat yearbook '97. Luxembourg 1997.
7. Eurostatistik. Daten zur Konjunkturanalyse. Eurostat. Monatlich, Nr.1-12/1998.
8. FAO Yearbook of Forest Products 1996. Rome, 1996.
9. Investeeringud põhivarasse. Eesti Statistikaamet. Kvartalibülletään 3/98.
10. Puutavarakomitea arvioi metsätuotteiden markkinatilanteen hyväksi. Suomen Maa- ja metsätalousministeriön julkaisema informaatio, 01.10.1998.
11. Rahvusvaheline puiduturg. Eesti metsanduse arenguprogramm. Tehniline aruanne2. Veebruar 1996.
12. Regionaalse investeerimiskliima uuring. EL Phare projekt. Aruanne, 2.09.1998.
13. Registreeritud tööturustatistika 1997. Eesti Tööturuamet. Tallinn, 1998.
14. Tööstus. Eesti Statistikaamet. Kvartalibülletään, 4/97.
15. Tööstus. Eesti Statistikaamet. Kvartalibülletään, 2/98.
16. Väliskaubandus 1997. Eesti Statistikaamet. Aastakogumik. Tallinn, 1998.

Lisa 7. Joonised ja tabelid

Joonised.

Joonis 1. Ettevõtete jagunemine tegevusalati (töötajate arvuga 5 ja enam töötajat)	5
Joonis 2. Ettevõtete jagunemine töötajate arvu ja käibe suuruse järgi	5
Joonis 3. Väliskaubanduse struktuur riigiti (jaanuar - september 1998. a.).....	9
Joonis 4. Tähtsamate kaubagruppide osatähtsus väliskaubanduse käibes (jaanuar - september 1998. a., %).....	10
Joonis 5. Töötleva tööstuse kogutoodangu struktuur tegevusalati 1998.a. I poolaastal	12
Joonis 6. Puidutoodete impordi struktuur (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel).....	13
Joonis 7. Mööbli impordi struktuur tootegrupiti ja riigiti (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel).....	14
Joonis 8. Töötleva tööstuse ekspordi struktuur tegevusalati 1998. a. I poolaasta	20
Joonis 9. Puidutoodete ja mööbli osatähtsuse muutumine ekspordis 1994 - 1998, %.....	20
Joonis 10. Puidutoodete ja mööbli ekspordi struktuur (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel)	21
Joonis 11. Puidutoodete ja mööbli ekspordi struktuur riigiti (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel).....	21
Joonis 12. Puidutöötlemise ja mööblitööstuse investeringute struktuur (jaanuar - september 1998. a., rahaliste näitajate alusel).....	23
Joonis 13. Ettevõtete regionaalne paiknemine (november 1998. a.)	24
Joonis 14. Kapitali jagunemine.....	25
Joonis 15. Investeeringud lähitulevikus (vastanud ettevõtete arv)	27
Joonis 17. Puidu- ja mööblitööstuses hõivatute ametialane struktuur (1998.a. II kvartal, %).....	36
Joonis 18. Puidu- ja mööblitööstuses hõivatute haridustaseme struktuur (II kvartal 1998).....	37
Joonis 19. Kvalifitseeritud tööjõu puudus puidu- ja mööblitööstuses (ettevõtete %, kes nimetatud põhjust märkisid)	38
Joonis 20. Ettevõtete tugevused (vastanud ettevõtete arv)	45
Lisa 2.	
Joonis 1. Puidutööstuse ettevõtete poolt kasutatavad müügikanalid (% müügimahust)	80
Joonis 2. Mööblitööstuse ettevõtete poolt kasutatavad müügikanalid (% müügimahust).....	80
Joonis 3. Olulisemad puidutööstuse toodangu turustamist takistavad tegurid (% küsitletud ettevõtetest).....	81
Joonis 4. Olulisemad mööblitööstuse toodangu turustamist takistavad tegurid (% küsitletud ettevõtetest).....	81
Joonis 5. Põhjused, miks vakantsed kohad on täitmata (% vastanud puiduettevõtetest).....	82
Joonis 6. Põhjused, miks vakantsed kohad on täitmata (% vastanud mööbliettevõtetest)	82

Tabelid.

Tabel 1 Eesti tähtsamad majandusnäitajad	8
Tabel 2 Puidu- ja mööblitööstuse majanduslikud näitajad 1994 – 1998.	11
Tabel 3 Puittoodete tootmine	12
Tabel 4 Puidu ja puidutoodete tarbimine Eestis 1997. aastal.	13
Tabel 5 Erinevate puittoodete impordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.	14
Tabel 6 Mööbli impordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.	15
Tabel 7 Soome puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.....	17
Tabel 8 Rootsi puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.	17

Tabel 9	Norra puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.	18
Tabel 10	Saksamaa puidutoodete ja mööbli import Eestist 1997-1998.....	18
Tabel 11	Suurbritannia puidutoodete import Eestist 1997-1998.....	19
Tabel 12	Venemaa puidutoodete eksport Eestisse 1997-1998.	19
Tabel 13	Erinevate puittoodete ekspordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998. ...	22
Tabel 14	Mööbli ekspordi struktuur riikide lõikes jaanuar-september 1998.....	22
Tabel 15	Puidu ja puidutoodete koguseline eksport ja keskmised hinnad 1996 – 1998.....	23
Tabel 16	Ettevõtete hinnangud oma firma majanduslikule olukorrale (saldod, s.o. positiivsete ja negatiivsete hinnangute vastuste protsentide vahe - EKI tööstusbaromeetri põhjal)...	45
Tabel 17	Puidu- ja mööblitööstuse firmade arengut takistavad tegurid (antud tegurit märkinud ettevõtete %).	46
Tabel 18	Puiduerialade lõpetanute arv kutseõppeasutustes, 1992/93 ja 1997/98 õppeaastal ..	48
Tabel 19	Töötute struktuur viimase töökooha ametiala järgi ja töötuse tasemed erinevate kutsealade lõikes 1995-1998, %.	54
Lisa 2.		
Tabel 1.	Puidutööstusfirmade hinnang praegusele majanduslikule olukorrale %.	75
Tabel 2.	Mööblitööstusfirmade hinnang praegusele majanduslikule olukorrale %.....	75
Tabel 3	Ettevõtete juhtide hinnang oma firma tehnoloogilisele tasemele võrreldes eesti modernsemate ettevõtetega (% vastanutest).	75
Tabel 4	Puidutööstusfirmade areng järgneva 3 aasta jooksul (vastuste jaotus % - des).....	75
Tabel 5	Mööblitööstusfirmade areng järgneva 3 aasta jooksul (vastuste jaotus % - des).	76
Tabel 6	Puidu- ja mööblitööstuse tööjõu struktuur, II kvartal 1998, %.....	76
Tabel 7	Keskmine palk, krooni kuus.	76
Tabel 8	Töötute puiduerialane koolitus regiooniti perioodil 1997-1998.....	76
Tabel 9	Momendil vakantsete töökohtade arv ja täiendava tööjõu vajadus lähemaks 3 aastaks puidutööstuses.....	77
Tabel 10	Momendil vakantsete töökohtade arv ja täiendava tööjõu vajadust lähemaks 3 aastaks mööblitööstuses.	77
Tabel 11	Puidutööstuses võimaldatud täienduskoolitus oskustöölistele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal (<i>koolitust teostanud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest</i>).	78
Tabel 12	Mööblitööstuses võimaldatud täienduskoolitus oskustöölistele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal (<i>koolitust teostanud ettevõtete % küsitletud ettevõtetest</i>).	78
Tabel 13	Kuidas hinnati momendil Eestis pakutava puidueriala oskustööliste tasulise täienduskoolituse kvaliteeti ja efektiivsust (vastuste jaotus %-des).	78
Tabel 14	Millist täienduskoolitust on võimaldatud firma juhtivtöötajatele 1998. aastal ja millist koolitust vajatakse 1999. aastal.	79
Tabel 15	Kutsekooli lõpetanu kvalifikatsioon puidutööstuses (vastuste jaotus % - des).	79
Tabel 16	Kutsekooli lõpetanu kvalifikatsioon mööblitööstuses (vastuste jaotus % - des)....	79
Tabel 17	Enim kasutatavad ekspordi tugiteenused Eestis.	79